

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra:

Speciální zootechniky

Obor:

Všeobecné zemědělství

Specializace:

Využívání a ochrana zemědělské krajiny

TÉMA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Zhodnocení ekologického zemědělství na Prachaticku

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jarmila Voříšková, Ph.D.

Autor diplomové práce:

Jana Čertíková

2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana ČERTÍKOVÁ**
Studijní program: **M4101 Zemědělské inženýrství**
Studijní obor: **Všeobecné zemědělství**

Název tématu: **Zhodnocení ekologického zemědělství na Prachaticku**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je zhodnotit úroveň ekologického zemědělství v oblasti jižních Čech, konkrétně v oblasti Prachaticka.

Ve spolupráci se svazem ekologických zemědělců PRO-BIO Šumperk, pópř. Informačního centra pro ekologické zemědělství na Šumavě získáte přehled o počtu a zaměření ekologicky hospodařících subjektů na Prachaticku.

Pro zjišťování požadovaných údajů použijete kvantitativní metodu dotazníkového šetření. Dotazník zašlete všem ekologicky hospodařícím subjektům ve vymezené oblasti. Při tvorbě otázek zaměříte oblast zkoumání na základní informace o farmě (historie, velikost - ha, počty lidí, zaměření farmy aj.), dále na oblast sociologickou (důvody pro ekologické zemědělství, cíle, smysl, možnosti, vztah k přírodě aj.) a vlastní realizace (produkce bioproduktů nebo biopotravin, možnosti prodeje, nákladovost, dotace, budoucnost aj.). Podle potřeb doplníte údaje formou kvalitativní metody řízeného rozhovoru.

Pro zpracování získaných dat z dotazníkového šetření použijete vhodnou metodu vzhledem ke zvoleným formám odpovědí.

Rozsah grafických prací: 5 tabulek a obrázků
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Šarapatka, B., Urban, J. et al.: Ekologické zemědělství v praxi. PRO-BIO Šumperk, 2006, 502 s. ISBN 978-80-9035583-0-0

Rahman, G.: Oekologische Tierhaltung. Ulmer Stuttgart, 2004, 136 s. ISBN 3-8001-4473-5

Vaarst, M. et al.: Animal Health and Welfare in Organic Agriculture. CABI Publishing Wallingford, UK, 2004, 426 s. ISBN 0-85199-668-X

Ekologicky šetrné a ekonomicky přijatelné obhospodařování travních porostů. VÚRV Praha-Ruzyně, 2003, 310 s. ISBN 80-86555-30-5

Pozdíšek, J. et al.: Využití trvalých travních porostů chovem skotu bez tržní produkce mléka. ÚVTIZ Praha 2/2004, 104 s. ISBN 80-7271-153-9

Odborné články týkající se sledované problematiky v časopisech Czech Journal of Animal Science, Archiv fuer Tierzucht, Farmář, Nový venkov, Náš chov, Agromagazín, Animal Breeding Abstract, Výzkum v chovu skotu, materiály PRO-BIO, sborníky z odborných konferencí aj.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jarmila Voříšková, Ph.D.
Katedra speciální zootechniky

Datum zadání diplomové práce: 1. března 2007

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2009

ČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

prof. Ing. Martin Křížek, CSc.
děkan

L.S.

prof. Ing. Václav Matoušek, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 1. března 2007

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Zhodnocení ekologického zemědělství na Prachaticku“ vypracovala samostatně pod odborným vedením a na základě vlastního zhodnocení. Použitá literatura a ostatní materiály jsou uvedeny v seznamu literatury.

Jana Čertíková

V Českých Budějovicích, dne 30.4. 2009

Touto cestou bych chtěla velice poděkovat paní Ing. Jarmile Voříškové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a pomoc při psaní mé diplomové práce. Všem ekologickým zemědělcům z okresu Prachatice za vyplnění dotazníků a jejich ochotu.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za velikou podporu v celém průběhu studia, především pak své mamince. Děkuji také paní Kákové a holkám za to, že byly vždy se mnou.

Zhodnocení ekologického zemědělství na Prachaticku

Abstrakt

Okres Prachatice se nachází na jihozápadní části Jihočeského kraje a je součástí Šumavy. Převážná část okresu se nachází v nadmořské výšce 600 – 800 m, což znamená, že poloha okresu odpovídá podhorské a horské oblasti. Průměrná roční teplota v nižších nadmořských výškách (tj. kolem 500 m n.m.) je 7 °C a roční úhrn srážek je zde 500 mm. V horských oblastech okresu (kolem 1000 m n.m.) je průměrná teplota pouze 3,7 °C a úhrn srážek se pohybuje kolem 1100 mm. K 1.10.2007 zde hospodařilo 23 ekologických zemědělců. Dotazníkového šetření se zúčastnilo 21 ekozemědělců. Dotazník měl 4 části: sociologickou, zootechnickou, agrotechnickou a ekonomickou (celkem 99 otázek).

Nejmladšímu respondentovi je 31 let, nejstaršímu 69. Mladší ekozemědělci využívají ke svému podnikání zaměstnance. Vysokoškolsky vzděláno je 38 %, 62% osob má nižší vzdělání, z čehož převažují z 85 % středoškoláci. Ekozemědělci s nižším vzděláním jsou častěji věřící než ti, kteří jsou vzděláni vysokoškolsky.

Průměrná rozloha podniku je 216,41 ha. Čím menší je výměra pozemků, tím více ekozemědělců má ještě jiné zaměstnání. 71 % ekozemědělců hospodaří v CHKO, čemuž odpovídá i zatížení VDJ/ha, které zde v průměru činí 0,66 VDJ/ha. Ke hnojení pozemků se využívá především hnůj a kompost.

Ekozemědělci se zaměřením na chov krav bez tržní produkce mléka chovají jen masná a kombinovaná plemena. Připouštění zvířat se provádí přirozenou plemenitbou. Polovina ekozemědělců provádí výkrm skotu.

Dotace tvoří v průměru 67 % příjmů domácností ekozemědělců, zbytek jsou tržby. Téměř všichni vkládají příjmy na zpět do zemědělství. Mladí ekozemědělci (do 42 let) vnímají způsob žádání o dotace jako moc složitý. 76 % ekologicky hospodařících zemědělců má problém zpeněžit produkty v bio kvalitě. Pokud by měli k tomu možnosti, pak se osoby s vyšším vzděláním neváhají pustit do výroby složitějších biopotravin, na rozdíl od dotazovaných se vzděláním nižším. Většina je zatížena půjčkou či úvěrem.

Klíčová slova: ekologické zemědělství, podhorská oblast Šumavy, živočišná a rostlinná produkce, ekonomika

The Evaluation of The Ecological Agriculture in Prachaticko

Summary

The region of Prachatice is oriented in the south-west of the Southern Bohemia and it is a part of Šumava Mountains. Most of this region is situated in 600-800 meters above sea-level, which means that most of this part is foothills or a mountain region. The average annual temperature is 7 degrees Celsius and the annual rainfall is 500 mm in the lower parts. In the upper parts (about 1000 meters above sea-level), the average annual temperature is only 3,7 degrees Celsius and the annual rainfall is about 1100 mm. 23 ecological agriculturists farmed there as per October 1st. The questionnaire was used and 21 from 23 ecological agriculturists answered (i.e. more than 91%). The questionnaire was divided into 4 parts: sociological, zoo-technical, agronomical and economical.

The youngest informant is 31 years old, the oldest one is 69 years old. Younger ecological agriculturists keep employees. 38% of informants have a university education, 62% have lower education. 85% of them have a secondary education. Ecological agriculturists with lower education are more often believers than the university educated ones.

The average area of ecologically managed piece of land is 216.41 ha. The smallest area, the more agriculturists have another occupation. 71% of agriculturists farm in the protected landscape area, that means the load of livestock unit, which is in average 0.66 LU/ha. Manure and compost are mainly used for fertilization.

Ecological agriculturists breed animal outside all the year round, but the livestock has an access to the shelter. However, the more heads, the higher lack of shelters is. The leg injuries are rather often. Half of the ecological agriculturists fatten livestock.

State grants are 67% of ecological agriculturists earning in average, the rest are cash sales. The most of ecological agriculturists put their sales back into the agriculture. Young ecological agriculturists find state grants asking as too much complicated. 76% of ecological agriculturists have problems to sell their products in an organic quality. The ecological agriculturists with higher education produce more complicated organic products if possible. Most of them have loans or a mortgage.

Key words: ecological agriculture, foothills of Šumava, animal and vegetal production, economy

Obsah

1. Úvod	1
2. Literární přehled	2
2.1. EZ v ČR	2
2.1.1. <i>Vznik a vývoj EZ v ČR</i>	2
2.1.2. <i>Právní úprava EZ</i>	5
2.1.2.1. Nařízení Rady (ES) 834/2007 o EZ	5
2.1.2.2. Zákon č. 242/2000 Sb. ve znění novely č. 553/2005 Sb.	6
2.1.2.3. Nařízení Komise (ES) 349/2007 a 1319/2007	6
2.1.3. <i>Kontrola EZ</i>	6
2.1.4. <i>Organizace v rámci EZ</i>	7
2.1.4.1. PRO-BIO	7
2.1.4.2. EPOS	8
2.1.4.3. IFOAM	8
2.1.5. <i>Označování biopotravin</i>	8
2.2. Člověk jako součást EZ	10
2.3. Půda jako součást EZ	12
2.3.1. <i>Trvalé travní porosty</i>	12
2.3.2. <i>Druhovú skladba TTP</i>	13
2.3.3. <i>Hnojení a vápnění</i>	14
2.3.4. <i>Obhospodařování TTP a ochrana rostlin</i>	14
2.3.5. <i>Oddělení ekologických a konvenčních ploch</i>	15
2.3.6. <i>Pastva a oplocení</i>	16
2.3.7. <i>Produkce objemných krmiv</i>	17
2.4. Zvířata jako součást EZ	18
2.4.1. <i>Plemena</i>	18
2.4.2. <i>Výživa a krmení</i>	19
2.4.3. <i>Ustájení zvířat</i>	20

2.4.4. <i>Zdraví a prevence</i>	21
2.4.5. <i>Reprodukce</i>	21
2.5. Ekonomika v EZ	23
2.5.1. <i>Výnosy</i>	24
2.5.2. <i>Marketing</i>	25
2.5.3. <i>Cenová prémie a dotace</i>	25
2.5.4. <i>Náklady</i>	29
3. Materiál a metodika	31
3.1. Charakteristika okresu Prachatice	31
3.2. Ekologické farmy na Prachaticku	35
3.3. Metodický postup	37
4. Výsledky a diskuze	39
4.1. Sociologie	39
4.2. Rostlinná výroba	45
4.3. Živočišná výroba	48
4.4. Ekonomika	55
5. Souhrn a závěr	60
6. Seznam použité literatury	64
7. Přílohy	
8. Seznam použitých zkratk	

1. Úvod

Evropské zemědělství směřuje v posledních letech k převodu konvenčního zemědělství na ekologické. Tento vývoj je v současné době poměrně logický, neboť se začíná do popředí zájmu dostávat kvalitativní stránka věci a i lidé zvyšují svou životní úroveň. Spotřebitelé se začínají více zajímat o potraviny, které se dostávají do jejich domácností. Dále se objevují skupiny, zabývající se o tento způsob hospodaření a to ať už ze strany ministerstva zemědělství ČR nebo různých ekologických sdružení. Vznikají nové právní předpisy a směrnice, dochází k novým možnostem čerpání státních podpor pro tento směr hospodaření. Ekologické zemědělství uznávají i vědci a jako model setrvalého zemědělského hospodaření jej doporučují pro zachování kulturní krajiny a udržení osídlenosti na venkově.

Je důležité si také uvědomit, že zemědělství neprodukuje pouze potraviny a průmyslové suroviny, ale plní i mimoprodukční funkci, která je v některých regionech důležitější než vlastní produkční. Do mimoprodukčních činností se řadí nekomerční sektor, zde ekozemědělci například udržují vzácné rostliny, krajové odrůdy, plemena zvířat a biotopy. Do komerční části pak náleží agroturistika, pronájem budov a pozemků, přímý prodej nebo zpracování odpadů.

Trvale udržitelný rozvoj je jeden z dalších cílů, kladených na zemědělství. O trvalou udržitelnost se snaží různé zemědělské systémy. Velký důraz však na tyto cíle klade ekologické zemědělství. Má více pozitivních efektů na ochranu přírodních prvků a na krajinu než konvenční zemědělství. Těmito jsou například vyšší biodiverzita flóry a fauny na orné půdě a trvalých travních porostech, vyšší obsah organické hmoty v půdě, nižší množství vyplavovaných dusičnanů, vyrovnaná bilance živin a dále pak klade důraz na welfare zvířat.

Ekologické zemědělství představuje vhodnou alternativu hospodaření, neboť respektuje a dosahuje ekologických, sociálních i ekonomicky trvale udržitelných zdrojů.

2. Literární přehled

2.1. EZ v ČR

2.1.1. Vznik a vývoj EZ v ČR

Před rokem 1989 většina zemědělců nejevila žádný zájem o vztahy v přírodě a v práci, o kvalitu vyprodukovaných potravin. Mezi lety 1985 – 1987 se sice objevilo pár odborných článků v tisku, ale výraznější zájem o danou problematiku tehdy nevzbudily. Kvantita produkce převládala nad kvalitou. Prvním, kdo se o ekologické zemědělství začal zajímat byli samotní spotřebitelé, kteří hledali na trhu tzv. „nechemizované potraviny“. V roce 1987 byla uspořádána konference o ekologickém zemědělství na tehdejší provozně-ekonomické fakultě VŠZ v Českých Budějovicích. V roce 1988 bylo ve třech podnicích vyhlášeno přechodné období na ekologické zemědělství, a to ZD Dubicko – zelinářství Leština, v Nových Losinách na Šumpersku – statek Hanušovice a ve Starém Hrozenkově v Bílých Karpatech (Šarapatka a kol., 2006).

V České republice se vznik ekologického zemědělství datuje od roku 1990, kdy byly položeny základy celého systému. Zásadním posunem ve vývoji ekologického zemědělství bylo jmenování Ing. Richarda Bartáka náměstkem ministra zemědělství pro privatizaci a ekologické zemědělství v roce 1990. Již koncem roku byly uvolněny první finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků. V té době v ČR působilo pět svazů ekologických zemědělců. Zrušení dotací v letech 1993-1996 mělo pozitivní vliv na kvalitativní rozvoj ekologického zemědělství. Řada podniků hospodařících ekologicky jen z důvodů dotací ukončila svou činnost, počet svazů se redukoval na dva. V roce 1994 bylo rozhodnuto o zavedení jednotné ochranné známky pro biopotraviny (Anonymus 3).

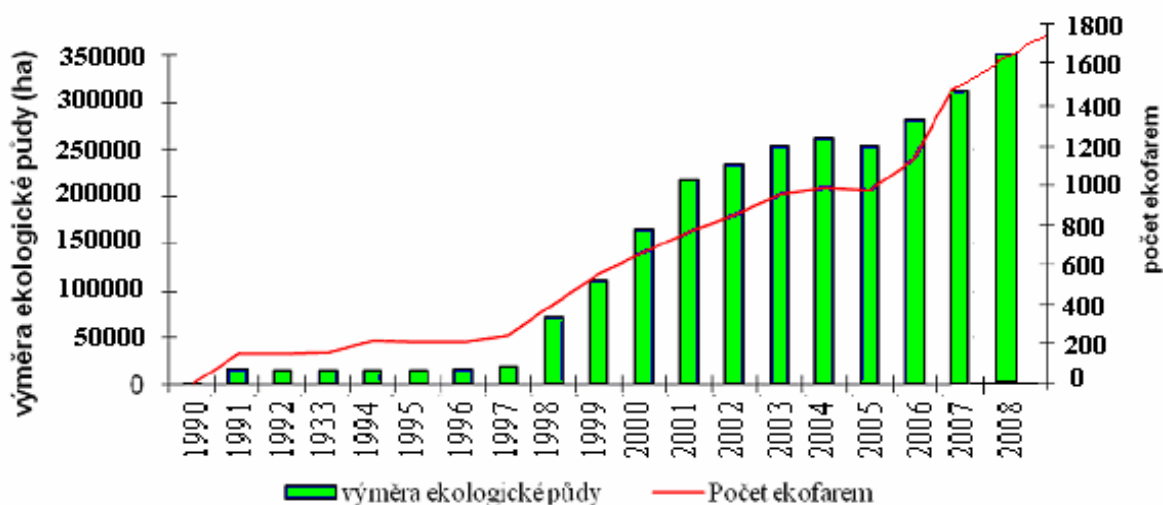
V roce 1998 došlo k obnovení finanční podpory pro ekologické farmáře. V roce 1999 vznikla nezávislá kontrolní organizace KEZ o.p.s., která je zárukou dodržování přísných pravidel ekologického hospodaření. V roce 2000 došlo ke schválení zákona o ekologickém zemědělství s účinností k 1.1.2001. Zákon byl v souladu s platnou legislativou EU o ekologickém zemědělství, tj. nařízením č. 2092/91/EEC (Anonymus 5).

V roce 2003 byl přijat Akční plán pro rozvoj EZ v ČR na dalších 10 let a 1.5.2004 ČR vstupuje do EU, což přináší zvýšení podpor do EZ. K 1.5.2004 vchází v platnost

Nařízení Rady (EHS) 2092/91 o ekologickém zemědělství, proto zákon o ekologickém zemědělství č. 242/2000 upravuje pouze ty oblasti, které nejsou v Nařízení upraveny a EU je ponechává na národní úpravě jednotlivých členských zemí (Šarapatka a kol., 2006).

K největšímu nárůstu ekologicky obhospodařované plochy došlo mezi roky 1997-2003 (viz graf č. 32), a to především v návaznosti na obnovení státní podpory EZ v roce 1998, která tak navázala na státní podporu v letech 1990 – 1993. Tato podpora byla realizována formou přímých dotací na základě nařízení vlády k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství (Anonymus 5).

Graf č. 32: Vývoj počtu ekofarem a výměry ekologické půdy v ČR v letech 1990 – 30.6. 2008

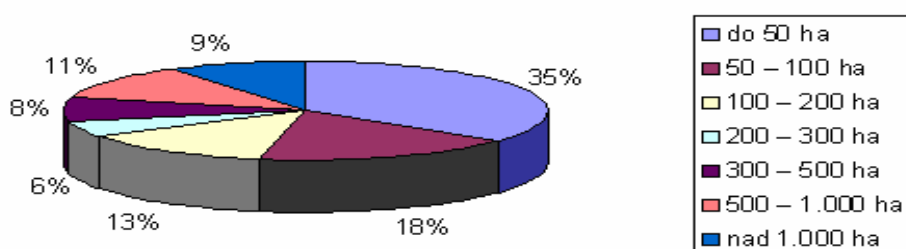
Zdroj: Ročenka o EZ 2008, upraveno

V letech 2004 až 2006 se státní podpory upravily programem HRDP. Pravidla pro ekologické hospodaření v ČR byla ošetřena právní úpravou, zákonem č. 242/2000 Sb., a prováděcím předpisem, vyhláškou MZe č. 53/2001 Sb. (Anonymus 4). Ekologičtí zemědělci mohli také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“ (OP). Od roku 2007 je podpora EZ zajišťována programovým dokumentem Program rozvoje venkova 2007 – 2013 (PRV), který nahradil HRDP a podporou z „Operačního programu Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství“. V rámci AEO/PRV je EZ podporováno pomocí nařízení vlády č. 79/2007 Sb. (Ročenka o EZ 2008).

Dnes je Česká republika na předních místech v rozloze ekologicky obdělávaných ploch v Evropě. Je pravděpodobné, že cíl, který byl vytyčen Akčním plánem pro ekologické zemědělství do roku 2010 – 10 % ploch v režimu EZ, bude patrně dosažen (Ročenka o EZ 2008) viz graf č. 32.

Trendem v EZ nadále zůstává dominující hospodaření na TTP v horských a podhorských oblastech se zaměřením na údržbu krajiny a chov masného skotu je stále hlavní charakteristikou EZ v České republice, aktuálně tvoří 82 % ploch. Poprvé však ve vývoji ekologického zemědělství dochází i k stabilnímu růstu výměry orné půdy, která v prvním pololetí roku 2008 dosáhla téměř 34 tis. ha a překročila 10 % ploch v ekologickém režimu (viz tab. č. 11 v příloze). Průměrná velikost ekologického podniku se za poslední dva roky snížila o více než 100 ha na necelých 190 ha. Charakterizuje to trend, kdy do systému EZ ve větší míře vstupují menší podniky se smíšenou produkcí. Oproti předchozím rokům, kdy tvořily jednu třetinu ekofarem podniky od 100 do 500 ha, dnes jsou největší skupinou (26,4 %) ekofarmy s rozlohou od 10 do 50 ha, u kterých došlo k největšímu meziročnímu nárůstu (o 131 farem). Pohlížíme-li na velikostní strukturu podniků z hlediska výměry ploch, tak více než 30 % výměry pozemků spravují podniky o velikosti od 500 do 1 000 ha a podniky do 2 000 ha (27 %), tzn. téměř 60 % plochy je obhospodařováno velkými zemědělskými podniky s převahou trvalých travních porostů (viz tab. č. 10 v příloze). Podniky s malými výměrami do 50 ha jsou rodinné farmy se smíšenou produkcí a s pestrými škálami hospodářských zvířat (skot, ovce, kozy, drůbež, koně). Ekologické podniky s výměrami nad 500 ha většinou představují velká zemědělská družstva, akciové společnosti a podniky s ručením omezeným, které se převážně zaměřují na chov masného výjimečně mléčného skotu. Největší zastoupení EZ v rámci České republiky mají tradičně horské a podhorské oblasti. Extenzivní hospodaření na TTP stále převažuje. První dvě místa dle výměry zaujímají Karlovarský kraj s téměř 54,5 tis. ha a Jihočeský kraj s 47,5 tis. ha (viz tab. č. 9 v příloze) . Jihočeský kraj má 225 podniků (Ročenka o EZ 2008).

Graf č.33: Velikostní struktura ekologických podniků, 2006

Zdroj: Pro-Bio Stachy, upraveno

V roce 2006 provedla společnost Pro-Bio šetření v rámci členské základny. Ze zprávy vyplynulo i zjištění velikostní struktury ekologických podniků (Anonymus 20) viz graf č. 33.

Nově byla schválena realizace tříleté národní propagační kampaně na EZ a biopotravin v ČR od roku 2007 do roku 2009 s celkovým rozpočtem kampaně cca 25 mil. Kč (865 511 EUR) na následující tři roky, 50 % z této částky přispěje Evropská komise, zbývajících 50 % bude financovat ze svého rozpočtu Státní zemědělský intervenční fond (Anonymus 7).

V roce 2007 každý Čech utratil za biopotravinu 126 korun. Obrat trhu s biopotravinami by se podle údajů z ročenky agentury Green marketing měl do tří let zvýšit pětinasobně a v roce 2010 za ně Češi podle odhadů utratí 6,5 miliardy korun. Spotřeba biopotravin v Česku tak během následujících let poroste o 70 % ročně (Anonymus 8).

2.1.2. Právní úprava EZ

Ekologické zemědělství je v České republice upraveno:

- 1) Nařízením Rady (ES) 834/2007 o EZ,
- 2) zákonem č. 242/2000 Sb. ve znění novely 553/2005 Sb.,
- 3) Nařízením Komise (ES) 349/2007 a 1319/2007 (Ročenka o EZ 2007).

2.1.2.1. Nařízení Rady (ES) 834/2007 o EZ

Dne 28.6.2007 bylo oficiálně zveřejněno nové Nařízení Rady a Evropského parlamentu (834/2007), které od 1.1.2009 nahrazuje stávající Nařízení Rady 2092/1991.

Mezi hlavní změny nového nařízení patří:

- Oproti stávajícímu Nařízení Rady 2092/1991 byly cíle a základní principy ekologické produkce shrnuty do jedné kapitoly.
- Rozšíření působnosti o akvakulturu, mořské produkty, droždí, ad.
- Souhrnný katalog výjimek z produkčních pravidel pod heslem „flexibilita“.
- Změny v označování bioproduktů, dosud platná kategorie 70 % se ruší.
- Předpis pro povinné označování všech biopotravin původem z EU evropskou značkou.

- Zahrnutí kontrolního systému NR (ES) 882/2004 – Nařízení o potravinách a krmivech.
- Změna pravidel dovozu bioproduktů ze třetích zemí – rozdílně bude posuzován dovoz „shodných produktů“ a „produktů s ekvivalentní zárukou“.
- Byla stanovena hranice 0,9 % GMO pro případ nezávislé stopové kontaminace (Ročenka o EZ 2008).

2.1.2.2. Zákon č. 242/2000 Sb. ve znění novely č. 553/2005 Sb.

Smyslem novely bylo vypustit ze zákona č. 242/2000 Sb. všechna ustanovení, která jsou duplicitní s evropskou legislativou EZ. Došlo tak ke zjednodušení legislativy ekologického zemědělství. Zabývá se především úpravou podmínek hospodaření v EZ, osvědčování a označování bioproduktů, biopotravin a výkonem kontrol a dozoru nad EZ (Anonymus 9).

2.1.2.3. Nařízení Komise (ES) 349/2007 a 1319/2007

Těmito Nařízeními se zvyšuje podíl povolených krmiv pocházejících z přechodného období a upřesňují se pravidla pro pasení zvířat na konvenčních pastvinách při přemísťování z pastviny na pastvinu.

2.1.3. Kontrola EZ

Kontrola EZ je zakotvena v zákoně č. 242/2004 a také je upravena Nařízením Rady (ES) 834/2007.

Státním dozorovým orgánem v naší zemi je MZe ČR a pak zde existují soukromé kontrolní organizace pověřené MZe, jsou to KEZ o.p.s., ABCERT GmbH a BIOCONT CZ s.r.o..

- KEZ o.p.s.

Obr. č. 1: Logo KEZ

KEZ o.p.s. je obecně prospěšná společnost podle zákona č. 248/1995 Sb., která byla založena v roce 1999 Svazem producentů a zpracovatelů biopotravin PRO-BIO, Nadačním fondem pro ekologické zemědělství FOA a Spolkem poradců ekologického zemědělství EPOS (Anonymus 10). Je akreditována pro zemědělskou

výrobu; úpravu, zpracování biopotravin a krmiv; dovoz bioproduktů ze států, které nejsou

členy EU; služby pro ekologické operátory; výrobu a zpracování krmiv a krmných doplňků a nově o certifikaci přírodní kosmetiky s podílem biosurovin (Anonymus 11). V rámci společnosti KEZ vznikly směrnice KEZ o.p.s. podle IFOAM. Tyto směrnice nesou název „Standardy KEZ“. Jsou v souladu s mezinárodními pravidly IFOAM. Standardy KEZ jsou uznaným certifikačním programem a umožňují podnikatelům, splňujícím tyto směrnice, udělit právo pro označování a užívání jejich zboží ochrannou známkou KEZ o.p.s. s textem IFOAM ACCREDITED a to i pro ostatní produkty zemědělského původu, které nejsou určeny pro potravinářské využití. Značka je důležitá hlavně pro export produktů z EZ. Je tedy jasnou a srozumitelnou informací pro většinu zahraničních kontrolních a odbytových organizací a pro export do některých zemí (např. Švédsko) je pak nutností. Je tedy patrné, že označení bylo vytvořeno za účelem podpoření postavení českých ekologických producentů a výrobců na světovém trhu s bioprodukty. Žadatel o osvědčení podle Standardů KEZ je povinen dodržovat podmínky vyplývající z Nařízení, zákona o EZ a Standardů KEZ v celém podniku, provozovně nebo v předmětných procesech (Anonymus 15).

Obr. č. 2: Logo ABCERT

- ABCERT GmbH

ABCERT GmbH osvědčuje produkty získané z EZ v podnicích, které se zabývají pěstováním, chovem, zpracováváním, dovozem, obchodem a skladováním (Anonymus 12) .

Obr. č. 3: Logo Biocont Laboratory

- Biocont Laboratory

Biocont Laboratory ověřuje systém ekologického ovocnářství (Anonymus 13) .

2.1.4. Organizace v rámci EZ

2.1.4.1. PRO-BIO

Společnost PRO-BIO vznikla v létě roku 1992 se statutem obchodní společnost s ručením omezeným. Část názvu přebrala od Svazu producentů a zpracovatelů biopotravin se sídlem v Šumperku. PRO-BIO sídlí ve Staré Městě pod Sněžníkem (Anonymus 14).

stanovuje další (nadstandardní) podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a podmínky pro výrobu biopotravin k zákonu č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství, NR 834/2007 a k Vyhlášce č. 16/2006 Sb. a v souladu se směnicemi svazu Bioland. Dále upravuje systém osvědčování původu bioproduktu a biopotravin a jejich označování, jakož i výkon kontroly a dozoru nad dodržováním Směrnice svazu PRO-BIO.

K dodržování Směrnice svazu PRO-BIO se mohou dobrovolně přihlásit členové svazu z řad ekozemědělců a zpracovatelů (Směrnice PRO-BIO, 2008).

2.1.4.2. EPOS

Obr. č. 5: Logo EPOS Spolku poradců EZ

Je občanským sdružením poradců, výzkumných pracovníků a pedagogů v oblasti ekologického zemědělství a je nevládní neziskovou organizací sdružující fyzické osoby - poradce, inspektory a ostatní odborníky v ekologickém zemědělství. Cílem sdružení je pomoci ekologicky hospodařícím zemědělcům v zajištění ekonomické stability jejich farem a následně také k posílení trvale udržitelného zemědělství v ČR a zvýšení nabídky biopotravin na trhu (Anonymus 38).

2.1.4.3. IFOAM

Obr. č. 6: Logo IFOAM

IFOAM je celosvětovou organizací zastřešující hnutí ekologického zemědělství. Byla založena v roce 1972 a v současné době sdružuje více než 700 členů z více než 100 zemí celého světa, kterými jsou svazy ekologických zemědělců, producenti, zpracovatelé, obchodníci, poradci, výzkumné a vzdělávací instituce. IFOAM nabízí svým členům fórum pro mezinárodní spolupráci a výměnu zkušeností. Základní standardy IFOAM hrají významnou roli, protože celosvětově sjednocují standardy v ekologickém zemědělství a výrobu biopotravin. Poskytují rámec pro certifikační orgány/standardizační organizace v celosvětovém měřítku, pro rozvoj jejich vlastních certifikačních norem. Ty vezmou v úvahu místní podmínky a mohou být daleko podrobnější než Základní standardy IFOAM (Anonymus 5).

2.1.5. Označování biopotravin

- Označování biopotravin v ČR

Obr.č. 7: Ochranná známka

Výše uvedeným logem (ochrannou známkou) jsou v naší republice označovány certifikované potraviny vyráběné z kontrolovaných a certifikovaných surovin ekologického zemědělství. U potravin dovážených ze zahraničí pak můžete místo naší české ochranné známky BIO - "zelené zebry", nalézt některou z mezinárodních ochranných známek označující biopotraviny - například ochrannou známku EU, nebo ochrannou známku jednotlivých evropských států (Anonymus 17).

- Označování biopotravin v EU

Obr. č. 8; Stávající logo ekologické produkce v EU

Dne 29.9.2008 vydala Rada EU nové Nařízení č. 967/2008, kterým se mění nařízení (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Nařízení (ES) č.834/2007 zavedlo pravidla pro povinné označování ekologických produktů, které od 1. ledna 2009 zahrnuje používání loga Společenství. Nařízení č. 967/2008 ale odkládá (do 30.6. 2010) povinné používání společného loga Společenství a to do doby, než se vytvoří logo nové. Důvodem pro vznik nového loga bylo to, že stávající logo Společenství by mohlo být zaměnitelné s jinými existujícími logy pro chráněná zeměpisná označení (Anonymus 16).

- Označování biopotravin jiných zemích

Obr. č. 9: Ochranné známky některých evropských států

2.2. Člověk jako součást EZ

Sociologie je společenská věda zkoumající sociální život jednotlivců, skupin a společností. O obsahu sociologie a vymezení předmětu jejího zkoumání neexistuje shoda napříč různými sociologickými školami a paradigmaty. Sociologie je chápána např. jako věda o jednání lidí ve společnosti, o struktuře společnosti, o sociální interakci, o sociálních skupinách, o sociálních faktech, o společenském systému a nebo o sociální změně (Anonymus 18).

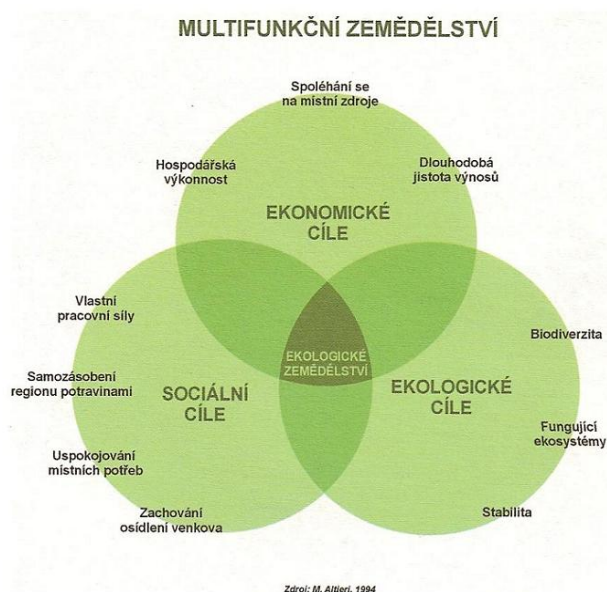
Velký sociologický slovník definuje venkov jako obydlený prostor mimo městské lokality tradičně charakterizovaný orientací na zemědělství a menší hustou obyvatelstva, ale i jiným způsobem života, většinou spojeným s přírodou, ale také jinou sociální strukturou ve srovnání s městem. Z hlediska sociologie je venkov charakterizován především specifickým typem komunity s těmito znaky: vyšší míra vzájemné sociální závislosti, menší variabilita profesních možností, menší sociální diferenciacce, silnější vazba na tradice a silnější determinace přírodním prostředím (Maříková a kol., 1996).

65 % zemědělských domácností se nachází v obcích pod 2000 obyvatel, z toho je ale 49 % lokalizováno v obcích do 999 obyvatel (Divila a kol., 2005).

Zemědělská domácnost je jednou ze sociálních skupin hospodařících domácností, rozlišovaných v ČR statistikou rodinných účtů (RÚ). Vícečlenná hospodařící domácnost představuje přitom skupinu osob (což může být jedna nebo více rodin) společně bydlících a hospodařících. Podle příslušné metodiky Eurostatu se tak považují všechny domácnosti, v jejichž čele jsou samostatně činné osoby (podnikající bez zaměstnanců nebo se zaměstnanci), jejichž příjem ze zemědělské činnosti tvoří hlavní zdroj jejich celkového příjmu. Hlavní zdroj má přitom tvořit nejméně 50 % úhrnného příjmu (Divila a kol., 2005).

V ČR je žádoucí podrobnější členění sociálních skupin zemědělských domácností.

Obr. č. 10 : Schéma multifunkčního zemědělství

Samostatně činné osoby v čele těchto domácností lze blíže specifikovat podle toho, jednali se o soukromé zemědělce bez zaměstnanců, nebo o zaměstnavatele. Celorepublikový průměr u samostatně činných zemědělců v pozici zaměstnavatele je 3,6 % a bez zaměstnanců je 13,4 %. Naproti tomu stejně charakterizovaný zemědělec žijící v obci pod 999 obyvatel, zaměstnává pouze v 2,9 % případů a bez zaměstnanců v 13,1 % (Divila a kol., 2005).

Vše má svou příčinu, kterou následuje důsledek. Tak začíná podle Kellera (1995) členění společnosti na tradiční a moderní. Přitom, se dá vysledovat, že hodnoty, které vyznávala tradiční společnost, zůstávají na venkově, zatím zachovány, jako genová banka. Tedy můžeme venkov (rurální oblast), nazvat oblastí tradiční, kdežto oproti tomu město (urbánní oblast), můžeme nazvat oblastí moderní. Tedy společnost legitimizující neustálou inovaci a činicí z permanentní změny neodmyslitelný prvek své reprodukce.

V současné rolnické rodině převažuje stále většinou patriarchální orientace, kde rozhoduje muž, hospodář o základních věcech. Rolnická rodina je často rodinou širší, včetně prarodičů (Lapka a kol., 2000).

Kováč (2004) na základě početných kritérií kvality života vytvořil komplexní model kvality života. Ten obsahuje tři úrovně: bazální (všelidskou), individuálně specifickou (civilizační) a elitní (kulturně duchovní). Každá se skládá ze šesti komponentů různé váhy a významu. Model je zastřešen smyslem života jako průřezového systémového psychického regulátoru chování (lidského konání).

Vedle věku je nejvýznačnější askriptivní charakteristikou jedince pohlaví. Sociální význam věku se může lišit pro muže a pro ženu. Tato dvě pohlaví mohou využívat různá vodítka, jak měřit pokrok ve svém životě. Důležitost věku jako genderová zkušenost je v empirických studiích prezentována jako významnější u mužů, jejichž životy jsou podle těchto hypotéz strukturované chronologickým věkem rigidněji než životy žen, které jsou více fluidní, nepředvídatelné a diskontinuální, zejména v oblasti vzdělávání a práce (Settersten, 1997).

Koubek (2004) píše, že osobní rozvoj není jen osvojování a rozvíjení znalosti a dovednosti, ale že zahrnuje i celkové formování osobnosti každého jedince. Osobní rozvoj přispívá ke zkvalitnění vztahů člověka s ostatními lidmi, s nimiž přichází do styku i mimo pracoviště, a to zpětně pozitivně působí na jeho pohodu v práci, a tím i na pracovní výkon.

Čím více podle Hagemannové (1995) lidé vydělávají a čím více jsou ztotožnění s tím, co dělají, tím nižší je relativní důležitost peněz. Na jejich místo nastupuje uznání

za odvedené pracovní výsledky a volnost jednání, tzn. možnost ovlivnit to, co se stane.

Příjmy (včetně naturálních příjmů) zemědělských domácností jsou ve větších obcích podstatně vyšší než v nejmenších sledovaných obcích (do 999 obyvatel). Výrazně se to projevuje zejména u příjmů z podnikání, pro které jsou ve větších obcích zřejmě příznivější podmínky. Příjmy z pracovní činnosti (tj. veškerá práce, kterou odvedou, zahrnující i příjmy z podnikání) tvoří 77,6 %. U domácností samostatně činných osob se závislá příjmová činnost podílí na celkových příjmech jen 28 %, resp. 25 %. Největší příjmovou položkou jsou zde příjmy z podnikání – téměř 50 %, na rozdíl od 1 %, resp. 3 % u zaměstnaneckých domácností (Divila a kol., 2005).

2.3. Půda jako součást EZ

Ekologická rostlinná produkce využívá způsoby obdělávání a pěstitelské postupy, které zachovávají nebo zvyšují obsah organických látek v půdě, zvyšují stabilitu půdy a její biologickou rozmanitost a předcházejí zhutnění a erozi půdy. Úrodnost a biologická aktivita půdy se udržuje a zvyšuje víceletým střídáním plodin, včetně luštěnin a jiných plodin využívaných jako zelené hnojivo a používáním chlévské mrvy či organických materiálů, pokud možno kompostovaných, z ekologického zemědělství. Hnojiva, pomocné půdní látky a přípravky na ochranu rostlin se mohou používat jen za předpokladu, že byly schváleny pro použití v ekologické produkci podle článku 16 (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

2.3.1. Trvalé travní porosty

Travní porosty jsou složitá, smíšená a ve svém celku pestrá a velice různorodá společenstva trav, jetelovin a dalších bylinných druhů (Klimeš, 1997). Tzv. "absolutní,, TTP jsou podle Preuschena a kol. (1999) plochy, na kterých se nemůže dosáhnout žádných vyšších výkonů v rámci zemědělského využívání. Dále dodává, že přeměna TTP zpátky na pole, v rámci EZ, není vhodná. Dle Šarapatky a kol. (2006) TTP udržují travní společenstva v krajině. Kromě toho mají řadu mimoprodukčních funkcí, zejména ovlivňují množství a kvalitu podzemní vody, působí jako kvalitní protierozní a protipovodňová opatření a mají velký význam pro zachování biodiverzity. V travinných porostech je téměř stejné množství rostlinné hmoty, která je nad zemí, nachází i pod zemí, tedy hlavně v kořenech.

Newton (1993) uvádí definici IFOAM, sestávající se z 11 bodů, které vysvětlují ekologické hospodaření na TTP :

- Zajistit dostatečnou produkci kvalitní píce.
- Využívat TTP v souladu s jejich životním cyklem.
- Činit kroky k podpoře a obohacení biodiverzity.
- Udržovat a zvyšovat úrodnost půdy.
- Využívat v co možná nejvyšší míře obnovitelné zdroje v lokálních zemědělských systémech.
- Pracovat v co nejuzavřenějším systém s ohledem na organické složky a živiny.
- Poskytovat všem živým organismům optimální životní podmínky, jenž jim umožní plně rozvinout veškeré aspekty jejich vrozeného chování.
- Vyvarovat se jakýmkoliv formám znečištění pocházející z agrotechnických zásahů.
- Udržovat a zvyšovat genetickou rozmanitost travních porostů.
- Poskytnout zemědělcům návratnost vložených prostředků, dostatečnou spokojenost z vykonané práce a zdravé pracovní podmínky.
- Brát v úvahu širší společenské a ekologické aspekty travních porostů.

2.3.2. Druhov^á skladba TTP

Hrabě a kol. (2004) charakterizují pro extenzivněji (2-sečně) využívané porosty širokou druhovou diverzitu se 40 - 80 druhy, s převahou travní složky v produkci, malým podílem jetelovin (5-15 %) a cca 20-30 % bylin, a se stabilizovanou produkční a kvalitativní úrovní.

Obnova travního porostu přisevem je plně v souladu s požadavky na ekologické způsoby hospodaření. Nejlepší dobou pro obnovu travnatých ploch je pozdní léto/časný podzim (Šarapatka a kol., 2006). Obnova stávajícího travního porostu je lepší metodou než zakládání nového (Robertson, 1999).

Obnovené travní porosty mají vysoký výnosotvorný a kvalitativní efekt. Jejich vytrvalost závisí na vysetých druzích (mimo výživy a využívání). Jednoduché směsky (2 komponenty, tráva + jetel) ztrácí tyto výhody po 2 až 4 letech. Přisevané travní porosty se uplatní v protierozních opatřeních (Anonymus 38).

2.3.3.Hnojení a vápnění

Jednosečné louky nebo pastviny se 2 pastevními cykly jsou charakterizovány nízkými výnosy kolem 2 t.ha⁻¹ sena. Nepočítá se zde s hnojením, kvalita píce je horší, jsou to plochy vyšších poloh, severních expozicí, extrémních přírodních i orografických podmínek. Jde o extenzivní využívání trvalých travních porostů (Anonymus 38).

Organická hnojiva, jako je kompost, močůvka nebo kejda, jsou nejpoužívanějšími a nevhodnějšími druhy hnojiv při ekologickém hospodaření s travními porosty (Moudrý a kol.,2007). Dle Preuschena a kol. (1999) kvalita hnoje závisí mimo jiné na množství a složení krmiva, jímž jsou zvířata krmena. Achilles (2008) pak vyzdvihuje kompostovaný hnůj a to jako nejideálnější způsob hnojení. Hnůj zraje 6 týdnů a dochází k minimálním ztrátám dusíku. Zároveň se v průběhu kompostování ničí semena plevelů a zárodků původců chorob. Také při tomto procesu vznikají tzv. přírodní „antibiotika“. Kompost je navíc oproti běžnému hnoji o 50 % lehčí.

Z minerálních hnojiv jsou povoleny mleté fosfáty a Thomasova moučka, přírodní soli draslíku (kainit,karnalit,..), přírodní soli hořčíku (kieserit,kainit) a zdrojem vápníku jsou mleté a dolomitické vápence. Hnojení je nezbytné provádět na základě zpracovaného plánu hnojení a údajů z agrochemického zkoušení půd (Moudrý a kol., 2007). Preuschen a kol. (1999) však dlouhodobější používání minerálních hnojiv nedoporučují, protože způsobuje zhoršení půdy.

Jak doporučil prof. Ing. Rostislav Richter, DrSc., z Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně, vápnit by se měly přednostně ty půdy, jejichž reakce je nejvíce vzdálená od požadované hodnoty, a to s přihlédnutím k jejich druhu a pěstované plodině. V současných podmínkách je přitom vápnění na hodnotu pH 6 na většině středně těžkých půd dostačující.Vápnění zemědělské půdy patří k základním výživářským zásahům, působícím na mnoho složek půdní úrodnosti (např. příznivá biologická činnost půdy, vodní režim půdy, obsah přístupných živin, omezení mobility mnoha cizorodých prvků a fytosanitární efekt vápnění) (Anonymus 21).

2.3.4.Obhospodařování TTP a ochrana rostlin

Obhospodařování travních porostů - pratotechnika, musí být v korelaci se stanovištěm. Její úroveň odpovídá produkčním schopnostem dané lokality a účelu využití

píce. Změna porostu je potom obecně, ale zákonitě, funkcí stanoviště, času a způsobu obhospodařování – pratotechniky. Při mechanickém ošetřování lze volit mezi těmito zásahy:

- smykování: na jaře pro rozhrnutí krtinců a výkalů, smyk má kopírovat terén a neničit porost
- válení a vláčení: mimo nově založených pastvin, event. po zimě, kdy byl drn zvednut mrazem, není válení potřeba. Vláčení porost spíše poškozují a zvyšují zaplevelení-jakmile se pohne drnem, umožníme velké zásobě plevelných semen v půdě vyklíčit
- odstranění nedopasků: alespoň jednou ročně sečením, nebo mulčováním spolu s rozetřením výkalů, do 25 % podílu nedopasků na celkové hmotě je ponecháme na pokosu a zvířata je postupně zkonzumují, při vyšším podílu je třeba použít mulčovač (Anonymus 38).

V základním managementu se louky musí dvakrát posekat a dvakrát odklidit biomasa, ať je sucho nebo není. Mulčovat lze až případnou třetí seč a to pouze v tzv. volné krajině (Anonymus 22).

Na rozdíl od konvenčního zemědělství, je cílem ochrany rostlin v EZ udržet poškození na hladině, která neohrožuje efektivitu hospodaření (Kalinová a kol., 2007). Některé plevelné druhy rostlin je možné na ekologicky obhospodařovaných travních porostech v menší míře tolerovat z důvodu snahy o zachování biodiverzity porostů, ale také z důvodu velmi přibližné definice termínu „plevel“ (Moudrý a kol.,2007). Širokolisté šťovíky jsou agresivní rostliny. Zvířata je v čerstvém stavu odmítají žrát a mají nízkou stravitelnost. Díky vysokému obsahu vody (až 90 %), pomalu zavadají a způsobují technologické problémy při výrobě senáží a sena. Ochrana spočívá především v prevenci používání osiva trav a jetelovin bez přítomnosti semen šťovíků a také pokosení porostu či jednotlivých rostlin šťovíků do období květu (Šarapatka a kol.,2006). Preuschen a kol. (1999) ale tvrdí, že právě účinnou metodou v boji proti šťovíku je pastva prasat, která velice ráda spásají mladé rostliny šťovíku.

2.3.5. Oddělení ekologických a konvenčních ploch

Dle zákona o ekologickém zemědělství č. 242/2000 Sb. upraveného zákonem 553/2005 Sb. § 10 o omezení působení škodlivých vlivů na ekologicky obhospodařované pozemky, musí ekologický podnikatel učinit vhodná opatření, kterými sníží riziko

škodlivých vlivů na jím obhospodařovaných pozemcích, a to na nejnižší možnou míru; takovými opatřeními jsou zejména výsadba živých plotů, větrolamů, pásů zeleně, izolačních travnatých pásů nebo zřizování cest. Za dostačující oddělení od konvenčních ploch se považují remízky, meze, polní cesty, silnice, tratě, liniová zeleň, vodoteč, les. Doporučuje se, aby oddělující pás byl široký 3 m. Oddělení ekologických pozemků od konvenčních je vhodné řešit u TTP : výsadbou zeleně (biokoridory), mulčováním oddělujícího pásu, sekáním oddělujícího pásu s následným úklidem a likvidací travní hmoty, nebo s využitím travní hmoty jako konvenčního krmení (Anonymus 23).

2.3.6.Pastva a oplocení

O způsobu pastvy rozhoduje výměra a kvalita pastviny, počet zvířat, oplocení, místní zvyklosti a zkušenosti. V podstatě se vždy jedná buď o kontinuální, nebo rotační pastvu.

Kontinuální (nepřetržitá) pastva - na jedné pastvině, jsou zde nižší náklady na oplocení a napájení, řízení pasení je jednodušší, ale obtížněji se udržuje výška porostu (Anonymus 38). Hrabě a kol. (2004) dodávají, že volná kontinuální pastva (extenzivní) je původní způsob neregulovaného využití přírodních, málo výnosných porostů ze zatížením 0,5 - 1 VDJ/ha.

Rotační (oplůtková) pastva – je podle Šantrůčka a kol. (2001) spásána na dvou a více plochách (oplůtků), kde se střídá doba pasení s dobou obrůstání porostu.

Doby pasení a obrůstání závisí na kvalitě pastevního porostu, intenzitě jeho obhospodařování a zatížení pastviny zvířaty. Rotační pastvu máme: honovou, oplůtkovou, dávkovanou (pásovou) (Anonymus 38).

Podle Juršika a kol. (2001) je třeba věnovat pozornost tomu, aby ohrady a oplocení nebyly zhotovovány z předmětů s ostrými hranami a hroty, nepřípustné je používání ostnatého drátu. Anonymus 24 dodává, že o druhu použitých kůlů rozhoduje především typ ohrady. Trvalé ohrady jsou obvykle budovány z dřevěných kůlů. U ohrad velkých rozměrů a jako všechny rohové kůly používejte impregnované dřevěné kůly. Doporučujeme používat předpjatý trojnásobně galvanizovaný drát na černých izolátorech odolných vůči UV záření. Uvědomte si, že předpjaté dráty se po instalaci napnou jen minimálně. Mějte

na paměti, že uzemnění je velmi důležité. Anonymus 25 uvádí celou řadu tyček z plastu pro mobilní ohrady.

2.3.7. Produkce objemných krmiv

Produkce kvalitně konzervované píce je důležitou součástí strategie podniků zaměřených na chov přežvýkavců. Musí se zajistit siláž a seno na minimálně 180-200 dní v roce a zároveň se je nutné počítat s rezervou na úrovni min. 20 %. Sušením se snižuje obsah vody v píci z 80 - 85 % pod 15 % (Šarapatka a kol., 2006).

Podle statistické šetření na ekologických farmách České republiky za rok 2007 byla ekologická produkce a výnos sena následující (viz tabulka 8) (Darmovzalová a kol., 2008).

Tabulka 8: Ekologická produkce a výnos z TP

	Ekologická produkce a výnos z TP					
	seno		senáž		zelená píce	
	produkce (t)	výnos (t/ha)	produkce (t)	výnos (t/ha)	produkce (t)	výnos (t/ha)
Louky a pastviny (celkem)	467 068,54	3,48	250 858,49	9,10	782 210,42	18,47
Louky	201 553,19	3,31	148 626,59	11,90	21 266,50	10,99
Pastviny	257 683,85	3,64	100 982,90	6,29	729 652,03	25,95
Extenzivní pastva	7 831,50	n.d.	1 249,00	n.d.	31 291,89	n.d.

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách, ÚZEI, 2007

Plísně v seně představují závažný zdravotní problém, jejichž nadlimitní výskyt je nejen spojován s nedostatečnou technologickou disciplínou, ale zároveň jsou signálem velmi nízké hygienické kvality. Zvláště tento aspekt bývá často opomíjen u ekologicky hospodařících subjektů a přitom se jedná o velmi závažné zdravotní riziko. Výskyt plísní v seně je zároveň indikátorem velmi špatných skladovacích podmínek, resp. tepelného poškození či nerovnoměrného stupně zavadnutí. K pomnožení plísní druhů *Fusarium* sp., *Mucor* a *Penicillium*, které mohou být pro zvířata nebezpečné svými toxiny, dochází zpravidla při vlhkých a technologicky méně vhodných podmínkách (Anonymus 26).

Silážování je založeno na principu okyselení píce kyselinou mléčnou za nepřístupu vzduchu. Dochází k okyselování až na pH 4,0 – 4,5, čímž se znemožní rozvoj většiny škodlivých mikroorganismů. Výroba je ekonomicky výhodná v tom, že jednotka živin je levnější a silážováním je možno snadněji konzervovat píci s vyšší koncentrací živin. (Šarapatka a kol., 2006).

Proti produkci siláže se ale negativně staví rakouský ÖPUL, který v rámci EZ, požaduje „vzdání se“ siláže (Anonymus 19).

2.4. Zvířata jako součást EZ

Ekologická živočišná produkce by měla v zásadě zajišťovat úzký vztah mezi touto produkcí a půdou. Systém produkce by měl podporovat rozšiřování genofondu ekologicky chovaných zvířat, zvyšovat soběstačnost, a zajišťovat tak rozvoj odvětví. Produkce by měla dodržovat přísné normy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a uspokojovat druhově specifické etologické potřeby zvířat a péče o zdraví zvířat by měla být založena na prevenci nálezů (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

2.4.1. Plemena

Chovaná plemena musí být adaptována na místní podmínky a musí být volena s ohledem na využívání přirozených systémů chovu při zachování jejich zdraví (zák. č. 242/2000 Sb. o EZ).

Moudrý a kol. (2007) doporučují chovat krajová plemena, která jsou vhodnější pro ekologický systém živočišné výroby a nabízejí mnohem širší škálu druhů (biodiverzitu) než novější plemena vzniklá křížením. Místní resp. krajová plemena se již tradičně volí pro chov na volných pastvinách a otevřených výběžích.

Achilles (2008) uvádí příklad vhodného výběru plemene chovatele Josefa Brauna. Původně choval Fleck Vieh, ale v současnosti přechází na krajové plemeno deutsche Schwarzbunte Vieh a je zařazen do programu Backels Zuchtprogramm.

Šarapatka a kol. (2006) uvádějí, že pro EZ v našich podmínkách je vhodný Český strakatý skot (ČESTR). Podle Anonyma 27 je ČESTR původním plemenem skotu na území ČR. Je kombinovaného produkčního zaměření se zvýrazněnými znaky mléčnosti, středního až většího rámce, dobrého osvalení a harmonizovaného zevnějšku. Hospodárnost chovu strakatého skotu je dána ukazateli chovné užitkovosti, především dobrým zdravotním stavem, zejména mléčné žlázy, pravidelnou plodností, snadnými porody, vitalitou telat, bezproblémovým odchovem i schopností k pastvě a vysokému příjmu a využití objemných krmiv. Šarapatka a kol. (2006) dodávají, že má širokou typovou variantu v rámci populace a jeho adaptabilita na rozdílné chovatelské podmínky usnadňuje

chovatelům volbu vhodného produkčního využití. Osvědčuje se pro užitkové křížení s dojnými plemeny i pro chov BTM.

Louda a kol. (2003) doplňují, že výběr plemene se také odvíjí od produkčního zaměření farmy (na produkci mléka, na produkci hovězího, případně telecího masa).

U typu farmy se zaměřením na produkci hovězího masa lze doporučit masná plemena středního tělesného rámce, která dosahují jatečné zralosti při nižší tělesné hmotnosti. Jedná se zejména o plemena: aberdeen angus, gasconne, hereford, limousine, piemontese a salers. Plemeno galloway a highland je vhodné chovat v pohorských a horských oblastech s extenzivním způsobem ekologického hospodaření.

Počet zvířat na hektar musí být v EZ omezen tak, aby dávka dusíku připadajícího ročně na 1 ha zemědělsky využívané půdy nepřekročila množství 170 kg. Pro různé druhy zvířat jsou stanoveny jejich maximální počty na jednotku plochy. Počet hospodářských zvířat je omezen, aby se minimalizovala nadměrná pastva, udusání půdy, eroze nebo znečištění způsobené zvířaty nebo roznášením jejich hnoje (Nařízení Rady (ES) 834/2007, příloha IV podle článku 15 odst. 2).

2.4.2. Výživa a krmení

Krmivo pro hospodářská zvířata se získává v první řadě ze zemědělského podniku, kde jsou zvířata držena, nebo z jiných ekologických zemědělských podniků ve stejném regionu a toto krmivo splňuje požadavky na výživu zvířete v různých stádiích jeho vývoje (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

Ekologicky chovaná zvířata mají mít stálý přístup na pastvu a k objemovému krmivu s tím, že krmiva by v každém stádiu vývoje zvířat měla odpovídat jejich nutričním požadavkům (Anonymus 28).

Pastva je původní a přirozený způsob výživy polygastrických zvířat. Pastevní píče je bohatá na bílkoviny a vitamíny. Spásání porostu v mladém stavu, pohyb zvířat na pastvině ovlivňují vývin zvířat a jeho zdravotní stav. Nejchopitelnější využití pastvy je od jara do podzimních měsíců. Ekonomický význam spočívá v efektivním využití převážně svahových porostů při dosažení vhodné užitkovosti a produktivity práce a v menších požadavcích na strojní investice a dopravu (Mládek a kol., 2006).

Podle Šarapatky a kol. (2006) trvá pastva minimálně 180 dní ročně. Na některých lokalitách, zvláště výše položených, se na loukách vyskytují společenstva bylin, která mají specifické až léčebné účinky na organismus zvířat.

Jadrná krmiva se připravují z ekologicky pěstovaných obilnin drcením. V celkové KD je zařazujeme max. 40% z celkové sušiny (Louda a kol., 2003).

Objemná krmiva se dělí na šťavnatá (zelená píce, siláž, okopaniny), suchá (seno, sláma) a vodnatá (řepné řízky) (Anonymus 29).

V ekologické produkci mléka má druh, množství a kvalita objemného krmiva významnější úlohu než v konvenční produkci (Petr a kol., 1992).

Seno příznivě ovlivňuje motoriku bachoru a působí pufráčně proti rušivým vlivům fyziologie trávení. V současné době je těžiště výživy skotu v zimním období soustředěno na zkrmování siláží a seno se stalo pouze doplňkovým krmivem. S tím poklesl také důraz na jeho kvalitu a často se krmí seno z přestárlé píce, vymáčené a jinak znehodnocené (Šarapatka a kol., 2005).

Ve výživě se nesmí opomenout také minerální krmivo, to je označeno značkou „KEZ doporučuje pro EZ“. Jsou jím označena taková krmiva, krmné směsi a minerální krmné doplňky, doplňkové látky, premixy a jiné látky a technologie pro chov zvířat a rostlinnou produkci u nichž KEZ o.p.s. stanoveným způsobem ověřila, že vyhovují pro použití v ekologickém zemědělství dle zákona (Anonymus 30).

Celoroční podmínkou je zajistit dostatek kvalitní pitné vody, tak aby byla kdykoliv skotu k dispozici. Nejvhodnější jsou nezamrzající míčové napáječky nebo neustále protékající voda v přírodních napajedlech (Šarapatka a kol., 2006).

A Juršík a kol. (2001) doporučují používání míčových napáječek, protože fungují do teploty až -40° C, podmínkou je minimální odběr vody 30 litrů za 24 hodin. Vodovodní přípojka musí být uložena v nezamrzlé hloubce.

2.4.3. Ustájení zvířat

Nařízení Rady (ES) 834/2007 věnuje zvláštní pozornost podmínkám ustájení, chovatelským postupům a intenzitě chovu. Hospodářská zvířata mají mít stálý přístup na otevřená prostranství, nejlépe na pastviny, kdykoli to povětrnostní podmínky a stav půdy dovolí. Vazné ustájení nebo izolování hospodářských zvířat je zakázáno, výjimky jsou uvedeny dále v Nařízení Rady (ES) 834/2007.

Dle Šarapatky a kol. (2006) lze vybírat z těchto typů ustájení: volné boxové (s výběhem či pastvou), kombinované (kombinace místa na stání, ložem a přístupovým prostorem ke krmišti), na hluboké podestýlce a nízkonákladové, tzv. přístřeškové (vhodná pro konstitučně tvrdá masná plemena).

Jak ale uvádí Louda a kol. (2003) skot je většinu života na pastvě, a proto je jeho doba pobytu ve volném ustájení překvapivě krátká. Je to díky nižší motivaci zvířat k vyhledávání a příjmu krmiva ve stáji a další příčinou je také hierarchie mezi zvířaty.

V chovech s trvalým pobytem zvířat venku se jako krmiště osvědčily mobilní krmelce na lisované seno či senáž v kulatých balících. Výhodou je, že při jejich využívání dochází k minimálním ztrátám objemných krmiv a v případě potřeby je možné je přesouvat po zimovišti, aby v místech jejich umístění nedocházelo k devastaci pastviny (Šarapatka a kol., 2006).

Zimoviště je souborem zařízení zahrnujícího stavby pro ustájení zvířat, venkovní zpevněné výběhy, venkovní měkké výběhy, krmiště, zařízení pro napájení, zařízení pro manipulaci se zvířaty a oplocení. Podle nároků daného plemene, velikosti, intenzity a organizace chovu (Juršík a kol., 2001).

Ideální je, pokud může být do zimoviště začleněn kousek lesního porostu, remízky a terénní útvary jako úvoz nebo meze (Moudrý a kol., 2007).

2.4.4. Zdraví a prevence

Základem zdravotní péče je především prevence (např. volba vhodných plemen, vhodné ustájení zvířat, krmení hodnotnými krmivy, přiměřené počty zvířat na jednotku plochy). Při léčbě se preferují fytoterapeutika a homeopatické léky před chemickými alopatickými léčivy a antibiotiky. Nepoužívají se růstové stimulanty ani syntetické aminokyseliny (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

V rámci prevence je nutné, aby chovatel odhalil včas možná onemocnění. Proto je třeba denní kontrola formou pozorování. To se týká jak samotných zvířat, tak i jejich trusu. Podle jeho vlastností (např. konzistence), poznáme zda-li je dobytek dobře živen, ale také jestli půdní mikroorganismy pracují v pořádku. Hustě rozbředlý trus značí, že zvířata jsou zdravá (Preuschen a kol., 1999).

Pro masná stáda, kde se v průměru otelí kráva 7 – 8x a vyřazuje se ve věku kolem 10 let, je větší podíl vyřazovaných krav z důvodu jalovosti (70 %) a zbývající část tvoří chovatelské důvody (Dufka a kol., 1995).

2.4.5. Reprodukce

Při rozmnožování se používají přirozené metody. Je však povoleno umělé oplodnění. Nesmí se používat hormony ani podobné látky, mimo součást veterinární léčby. Je zakázáno klonování a přenos embryí (Nařízení Rady (ES) 834/2007).

Juršík a kol. (2001) definovali přístupy k chovu jako :

- Zamořský způsob: pro plemena hereford, aberdeen-angus, masný simentál. Při něm jsou jalovice zařazovány do plemenitby tak, aby byly v 15 měsících věku připouštěny a poprvé se telily ve dvou letech. Připouštěcí hmotnost je zhruba 60 % hmotnosti dospělé plemenice. Podle Goldy a kol. (1997) je zapouštění jalovic při minimální hmotnosti 350 – 380 kg.
- Francouzský přístup: pro plemena charolais, limousine, blond d'Aquitaine. Jalovice jsou zapouštěny téměř jako dospělé jalovice, takže se poprvé telí ve třech letech stáří. Připouštěcí hmotnost činí 80 % hmotnosti dospělé krávy. Golda a kol. (1997) by jalovice těchto plemen zapouštěli v hmotnosti kolem 550 kg.

Podle Frelicha (2001) optimální dobou pro zapouštění jalovic je 16 – 18 měsíců a to při hmotnosti minimálně 400 kg.

Reprodukce zvířat v ekologickém masném chovu by měla být postavena na principech uzavřeného obratu stáda a jednoznačně by se měla upřednostňovat přirozená plemenitba (Šarapatka a kol., 2006). Na jednoho plemenného býka by mělo připadat asi 30 ks plemenic k připuštění za rok (Juršík a kol., 2001).

Podle Frelicha a kol. (2001) je vhodná kombinace inseminace a přirozené plemenitby. Inseminace se využívá především v plemenných stádech a menších stádech. Také je vhodné její využití v začátku hlavního připouštěcího období, kdy jsou plemenice v zimovišti.

Golda a kol. (1997) považují za žádoucí uplatňovat sezónní telení. Období telení krav ve stádě má být co nejkratší a nemá trvat déle než 10 týdnů. Pro zimní telení se uplatňují měsíce leden, únor a první polovina března. Jarní telení probíhá obvykle od začátku května do konce června.

Vlastní průběh telení může být ovlivněn několika okolnostmi. Velký vliv má plemenná příslušnost. U jalovic záleží také na věku a hmotnosti při zapuštění. Obecně platí, že u plemen menšího tělesného rámce většina krav pomoc při telení nevyžaduje. Obtížnější porody jsou pravděpodobněji u plemen většího tělesného rámce. Příčinou potíží, ale může být i špatná kondice, nadměrná výživa zejména u jalovic (Golda a kol., 1997).

2.5. Ekonomika v EZ

Cílem podniku je dosáhnout co největšího zisku. Cíle podniku či podnikání se proto odvíjejí od:

- a) vlivů okolí (okolí dává určitá omezení, ale i příležitosti),
- b) vlastních podmínek (možnosti, které je nutno často měnit) (Krutina, 2003).

Je třeba stále hledat argumenty a kompromisy mezi dvěma extrémy: ryze ekonomickým a liberálně ekologickým. Ekonomická teorie se ujala porozumění pro ekologické dění a potřeby venkova. Zemědělství není mobilní jako ostatní odvětví, zpracovatelé i marketing musí pracovat v náročnějších režimech, s rizikem platit náklady na odstranění selhání institucí a naplnění rizik, dopad externalit vč. liberalizace zahraničního obchodu, promítající se až do způsobu obhospodařování krajiny. Očekává se, že si z velké části poradí samo (Kouřilová, 2007).

Podle Petra a kol. (1992) pojetí ekonomiky v EZ dává přednost zemědělským systémům zachovávajícím přírodní zdroje. Ekonomika se chápe především jako hospodaření v původním slova smyslu. Respektování vlastní hodnoty přírody a ohled k dlouhodobé biologické a ekologické rovnováze vedou k pěstebně bezpečnému, zdroje zachovávajícímu a prostředí nenarušujícímu zemědělskému systému, který zabraňuje vývoji k ekologickým katastrofám a v němž nejsou dnešní problémy přesouvány na příští generace.

Komberec a kol. (1993) také podotýkají, že rozběh fungujícího a konkurence schopného zemědělského podniku je náročný na odborné řízení jeho provozu za pomoci vysoce kvalifikovaných poradců s celoevropským a celosvětovým přehledem, což si někteří vlastníci půdy dodnes neuvědomují.

Multifunkční a ekologický systém hospodaření by měl vedle kvalitní produkce v místě sídla uspokojovat i ekonomickou, sociální a ekologickou funkci krajiny. Zmíněné úkoly se týkají zejména podniků ve znevýhodněných oblastech LFA, tedy poloviny výměry a v tom zejména oblasti podhor a hor. Mimo to, že tyto prostory představují pro blízkou budoucnost rezervní operativní plochy pro jejich přímé další produkční využití v zemědělství, vyvstávají do budoucna relativně netradiční nároky vyplývající z energetické koncepce – pěstování energetických plodin, záměry budování rekreačních areálů, je řešen i další neuralgický bod, jímž jsou vodohospodářské účely. O to větší důležitost má predikce vývoje v delším časovém horizontu (Kouřilová, 2007).

Moudrý (1997) podotýká, že vyvážený poměr pícnin a tržních plodin je předpokladem ekologické a tím i ekonomické stability, protože udržuje dlouhodobě příznivou úroveň výnosu tržních plodin. Podniky bez chovu hospodářských zvířat orientované na tržby z polních plodin musí zařadit zelený úhor (snížených celkových tržeb). Čím menší podnik, tím je tato varianta ekonomicky méně únosná a tím více je třeba zavést alespoň doplňkový chov zvířat (pastva koz, ovcí, skotu BTPM, smluvní odchov jalovic či pastevní výkrm).

2.5.1. Výnosy

Výnosy představují peněžně vyjádřený ekvivalent poskytnutých výkonů, bez ohledu na to, zda došlo k jejich inkasu. Měly být minimálně rovny nákladům vložených výrobních faktorů včetně tzv. oportunitních (Šarapatka a kol., 2006).

Výnos je ovlivňován zejména faktory jako: kvalita půdy, klimatické podmínky a oseední postup. U EZ se přidává specifický faktor, a to doba, po kterou se již na farmě ekologicky hospodaří. U rostlinné produkce je hektarový výnos zhruba o 10-20 % nižší a u produkce trav a pícnin je odhadován pokles produkce o 30 % vůči KZ. U chovu hospodářských zvířat je vliv konverze nižší než u pěstování plodin. Hlavní složkou výnosů jsou tržby a dále dotace. Tržby závisí na množství produkce, která je v EZ zpravidla nižší než v KZ, a na realizované prodejní ceně (Šarapatka a kol., 2006).

Kouřilová (2007) poznamenává, že ekologický zemědělec nemůže sám odhadovat ceny, nedostatečně známý je odbyt dle komodit; informačně závislý na státu.

Příjmy jsou ovlivněny jak výnosností zemědělského podnikání, tak rozdělováním výnosů z tohoto podnikání ve prospěch jeho dalšího rozvoje na straně jedné a na krytí potřeb hospodářovy domácnosti na straně druhé. Nižší úroveň příjmů domácnosti může být do určité míry kompenzována přírůstkem vlastního kapitálu rodinného zemědělského podniku v důsledku zakoupení další půdy apod. Například v roce 2003 vzrostl podle FADN CZ vlastní kapitál připadající na jednu rodinnou farmu meziročně v průměru o necelá 2 %, tj. o 73 tis. Kč (v roce 2002 analogicky o necelá 3 %, tj. o 112 tis. Kč.). Porovnáváné příjmy domácností nezahrnují půjčky, přijaté úvěry ani vybrané úspory. Z údajů vyplývá, že jak hrubé, tak čisté peněžní a celkové čisté příjmy (včetně naturálních příjmů) zemědělských domácností jsou ve větších obcích podstatně vyšší než v nejmenších sledovaných obcích (do 999 obyvatel). Výrazně se to projevuje zejména u příjmů

z podnikání, pro které jsou ve větších obcích zřejmě příznivější podmínky (Divila a kol., 2005).

2.5.2. Marketing

Kouřilová (2007) zmiňuje pojem – institucionální marketing. Zatímco individuální zemědělci jsou odpovědní za svou vlastní produkci, marketingová rozhodnutí, výkonnost a nákladovou efektivnost svých vlastních operací, vláda je odpovědná za vytváření vhodného prostředí, ve kterém zemědělci, obchodníci, zpracovatelé, distributoři, mohou fungovat efektivně. Dále dodává, že je potřeba přesvědčovat veřejnost, aby zaplatila vyšší cenu za bioprodukty prostřednictvím přímých nákupů, institucí, mimořádných akcí. LFA je třeba podporovat i nadále; je důležité, aby produkce a služby z těchto oblastí byly nabízeny v odpovídajícím standardu; a tato informace vstoupila jak do povědomí veřejnosti, tak seznamu solidních nabídek pro zahraničí. Autorka dále apeluje na podporu domácího trhu zejména biopotravinami, závisí to i na podpoře domácích produktů v sortimentu i objemu (přibližně 1600 produktů na trhu, z toho 1100 z dovozu), mnohé by mohlo být zajištěno podporou prodeje ze dvora, v lokalitách, u zpracovatelů, regionu. Významnou možností do budoucna zůstává přímý prodej (např. prodej ze dvora). Prodej ze dvora (ovoce, sýr, mléko, vejce, ryby, krmiva, osiva a sadby, atd. vč. zásilkové služby), by mohl být možná aktuálnější, pokud by se srovnaly požadované podmínky farmářů starých zemí EU a ČR, zvláště v oblasti dodržování předpisů dotýkajících se hygienických parametrů.

Základním principem ekologického zemědělství je vyrábět potraviny s minimálním dopadem na životní prostředí a čerpání energie. Biopotraviny z dovozu se ale naopak stávají ekologicky nešetrné. *"Projede-li potravina a její suroviny na své cestě od producenta ke spotřebiteli celý svět jsou potom veškeré úspory získané šetrným vypěstováním a zpracováním "kompenzovány" energetickým vkladem do dálkové i místní nákladní dopravy a jejími negativními dopady,"* vysvětluje Čapounová (Anonymus 32).

2.5.3. Cenová prémie a dotace

❖ Cenová prémie

Cenová prémie je více dostupná pro rostlinnou produkci, naopak minimálně pro produkci živočišnou, a to zejména pro mléko a maso. Hlavním impulsem pro farmáře je totiž poptávka a zajištění odbytu plodin s odpovídající cenovou premií. Při porovnávání

realizačních cen lze konstatovat, že při zpeněžování ekologického masa je dosahována cenová prémie v průměru za sledované období ve výši 112 % ceny konvenční produkce a lze očekávat další zvýšení realizačních cen (Šarapatka a kol., 2006).

Kouřilová (2007) dodává, že je obtížné odhadnout vliv mechanismu podpor trhu na výrobu ekologických produktů. Mezinárodní trh s nimi je limitován, neexistují žádné světové ceny. Vychází se z odhadu podpory tržních cen založených na podpoře konvenčních produktů, dále ze sporadických informací o vztahu mezi farmářskými cenami ekologických a konvenčních výrob. Prémie placená za ekologické produkty je konstantní v absolutních ukazatelích. Výnosy ekologických farem rostou cenovou podporou CAP. Jestliže ha výnosy jsou nižší než konvenční, užitek je nižší u ekologických farem.

Hlavní produkovanou komoditou je v ČR zástavový skot, který je však prodáván do konvenčních podniků k následnému výkrmu (Šarapatka a kol., 2006).

Kouřilová (2007) do výčtu hlavních komodit zařazuje obilí, zejména špaldu a pohanku, byliny a koření, hovězí dobytek, mléko s velkým podílem kozího.

Jako hovězí biomaso je zpracováváno převážně maso z jatečních býků a jalovic s cenovou premií okolo 30% na kg zpracovaného produktu (Šarapatka a kol., 2006).

Cenové prémie, které ekozemědělci dostávají za svoji produkci, se pohybují od 10-15% za hovězí maso, 15-20% za mléko, 40% a více za obilí, 60% a více za brambory a až 200% za některé druhy zeleniny. Ekologické produkty získávají konstantní premii ve vztahu ke konvenčním produktům, výnos závisí na pohybu cen obou skupin. Podpora cen či produkce zprostředkovaně ovlivňuje strukturu produkčních a ochranných aktivit v krajině. Otázka podpory cen či produkce je řešena v zemích různě. Svou roli bude hrát i snižování vývozních podpor (Kouřilová, 2007).

❖ Dotace :

1) Jednotná platba na plochu (SAPS)

Žadatelem je fyzická nebo právnická osoba, obhospodařující zemědělskou půdu, která je na žadatele vedena v Evidenci využití zemědělské půdy podle užívatelských vztahů (tzv.LPIS) podle §3a a 3b zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Žádost o poskytnutí podpory v rámci jednotné platby na plochu (SAPS) je možné podat na zemědělské kultury (dle §3i zákona o zemědělství), přičemž na druhu kultury nezávisí výše podpory.

Jednou z podmínek pro poskytnutí podpory je dodržení minimální výměry

na kterou může být poskytnuta podpora, která činí v součtu všech půdních bloků Žádosti nejméně 1 ha zemědělské půdy. Zemědělské půda, na kterou je požadováno poskytnutí finanční podpory, musí být na žadatele vedena v Evidenci a musí být zemědělsky obhospodařována a udržována po celý kalendářní rok v souladu s podmínkami dobrého zemědělského a environmentálního stavu.

Pro žadatele, kteří žádají o dotaci v rámci opatření SAPS, byla sazba na jeden hektar zemědělské půdy stanovena ve výši 3072,70 Kč na hektar zemědělské půdy. Platba bude žadateli poukázána v období od 1.12.2008 do 30.6.2009 na bankovní účet žadatele uvedený v Žádosti.

2) Národní doplňkové platby (Top-Up)

Národní doplňkové platby (Top-Up) jsou platby poskytované k jednotné platbě na plochu (SAPS) a jsou upraveny nařízením vlády, které stanovuje některé podmínky poskytnutí národních doplňkových plateb k přímým podporám. Platba Top-Up bude poskytována Státním zemědělským intervenčním fondem ve zákonem stanovených oblastech.

Žadatel je shodný s žadatelem o platbu SAPS. Všeobecné podmínky pro poskytnutí platby Top-Up jsou shodné s podmínkami pro platbu SAPS. Pokud nebude žadateli přiznána platba SAPS, nemá nárok ani na platbu Top-Up. Platba bude poukázána v období od 1.12.2008 do 30.6.2009 na bankovní účet uvedený v Žádosti. Stanovené částky pro rok 2008:

- Pro přežvýkavce – 1669,40 Kč/VDJ
- Pro krávy BTPM – 2939,70 Kč/VDJ
- Ovce/kozy – 1344,80 Kč/VDJ
- Zemědělská půda – 1341,40 Kč/ha

3) LFA a Natura 2000 na zemědělské půdě

Žadatel nemusí být podnikatelem podle §2 odst. 2 Obchodního zákoníku. O platbu v oblastech LFA a oblastech Natura 2000 na zemědělské půdě (dále jen Natura 2000) mohou žádat i nepodnikatelé mající právní subjektivitu (např. obce, fyzické osoby nepodnikající, školy), jestliže mají tyto subjekty vedeny v Evidenci alespoň minimální výměru zemědělské půdy v LFA nebo oblastech Natura 2000 od data doručení žádosti Fondu do 30. září 2008.

Platba pro LFA je poskytována pouze na zemědělskou kulturu travní porost obhospodařovanou v následujících oblastech:

- horské oblasti (oblast typu HA a HB)
- ostatní méně příznivé oblasti (oblast typu OA a OB)
- oblasti se specifickými omezeními (oblast typu S a SX)

Platba v oblastech Natura 2000 se poskytuje pouze na travní porosty evidované v Evidenci, které se nacházejí na území:

- ptačích oblastí (dle § 45e odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb.) a zároveň na území 1. zóny národních parků nebo 1. zóny chráněných krajinných oblastí,
- evropsky významných lokalit zařazených do národního seznamu (dle §45a odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb.) a zároveň na území 1. zóny národních parků nebo 1. zóny chráněných krajinných oblastí.

Výše podpory se zjistí jako: sazba platby na 1 ha travních porostů (v EUR) x zjištěná plocha travních porostů (v ha).

➤ Platba v méně příznivé oblasti činí:

- a) v oblasti typu HA 157 EUR na 1 ha travních porostů,
- b) v oblasti typu HB 134 EUR na 1 ha travních porostů,
- c) v oblasti typu OA 117 EUR na 1 ha travních porostů,
- d) v oblasti typu OB 94 EUR na 1 ha travních porostů,
- e) v oblasti typu S 114 EUR na 1 ha travních porostů,
- f) v oblasti typu SX 91 EUR na 1 ha travních porostů.

➤ Platba v oblasti Natura 2000 je stanovena ve výši 112 EUR na 1 ha travních porostů. Dotace se poskytuje v Kč podle směnného kurzu uveřejněného v prvním úředním věstníku Evropské unie vydaném v kalendářním roce, ze který se dotace poskytuje.

➤ V případě, že půdní blok/díl se bude nacházet v některé LFA oblasti a zároveň v oblasti Natura 2000, poskytne se na půdní blok/díl platba jak za méně příznivou oblast, tak za oblast Natura 2000 (Anonymus 33).

4) Agroenvironmentální opatření – PRV

Od roku 2007 je podpora EZ zajišťována programovým dokumentem Program rozvoje venkova 2007 – 2013 (PRV), který nahradil „HRDP“ a podporou z „Operačního

programu Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství“. V rámci AEO/PRV je EZ podporováno pomocí nařízení vlády č. 79/2007 Sb. Podpora ekologických zemědělců v rámci PRV 2007-2013 je realizována v rámci osy II – Zlepšování životního prostředí a krajiny, specificky opatření II. 1.3. Agroenvironmentální opatření – dotační titul II. 1.3.1.1. Ekologické zemědělství. V rámci tohoto opatření je ekologickým podnikatelům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platby jsou vypláceny na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle využití ploch. Sazby :

- 71 €/ ha travních porostů – ne celá výměra v EZ
- 89 €/ ha travních porostů – celá výměra v EZ - novela
- 849 €/ ha vinic, sadů, chmelnic
- 564 €/ ha orné půdy se zeleninou nebo speciálních bylin
- 155 €/ ha orné půdy

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR rozhodlo MZe také zvýhodnit bonifikaci pro ekozemědělce a výrobce biopotravin v rámci PRV (Anonymus 35).

5) Fondy EU

Cílem operačního programu rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství je zvýšení podílu sektoru na tvorbě HDP a zaměstnanosti v ČR, zachování životního prostředí, zajištění trvale udržitelného polyfunkčního rozvoje venkova na trvale udržitelném zemědělství, lesním a vodním hospodářství v integraci s kvalitním zpracováním zemědělských produktů (Anonymus 35).

U farem hospodařících pouze na travních porostech s chovem krav BTM tvoří dotace v průměru 50-70 % příjmů. Tyto farmy často leží v LFA oblastech, mají nižší stav chovaných zvířat v důsledku extenzivního využívání travních porostů a nemožnost realizace vyšší ceny za bioprodukcí je kompenzována především dotacemi (Šarapatka a kol., 2006).

2.5.4. Náklady

Náklady je možno charakterizovat jako peněžně vyjádřenou spotřebu výrobních faktorů, účelně vynaložených na tvorbu výnosů (Šarapatka a kol., 2006).

Náklady podniku jsou tvořeny :

- A) provozní (spotřebované nákupy, služby, osobní náklady, odpisy,..)
- B) finanční (úroky, kursové ztráty, náklady peněžního oběhu),

C) mimořádné (manka, škody, náklady na změnu metody,...) (Krutina, 2003).

Šarapatka a kol.(2006) je dělí :

A) podle druhu (spotřeba materiálu, energie, osobní náklady, odpisy hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku, finanční náklady),

B) podle účelu – jedná se o kalkulační členění. Dělí se na přímé a nepřímé. Přímé náklady tvoří přímý materiál, přímé mzdy, ostatní přímé náklady. Do nepřímých patří výrobní režie, zásobovací a odbytová režie.

C) podle závislosti na změnách objemu produkce zahrnuje náklady fixní a stálé. Úspora nákladů se v průměru pohybuje mezi 10-25 %, ke snížení dochází hlavně u variabilních nákladů, kde úspora nákladů činí 30-40 %. Fixní náklady jsou většinou u EZ vyšší, ale rozsah zvýšení se liší mezi zeměmi a záleží na typu farmy.

V živočišné produkci je třeba zjišťovat náklady na 1 zvíře za rok nebo na 100 krmných dnů. U výkrmu skotu jsou celkové náklady na jedno zvíře přibližně stejné jako u konvenčních podniků. Struktura nákladů je téměř stejná, jen s rozdílem, že v EZ hrají hlavní roli ve výživě zvířat krmiva vlastní (Šarapatka a kol., 2006).

Roční náklady organického hospodářství na jedno zvíře jsou o 15,8 % nižší než u podniku s tradičním způsobem chovu (Anonymus 36).

Náklady na kultivaci luk na hektar jsou ve výši Kč 1 249 pro zemědělství organického typu, tj. 37%. Rozdíl je dán v prvé řadě nepřímými náklady, za druhé přímými náklady a službami. Přímé náklady na materiál jsou méně než 25% pro organické zemědělce, což je způsobeno chemickými škůdci. Náklady na hektar kultivovaných pastvin jsou opět vyšší pro organický sektor, okolo 41%. Rozdíl lze vyčíst v podobných nákladových jednotkách, které jsou patrné u kultivace luk. Náklady pro organické podniky na tunu zelené píce jsou 312 Kč, což je o 46% více než vykazují tradiční podniky. Díky malému hektarovému rozdílu (6,5%) lze říci, že louky jsou finančně náročným sektorem pro organický zemědělský soubor (Anonymus 36).

Skladování již vyrobených potravin je podstatně dražší než náhrada za jejich „nevyrobení“ (Komberec a kol. , 1993).

Barthelemy (2001) poznamenává, že východiskem je hlavně neoklasická teorie mezního užítku, mezní produktivity, vztah k mikroekonomii, makroekonomické produkční funkce, teorie ekonomického růstu. Měly by být poznávány náklady na transakce, především směrem k institucionální ekonomice. Tento proces by měl být formován nelimitními hodnotami modelu trhu, ale postupem konfrontace vedoucí k simultánní konstrukci obecně zájmových pravidel umístění trhu a k redukci veřejné intervence.

3. Materiál a metodika

3.1. Charakteristika okresu Prachatice

❖ Lokalizace a rozloha

Okres Prachatice se nachází v jihozápadní části Jihočeského kraje. Západní část okresu sousedí s okresem Klatovy (Plzeňský kraj), severní část s okresem Strakonice.

Na východní straně má společnou hranici s okresem České Budějovice, na jihovýchodě pak s okresem Český Krumlov. Na jihu sousedí okres v oblasti Nové Pece a Třístoličnicku krátkou hranicí s Rakouskem a na jihozápadě tvoří hřeben Šumavy přirozenou hranici se Spolkovou republikou Německo. Rozloha 137,5 km² řadí okres na čtvrté místo v rámci okresů Jihočeského kraje, má ale nízkou hustotu obyvatelstva (37,4 obyvatel na km²) (Anonymus 37).

❖ Terén

Region je rozdělen prakticky na dvě části - na málo obydlenou krajinu na JZ plné lesů, vodních ploch a rašelinišť s horskými středisky a kopcovité malebné šumavské podhůří na SV, ve kterém je větší osídlení a nacházejí se zde lidská sídla s průmyslem (Anonymus 39). Větší část okresu tvoří podhorská vrchovina, která v pohraniční oblasti přechází v horské pásmo Šumavy. Převážná část okresu se nachází v nadmořské výšce 600 – 800 m. Nejnížší nadmořská výška je v oblasti Netolicka (410 – 450 m). Nejvýše položená místa jsou pak na Vimpersku a Volarsku, kde se většina sídel nachází v nadmořské výšce 700 – 800 m i ve vyšších polohách. Nejvýše položenou obcí je obec Kvilda (1 062 m), nejnižše leží část obce Podeřiště v obci Malovice (410 m). Nejvyšším bodem okresu je vrchol hory Plechý na hranici s Rakouskem ve výšce 1 378 m (Anonymus 37).

Obr. č. 11 : Okres Prachatice v Jihočeském kraji

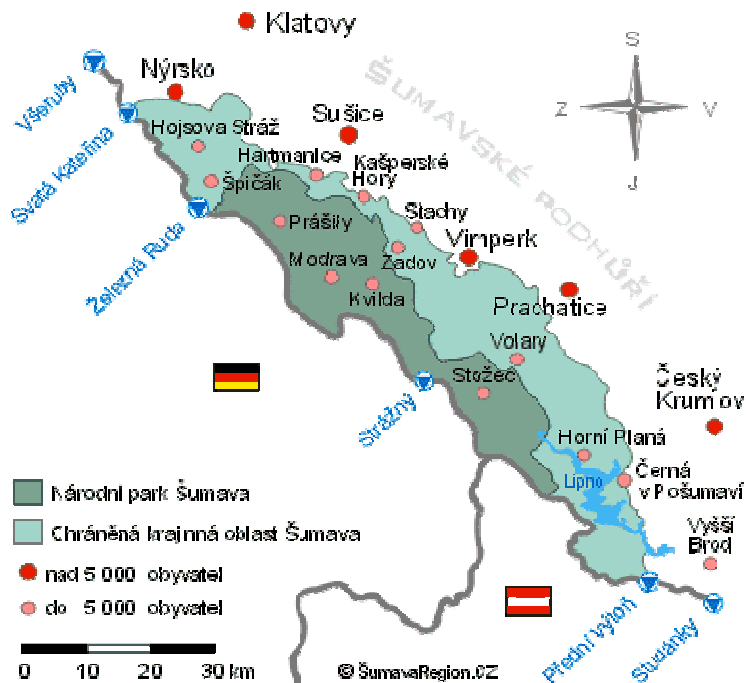
❖ Klima

Klimatické podmínky okresu jsou silně ovlivněny nadmořskou výškou a velkou členitostí terénu – jsou tudíž značně rozdílné. V nadmořských výškách nad 800 m je podnebí ve svém souhrnu mírně chladné až chladné, v oblastech pod 800 m mírně teplé. Průměrná roční teplota dosahuje v Husinci, který leží v nadmořské výšce 504 m, 7 °C; na Kvildě (1 062 m n.m.) však pouze 3,7 °C. V horských oblastech okresu je podle dlouhodobého měření v průměru více než 130 dnů se sněhovou pokrývkou. Průměrné roční srážky se pohybují od 500 mm v nižších polohách až po 1 100 mm v horských oblastech, na hřebenech hor dosahují až 1 500 mm (Anonymus 37).

❖ Životní prostředí

Z hlediska životního prostředí patří okres Prachatice stále mezi nejméně znečištěné oblasti v České republice. Poloha okresu v podhorské a horské oblasti, stále ještě relativně čisté ovzduší, velké lesní plochy a klid vytvářejí příznivé podmínky pro rekreaci. Významným přírodním bohatstvím jsou rozsáhlé lesy, které pokrývají 51,5 % plochy okresu. Jedná se především o jehličnaté a smíšené lesy. Z ostatních zdrojů se v okrese nacházejí ložiska rašeliny. Snaha o zachování přírodního prostředí se odrazila ve zřízení Národního parku Šumava a chráněné krajinné oblasti Šumava (Anonymus 37).

Obr. č. 12: Hranice NP a CHKO Šumava

- Národní park Šumava

Obr. č. 13: Znak NP a CHKO Šumava

Rozprostírá se na území Plzeňského a Jihočeského kraje při jihozápadní hranici s Německem a Rakouskem. Se svojí rozlohou 69 030 ha je největším národním parkem v ČR (Anonymus 40). Na území Prachaticka zaujímá 32 781 ha (Anonymus 37). NP Šumava vznikl v březnu 1991 vyjmutím nejceněnějších lokalit z CHKO Šumava. Uprostřed Evropy tak vznikl unikátní přírodní celek jehož hodnoty si bezesporu zaslouží ochranu. Oblast Šumavy a Bavorského lesa tvoří společně jeden z nejrozsáhlejších lesních komplexů ve střední Evropě. Území NP leží v nadmořské výšce od 600 m n. m. (údolí Otavy u Rejštejna) do 1378 m n. m. (Plechý) a trvale zde žije kolem 2000 obyvatel.

Podle stupně ochrany přírody je NP rozdělen do tří zón:

I. zóna - přísná přírodní - 13% z celkové plochy

zahrnuje nejceněnější části, území je ponecháno přirozenému vývoji bez vlivu člověka, platí zde zákaz vstupu mimo vyznačené trasy

II. zóna - řízená přírodní - 83% z celkové plochy

člověkem převážně pozměněné lesní a zemědělské ekosystémy

III. zóna - okrajová - 4% z celkové plochy

území značně pozměněné člověkem, osídlené nebo hospodářsky kultivované oblasti zejména obce, jejich okolí a zemědělské plochy.

Vzácné lokality NP z hlediska ochrany rostlin a živočichů (15 000 ha) jsou navíc zahrnuty do šesti klidových území, ve kterých se lze pohybovat po vyznačených turistických stezkách (Anonymus 40).

- Chráněná krajinná oblast Šumava

CHKO Šumava byla vyhlášena výnosem Ministerstva kultury ČSR 27.12.1963. V době svého vzniku byla se svými 168 654 ha největším chráněným územím tehdejšího Československa. V roce 1990 byla zapsána do seznamu UNESCO v Paříži jako Biosférická rezervace Šumava. Nejceněnější část území CHKO byla v roce 1991 vyhlášena národním parkem, čímž došlo ke zmenšení rozlohy CHKO na 99 624 ha (Anonymus 40). Na území okresu Prachatice zaujímá rozlohu 41 165 ha (Anonymus 37). Dnes plní tato oblast především funkci ochranného pásma národního parku. Na území, které se rozkládá

v nadmořské výšce od 498 m n. m. (Víteň) do 1362 m n. m. (Boubín) žije 21 000 obyvatel a je rozděleno do čtyřech zón, přičemž I. zóna je přírodně nejhodnotnější. Součástí tohoto území jsou také přírodní rezervace a přírodní památky, zajišťující dlouhodobé pozorování a ochranu vzácných biotopů (Anonymus 40).

- Maloplošná chráněná území

Na Prachaticku je soustředěna největší koncentrace Maloplošných chráněných území v Jihočeském kraji (Anonymus 37).

- ❖ Vodstvo

Krajina je plná malých i větších vodních toků, tvoří jednu z částí tzv. Zelené střechy Evropy. Většina území spadá do povodí Labe a tedy k úmoří Severního moře (dílečkové povodí Vltavy), pouze kousky na JZ u Bučiny s Černým potokem a Čertovou vodou patří povodí Dunaje a úmoří Černého moře. Příhraničním oblastem vévodí řeka Vltava, která zde vzniká ze svých dvou zdrojnic Teplé a Studené Vltavy. Střední a severní části regionu patří do dílečkové povodí Otavy a jejích přítoků - Blanice (Vodňanská) se Zlatým a Dubským potokem. Zajímavý je tzv. Schwarzenberský kanál - vodní cesta pro plavení dříví z 19.st., technická památka, která překonala rozvodí Labe (Vltavy) a Dunaje. Celá oblast Šumavy je zvodnělá, obsahuje množství jezírek (ledovcové Plešné), rašeliniště, potoků a řek, zmokřelých luk a luhů. Netolicko je krajinou rybníků, dále je najdete u Vlachova Březí. Na Blanici je vodní nádrž Husinec, na Vltavě vodní nádrž Lipno (Anonymus 39).

- ❖ Obyvatelstvo

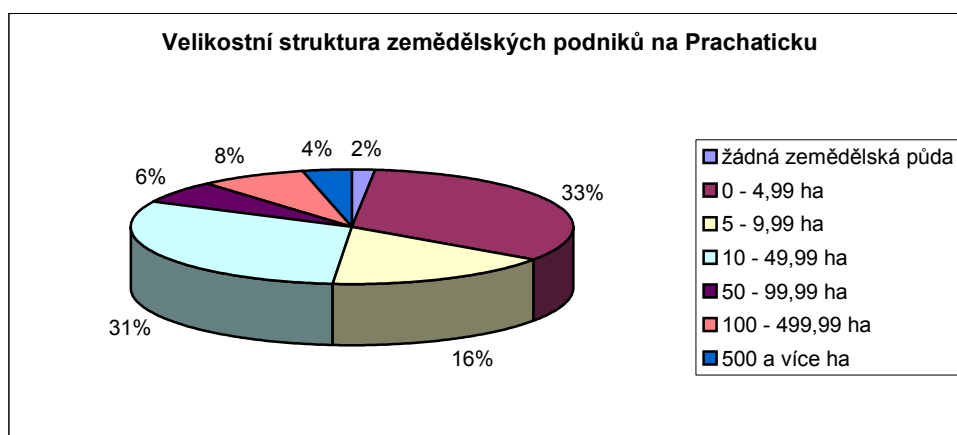
Obyvatelé okresu tvoří 0,5 % z celkového počtu obyvatel ČR a patří k okresům s růstem celkového počtu obyvatel. Věková struktura je proti krajskému průměru poněkud mladší. Ve věku 0 – 14 let žije v okrese 8 943 obyvatel (tj. 17,4 %, kraj 16,6 %), ve věku 15 – 59 let 33 924 obyvatel (tj. 66,0 %, kraj 65,4 %) a ve věku 60 a více let je to 8 497 obyvatel (tj. 16,6 %, kraj 18,1 %) (Anonymus 37).

- ❖ Zemědělství

V zemědělství převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin a píce, významná je také produkce brambor. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat (Anonymus 37).

Statistickým šetřením bylo zjištěno 632 zemědělských podniků, které byly rozčleněny do těchto velikostních skupin viz graf č. 34.

Graf č. 34 : Velikostní struktura zemědělských podniků na Prachaticku k 31.12. 2007

Zdroj : Český statistický úřad pro Jihočeský kraj, 2007, upraveno

3.2. Ekologické farmy na Prachaticku

K 1.10. 2007 bylo na Prachaticku evidováno 23 ekozemědělců. Z celkového počtu ekofarem Jihočeského kraje (225 ekofarem) pak tvoří 23 prachatických ekofarem podíl 10 %. Jejich lokalizace byla v okrscích:

- Netolicka (1 ekozemědělec),

Obr. č. 14 : Znak Netolic

- Borová Lada (1 ekozemědělec),

Obr. č. 16: Znak Borové Lady

- Vimperska (5 ekozemědělců),

Obr. č. 18: Znak Vimperka

- Husinecka (1 ekozemědělec),

Obr. č. 15: Znak Husince

- Volarska (3 ekozemědělci),

Obr.č. 17: Znak Volar

- Horní Vltavice (2 ekozemědělci),

Obr.č. 19: Znak Horní Vltavice

- Čkyňska (4 ekozemědělci),

Obr. č. 20: Znak Čkyňě

- Strážný (1 ekozemědělce),

Obr. č. 21: Znak Strážný

- Zdíkovska (1 ekozemědělce)

Obr. č. 22: Znak Zdíkov

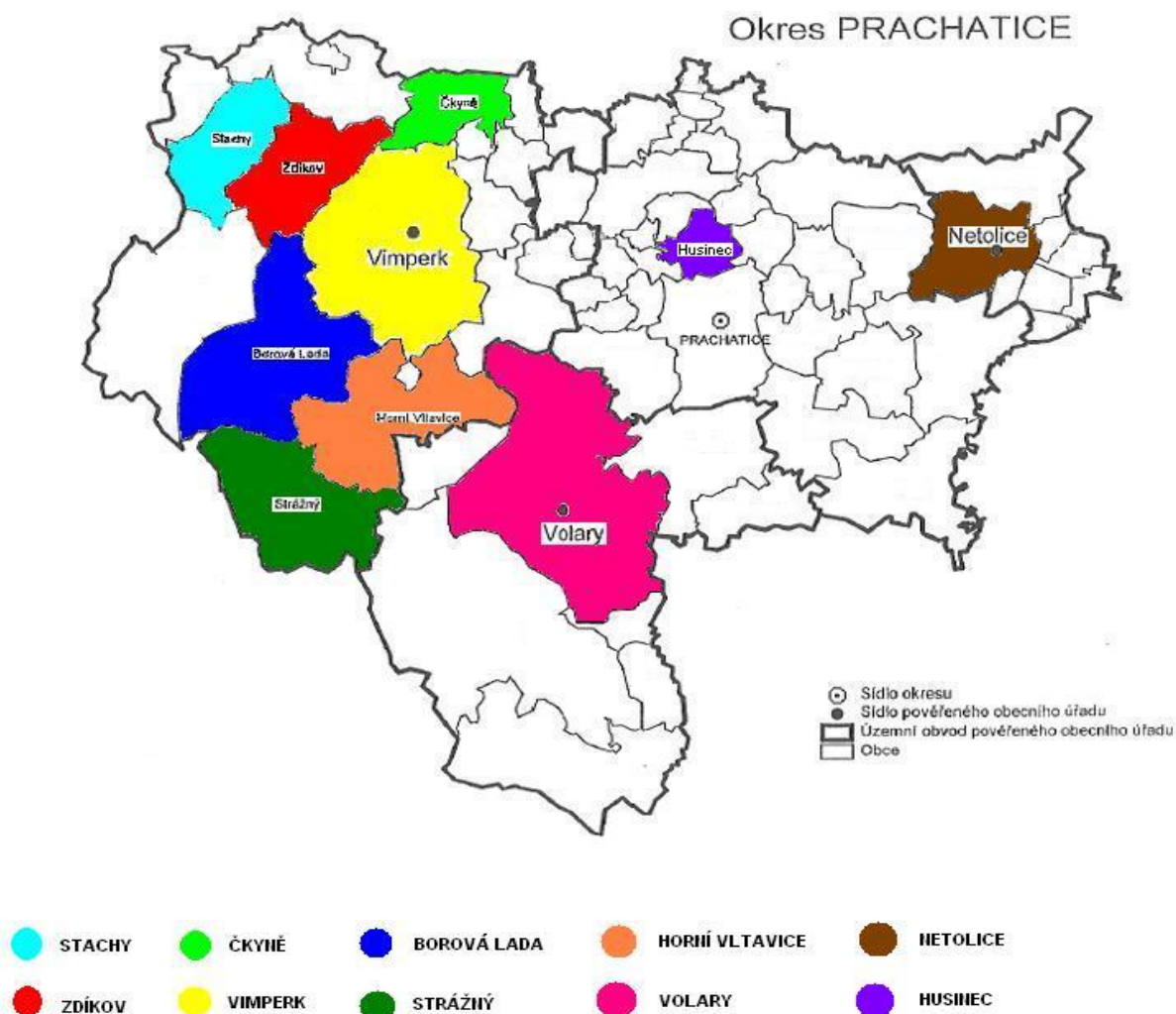

- Stach (4 ekozemědělci)

Obr. č. 23: Znak Stach

Obr. č. 24: Rozmístění ekofarem na Prachaticku

3.3. Metodický postup

Vlastní část práce je zaměřena na zpracování a interpretaci získaných informací od respondentů, ekologicky hospodařících zemědělců na Prachaticku. Vstupní údaje byly získány dotazníkovou metodou. Dotazník byl vytvořen ze 4 částí: sociologická, rostlinná, zootechnická a ekonomická. Pro každou část bylo vytvořeno v průměru 25 otázek, celkem dotazník obsahoval 99 otázek (viz příloha- dotazník). Hlavním typem otázek použitých v dotazníku byl uzavřený typ. Uzavřené otázky byly děleny na dichotomické a trichotomické, výběrové, výčtové a škálové. Doplňkově byly zvoleny otázky polouzavřené a otevřené (Anonymus 41). Každá z otázek v dotazníku byla tabulkově zpracována pro lepší orientaci při vyplňování.

Seznam potenciálních respondentů, ekologicky hospodařících zemědělců na Prachaticku, byl získán na www. stránkách svazu PRO-BIO v roce 2007. K 1.10. 2007 jich bylo celkem 23. Po telefonickém kontaktu jeden ekozemědělec odmítl dotazník vyplnit. V polovině října 2007 byly dotazníky ekozemědělcům zaslány. Do každé z obálek byla vložena poštovní známka, tak jak doporučuje Disman (2002) pro zvýšení návratnosti. Z celkového počtu 23 ekozemědělců na Prachaticku bylo navráceno 21 vyplněných dotazníků, což odpovídá návratnosti přes 91%.

Podle Čermákové a Střelečka (1995) aby se mohly hromadné jevy zkoumat, musí se zvolit množina objektů, na nichž se bude zkoumání (tzv. statistické šetření) provádět. Volí se tedy různé statistické jednotky. Statistická jednotka je elementární prvek, na kterém lze zkoumat konkrétní projev určitého hromadného jevu a je základním a přesně vymezeným objektem experimentu nebo pozorování (osoby, domácnost, podnik, aj.) (Anonymus 42). Statistickou jednotkou byl v našem případě ekozemědělec hospodařící na Prachaticku. Množina jednotek je nazývána statistickým souborem, ten má svůj rozsah daný počtem statistických jednotek, tzn. 21 ekozemědělců. Statistické jednotky jsou tedy nositeli vlastností, které nás zajímají. Odrazem těchto vlastností jsou statistické znaky (Čermáková, Střeleček, 1995).

Statistické znaky byly tříděny:

- a) Podle způsobu vyjádření hodnot znaku: *numerické* a *kategoriální*. *Numerické* (kvantitativní) znaky jsou takové znaky, jejichž hodnoty vyjadřujeme číselně. V našem případě tříděno 18 otázek. *Kategoriální* (kvalitativní) znaky jsou takové znaky, jejichž hodnoty vyjadřujeme slovně. V závislosti na problému, který řešíme a na metodách,

kteří používáme, můžeme kategoriální znaky převádět na numerické a to pomocí čísel 0, 1. V našem případě bylo tříděno 81 otázek.

- b) Podle vztahů mezi jednotlivými hodnotami znaku: *ordinální* a *metrické*. *Ordinální* jsou takové kategoriální znaky, jejichž hodnoty sice lze uspořádat, ale nemá smysl porovnávat je s podílem. *Metrické* jsou takové znaky, u nichž má smysl měřit vzdálenost mezi hodnotami, tj. můžeme nejen říci, že jedna hodnota je větší než druhá, ale má smysl zjistit o kolik je hodnota větší než druhá.

Zvolené třídící jednotky ukazuje tabulka 7.

Pro vyhodnocování dotazníků byly použity především metody statistické analýzy a to pomocí kontingčních tabulek a základního statistického zpracování s tvorbou grafů v programu Microsoft® Excel 2000 od společnosti Microsoft Corporation.

Kontingenční tabulka se užívá k přehledné vizualizaci vzájemného vztahu dvou statistických znaků. Řádky kontingenční tabulky odpovídají možným hodnotám prvního znaku, sloupce pak možným hodnotám druhého znaku. V příslušné buňce kontingenční tabulky je pak zařazen počet případů, kdy zároveň měl první znak hodnotu odpovídající příslušnému řádku a druhý znak hodnotu odpovídající příslušnému sloupci. Součty (mezisoučty) všech hodnot v každém řádku, resp. sloupci nesou informaci o počtu výskytů jevů, při nichž nabyl první (resp. druhý znak) příslušné hodnoty bez ohledu na hodnotu druhého (resp. prvního) znaku. Kromě prostého popisu četností kombinací hodnot dvou znaků nabízí kontingenční tabulka možnost testovat, zda mezi oběma znaky existuje nějaký vztah. Typ kontingenční tabulky se určuje počtem řádků r a sloupců s jako $r \times s$. Kontingenční tabulky umožňují testování různých statistických hypotéz, mezi nejobvyklejší testované hypotézy pak patří: hypotéza o nezávislosti znaků, hypotéza o shodnosti struktury (homogenitě) a hypotéza o symetrii vztahu. Pokud hypotéza nezávislosti (resp. homogenity) platí, má testová statistika přibližně rozdělení Chí-kvadrát o $(r-1)(s-1)$ stupních volnosti. Hodnota testové statistiky se tedy porovná s kritickou hodnotou (kvantilem) příslušné hladiny významnosti (Anonymus 43).

Pro základní popis zkoumaných souborů bylo užito kontingčních tabulek s *relativní* nebo *absolutní* četností odpovědí respondentů. *Relativní* četnost $p_i = \frac{n_{2i}}{n_2}$ udává, v jaké části souboru (nejlépe v %) je hodnota znaku X rovna x_i . *Absolutní* četnost n_i udává, kolikrát se hodnota x_i znaku X vyskytuje v souboru (tj. udává počet statistických jednotek u nichž byla zjištěna hodnota znaku $X=x_i$) (Čermáková, Střeleček, 1995).

Tabulka 7: Třídící jednotky

Třídící jednotka	Rozdělení	Průměr
Věk	31–51 let(53 % respondentů)	42,2 let
	52– 69 (47 % respondentů)	55,6 let
Vzdělání	Nižší (62 % respondentů)	
	Vysokoškolské (38 % respondentů)	
Jiné zaměstnání	Ano (38 % respondentů)	
	Ne (62 % respondentů)	
Počet kusů	15–60 ks (75% respondentů)	29 ks
	98–500 ks (35 % respondentů)	224 ks
VDJ/ha	0,1–0,6 VDJ/ha (47 % respondentů)	0,496 VDJ/ha
	0,61–1,1VDJ/ha (53 % respondentů)	0,842 VDJ/ha
Velikost farmy	17,5–77,33 ha (50 % respondentů)	40,47 ha
	86,7–1107 ha (50 % respondentů)	376,36 ha
Procento dotací na celkových příjmech	30–65 % (43 % respondentů)	55 %
	70–95 % (57 % respondentů)	77 %
Velikost farmy v začátcích EZ	6 – 50 ha (62 % respondentů)	29,17 ha
	75 – 2200 ha (38 % respondentů)	592,5 ha
Nadmořská výška	427–530 m.n.m. (29 % respondentů)	
	700–760 m.n.m. (52 % respondentů)	
	824–900 m.n.m. (19 % respondentů)	
Velikost obce (počet obyvatel)	276–472 obyvatel (19 % respondentů)	
	1180–1295 obyvatel (43 % respondentů)	
	2702 – 8064 obyvatel (38 % respondentů)	

4. Výsledky a diskuze

4.1. Sociologie

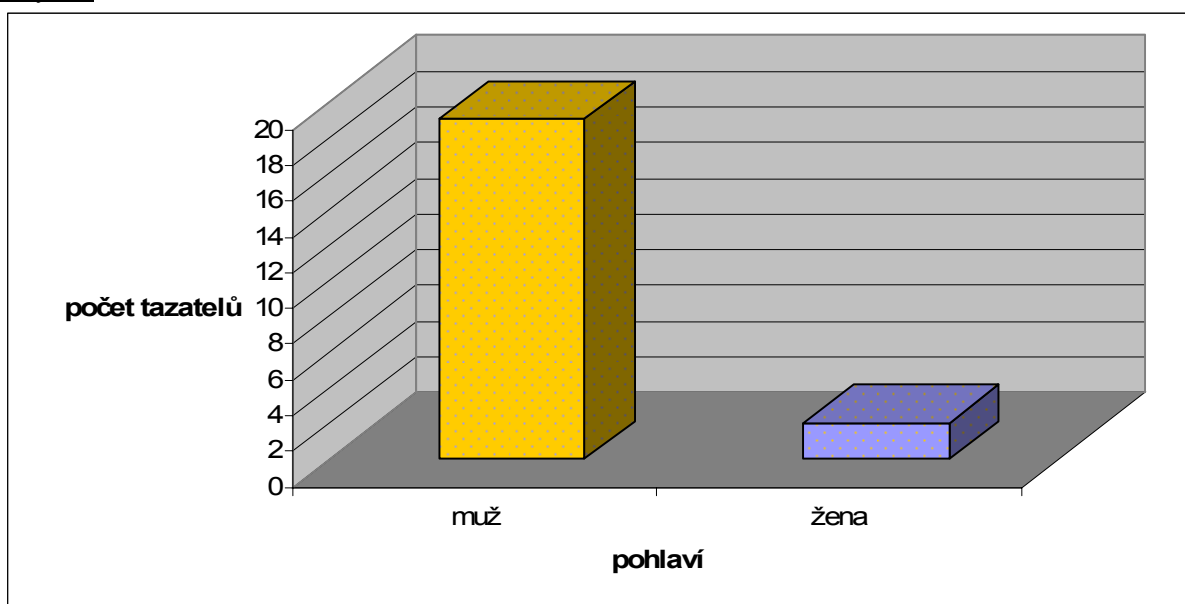
V této části se bude pojednáno o vlastní osobnosti ekologicky hospodářícího zemědělce na Prachaticku. V dotazníku byly koncipovány otázky týkající se základních

sociologických charakteristik, ale také otázky vztahující se k minulosti a současnosti každého jedince. Součástí byly i dotazy na názory týkající se ekologického zemědělství.

Věk ekozemědělců dosáhl v průměru 49,9 let. Pokud ale sledovanou skupinu respondentů rozdělíme do 2 věkových kategorií a to od 31 let do 48 let (9 respondentů) a od 51 let do 69 let (12 respondentů), získáme průměrný věk pro první skupinu 42,2 let a pro druhou skupinu 55,6 let. Tyto 2 skupiny se tedy liší jak ve fyzické zdatnosti, ale také v postojích a přístupech k ekologickému zemědělství.

Při rozdělení skupiny podle pohlaví jasně dominují muži nad ženami, jak dokládá graf č. 1.

Graf č. 1: Pohlaví ekozemědělců v Prachatickém okrese

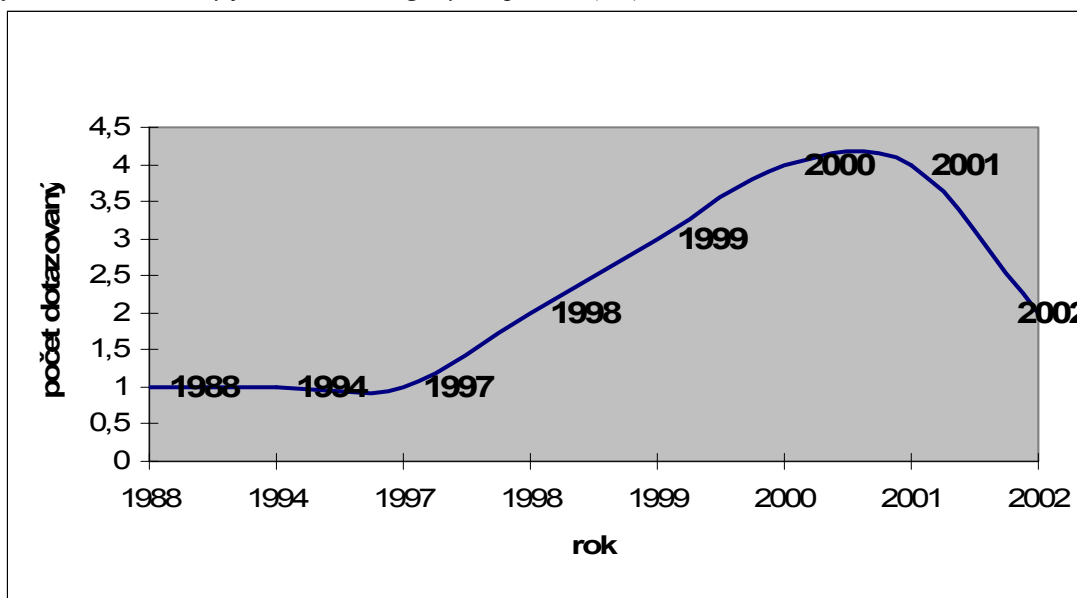

V dosaženém vzdělání převládá se 62 % nižší stupeň vzdělání, z této skupiny je nejvíce středoškoláků a to 85 %, zbytek tvoří osoby vyceně a se základním vzděláním. Vysokoškolské vzdělání má 38 % osob.

Ekozemědělci na Prachaticku žijí nejčastěji v soužití a to jak v manželství (15 osob), tak v partnerství (4 osoby). Pouze 3 dotazovaní jsou svobodní. Převaha kategorie osob žijících v soužití je důsledkem jejich věkového průměru. V navazující otz. č. 5: „*Pracuje Váš druh v zemědělství ?*“ odpovědělo 56 % kladně, viz graf č. 2 v příloze. Podle Maříkové a kol. (1996) je venkov charakterizován především specifickým typem komunity s těmito znaky: vyšší míra vzájemné sociální závislosti, menší variabilita profesních možností, menší sociální diference, silnější vazba na tradice a silnější determinace přírodním prostředím. Pro prozkoumání rodinné tradice ve vztahu

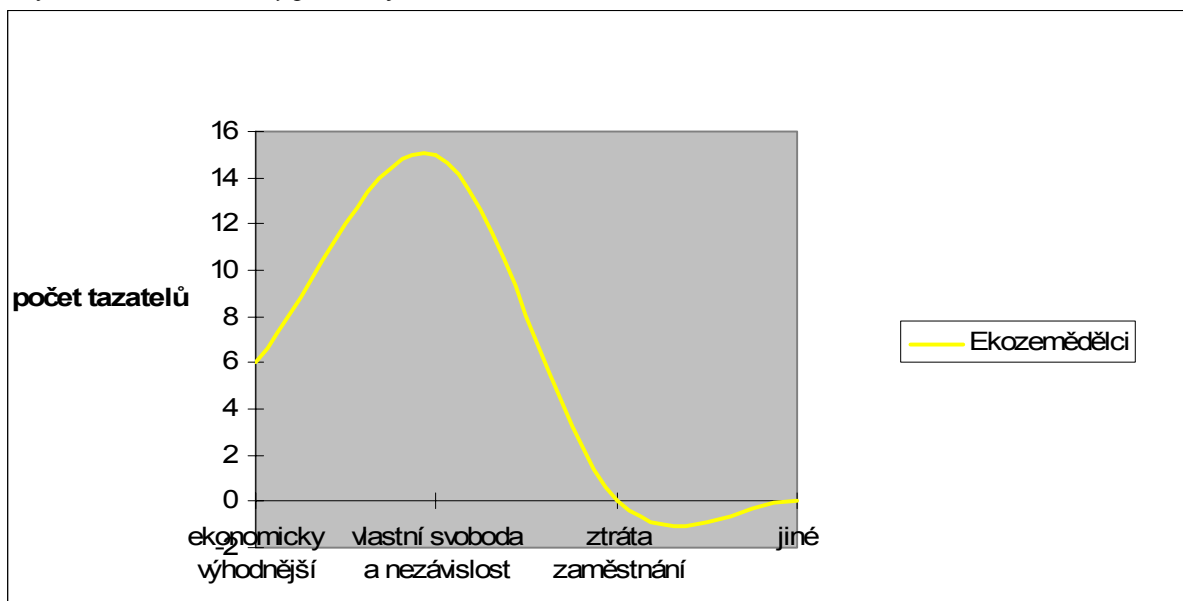
k zemědělství a ucelení pohledu na osobu ekozemědělce byla položena otz. č. 19 :
 „ Pracovali v zemědělství Vaši rodiče“? Z 21 respondentů, odpovědělo 12 osob ANO.
 Z nich nejvíce převládají osoby s nižším vzděláním. Tento jev lze vysvětlit, jako tlak
 ze strany rodičů na to, co nejrychleji zařadit svého potomka do práce na rodinných
 farmách, než ho nechat studovat.

Graf č. 3: otz. č. 20: Kdy jste začali ekologicky hospodařit (rok)?

Největší nárůst zemědělců do systému EZ byl v letech 2000-2001, jak je patrné z grafu č. 3. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 71 % respondentů mělo celý podnik hned od začátku svého hospodaření v EZ. Nejčastějším důvodem pro vstup do EZ byla *vlastní svoboda a nezávislost*, dále pak *ekonomicky výhodnější podmínky*. Nutno podotknout, že nikdo z dotazovaných nezvolil odpověď: ztráta zaměstnání nebo nevedl jiný důvod pro tento krok viz graf č. 4. Častější odpověď: *vlastní svoboda* pro zahájení ekologického hospodaření, se ukázala být u skupiny zemědělců s dalším zaměstnáním. Vlastní svoboda byla pro obě věkové kategorie stejně důležitá.

Graf č. 4: otz. č. 7: Důvody pro zahájení Vaší činnosti

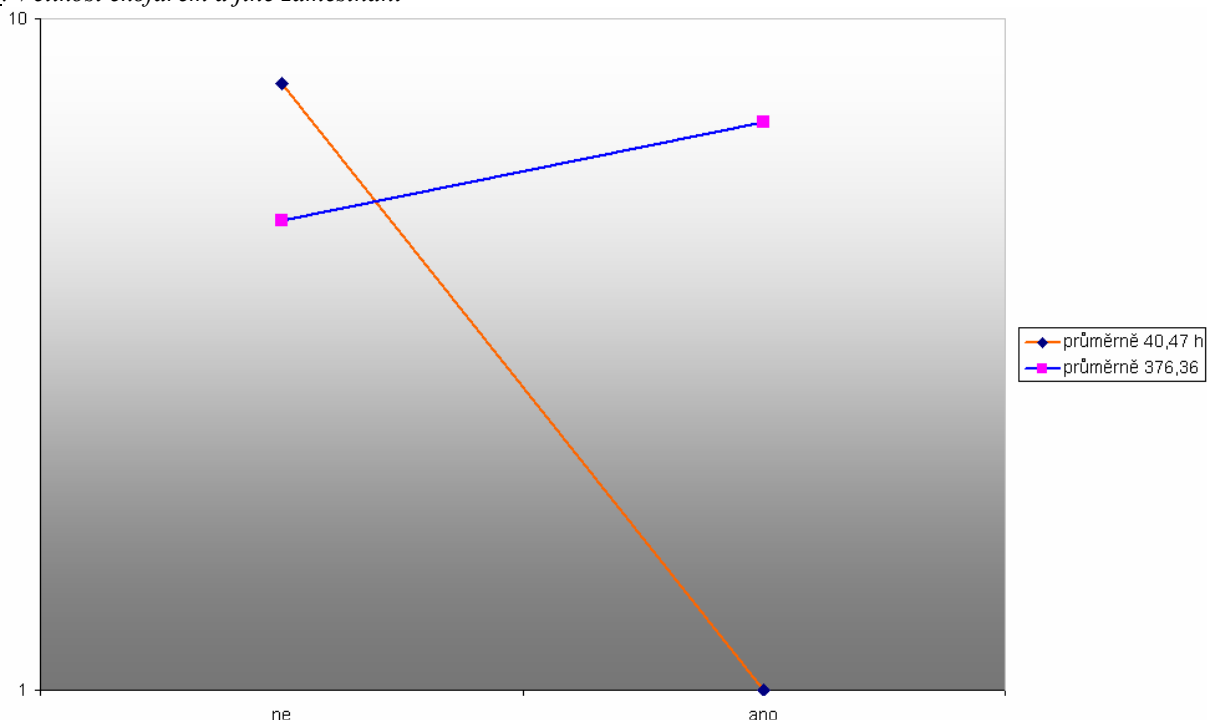
Reakci okolí na zahájení ekologického hospodaření vnímalo 7 respondentů jako odrazování, pouze 3 zaznamenali podporu a zbytek byl bez jakékoliv reakce okolí. V šetření se projevila reakce, ať už odrazování nebo podpora, nejčastěji u lidí z malých obcí (276-472 obyvatel).

U menších ekofarem (tj. v průměru 40,47 ha) zemědělci zvládají práci sami a navíc mají ještě jiné zaměstnání (viz graf č. 8). Což dokládá, že menší ekofarma zemědělce nedokáže uživit. Z pohledu starší věkové kategorie je patrné, že o mnoho více zvládá práci sama než kategorie mladší, viz tabulka 1. Zároveň bylo velice pozitivní zjištění, že 63 % ekozemědělců si navzájem pomáhá, ostatních 26 % si vypomáhá s konvenčními a zbývající si nevypomáhají vůbec.

Tabulka 1: Věk a práce

	12. Práci zvládáte : ▼		
rozdělení do věkových skupin ▼	sami	zaměstnanci	Celkový součet
42,2 let	6	5	11
55,6 let	7	3	10
Celkový součet	13	8	21

Graf č. 8: Velikost ekofarem a jiné zaměstnání

Dále byl v dotazníku zjišťován způsob získávání informací o EZ. Výsledek je patrný z grafu č. 5 v příloze. Tento výsledek dokládá, že se ekozemědělci snaží získávat informace ze všech dostupných zdrojů.

Otz. č. 14 se týkala koníčků a zálib. Většina tazatelů odpověděla (67 %), že žádný koníček nemá, osoby s kladnou odpovědí (33 %), patří do mladší věkové kategorie.

Pro styl života, který vedou ekozemědělci, by mělo být náboženství a víra důležitým faktorem. Důkazem pak byl výsledek, že 62 % ekozemědělců je věřících. Z této skupiny jsou to nejčastěji osoby s nižším vzděláním, jak dokládá tabulka 2. Zajímavý byl výsledek závislosti víry a věku. Zde se ukázalo, že větší počet věřících je mladší věkové kategorie.

Tabulka 2: Víra a vzdělání

	věřící: ▼		
rozdělení dle vzdělání ▼	ne	ano	Celkový součet
nižší	3	10	13
vyšší	5	3	8
Celkový součet	8	13	21

Většina ekofarem je lokalizována na okraji obce a samotách, pouze 23 % je přímo v obci. Ekofarmy s větším počtem ha (průměrně 376,36 ha) jsou lokalizovány spíše

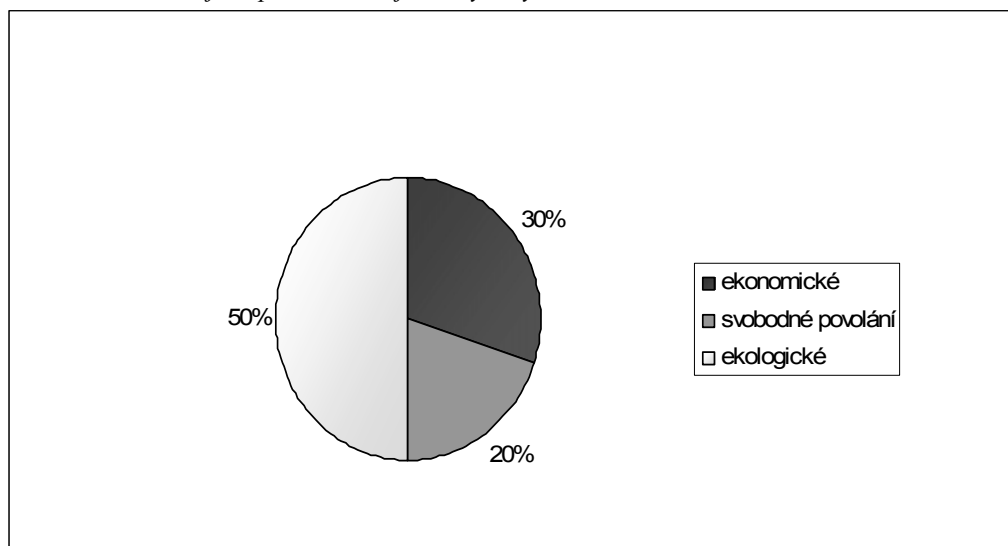
na okraji obcí, farmy s menším počtem ha (průměrně 40,47 ha) se naopak nacházejí na samotách. Vztah obce k ekozemědělcům je ve 14 případech vnímán jako bezproblémový, 2 osoby cítí negativní až závistivý postoj svého okolí, zbytek nevykazuje žádný vztah.

V otázce zhodnocení současného životního stylu více mladých ekozemědělců odpovědělo, že ho hodnotí optimisticky a ne průměrně. U starší kategorie byly preference ale vyrovnané.

Zemědělství jako takové je vždy záležitostí dlouhodobou a často i rodinou, proto byla položena otázka jak je pocíťována budoucnost ekofarem. 81 % předpokládá budoucnost v nástupu svých potomků, 14 % věří v odkoupení druhou stranou a pouze 5 % ji vidí spojenou se svým koncem. Tento výsledek dokazuje na rodinnou tradici ekozemědělců na Prachaticku.

Otázky č. 10 a 11 se týkaly zhodnocení výhod a nevýhod v rámci EZ. Podle Hagemannové (1995) čím více si lidé vydělávají a čím více jsou ztotožnění s tím, co dělají, tím nižší je relativní důležitost peněz. Toto tvrzení odpovídá námi zjištěným skutečnostem, tedy za největší výhodu je považováno *zachování ekologických vztahů v přírodě*. Tento výsledek odpovědí je pozitivním signálem, že ekozemědělci svou činnost nedělají pouze z *ekonomických* důvodů, jak mnohdy zaznívá z úst společnosti, ale z vlastního zájmu o přírodu a krajinu (viz graf č. 6). Přesto u starší generace byla preference *ekonomické* stránky častější proti mladší.

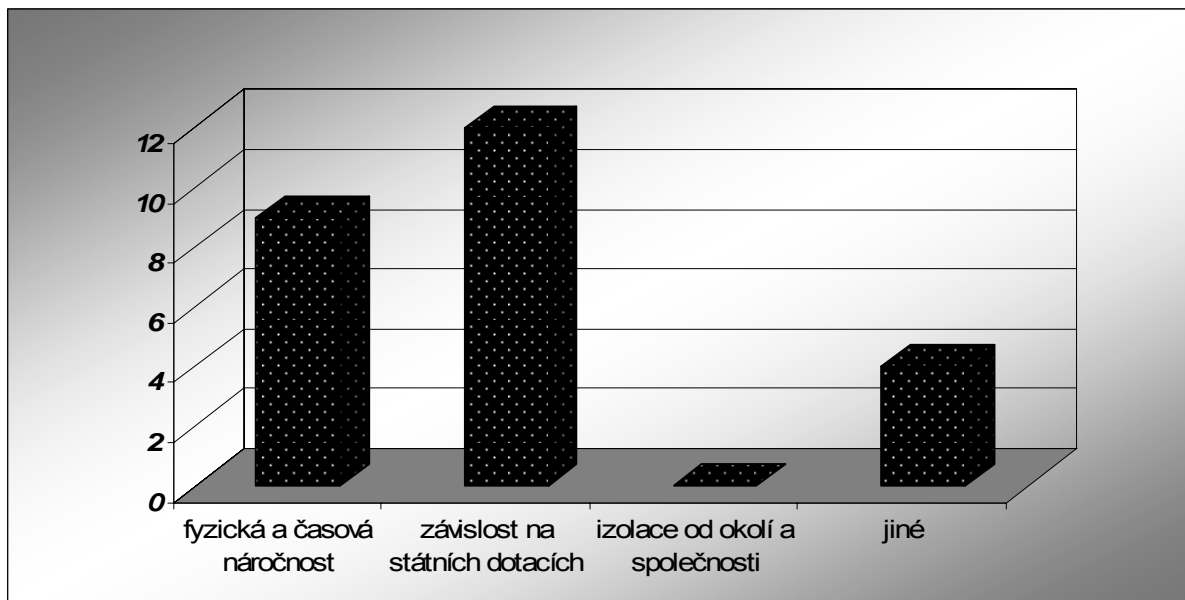
Graf č. 6: otz. č. 10: Jaké jsou podle Vás největší výhody EZ?

Z grafu č. 7 je patrné, že za hlavní nevýhodu EZ je považována *závislost na státních dotacích*, dále *fyzická a časová náročnost*. Zajímavé je, že nikdo nezaškrtnl v dotazníku

možnost *izolace od okolí a společnosti*. Ať už věkové kategorie nebo kategorie dle vzdělání neprojevily výrazné preference některé z nabízených možností v rámci nevýhod EZ.

Graf č. 7: otz. č. 11: Jaké jsou podle Vás největší nevýhody EZ?

V názoru na důvod „nízkého“ počtu ekozemědělců v ČR se skupina rozdělila na téměř 2 shodné poloviny. 44 % se domnívá, že důvodem je přílišná administrativa a 41 %, že důvodem považuje špatné uplatnění na trhu (často bylo k této otázce zemědělci doplňováno, že je nízký odbyt bioproduktů nebo že chybí v blízkosti biojarka). Velice malá část (15 %), pak vnímala jako důvod přísná pravidla v rámci EZ.

4.2. Rostlinná výroba

Velikost ekofarem na Prachaticku se pohybuje od 17,5 ha do 1107,0 ha. Průměrná velikost jedné ekofarmy je 216,4 ha. Rozdělením na dvě skupiny získáme 1. skupinu menších farem 17,5-77,33 ha (10 respondentů) a 2. skupinu větších farem 86,7- 1107 ha (10 respondentů). Průměrná velikost pro první skupinu je 40,47 ha a pro druhou 376,36 ha. Větší farmy se nacházejí častěji ve vyšších nadmořských výškách.

Z obhospodařovaných ploch procenticky zaujímají TTP 88 %, z toho tvoří největší podíl pastviny 64 % a 24 % jsou louky, zbytek a to 12 % je orná půda.

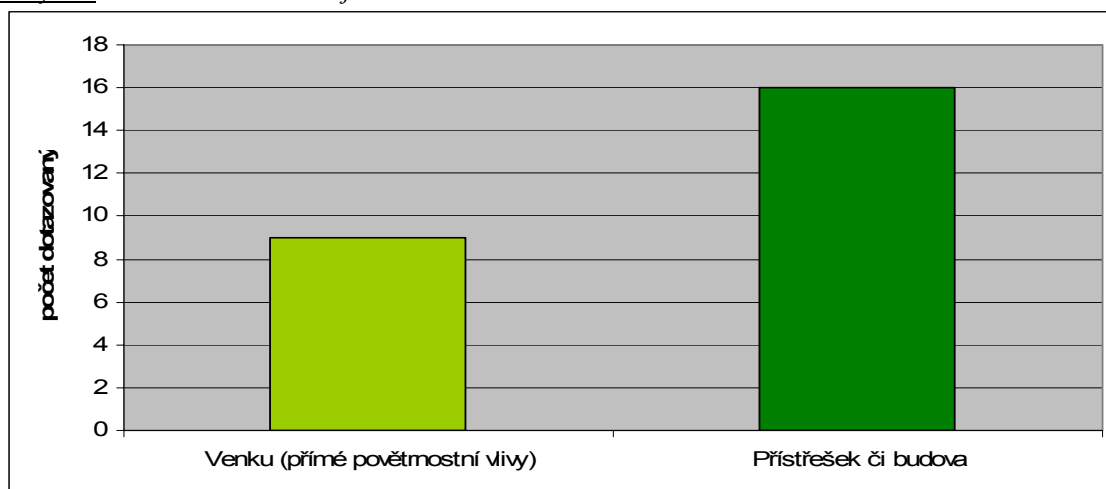
V roce 2007 provedl ČSÚ pro Jihočeský kraj na Prachaticku zhodnocení velikostní struktury všech zemědělských podniků (pozn. včetně konvenčních). Z něj vyplynulo, že nejvíce farem mělo rozlohu od 0-4,99 ha (33 %), druhé místo obsadily farmy o rozloze 10-49,99 ha (viz graf č. 34). Pokud ale budeme srovnávat výměry ekofarem s nejčastější velikostní strukturou na Prachaticku, podle zjištění ČSÚ, zjistíme, že ekozemědělci hospodaří na větším počtu hektarů.

Poloha okresu Prachatice a jeho začlenění do podhorské až horské oblasti Šumavy, předurčuje, že i ekozemědělci budou také obhospodařovat své pozemky v CHKO a v Naturě 2000. Z 21 ekozemědělců má 15 (tj. 71 %) pozemky v CHKO a 3 ekozemědělci (tj. 14 %) hospodaří v oblastech Natura 2000. Průměrná velikost pozemků v CHKO je 135 ha .

Každý z ekozemědělců vlastní jen část pozemků (průměrně 47 %), které obhospodařuje. Z celkové výměry je v pronájmu 53 % pozemků. Pozn. průměrná velikost vlastních pozemků je u první skupiny 20,43 ha (57 % respondentů) a u druhé skupiny 208,34 ha (47 % respondentů).

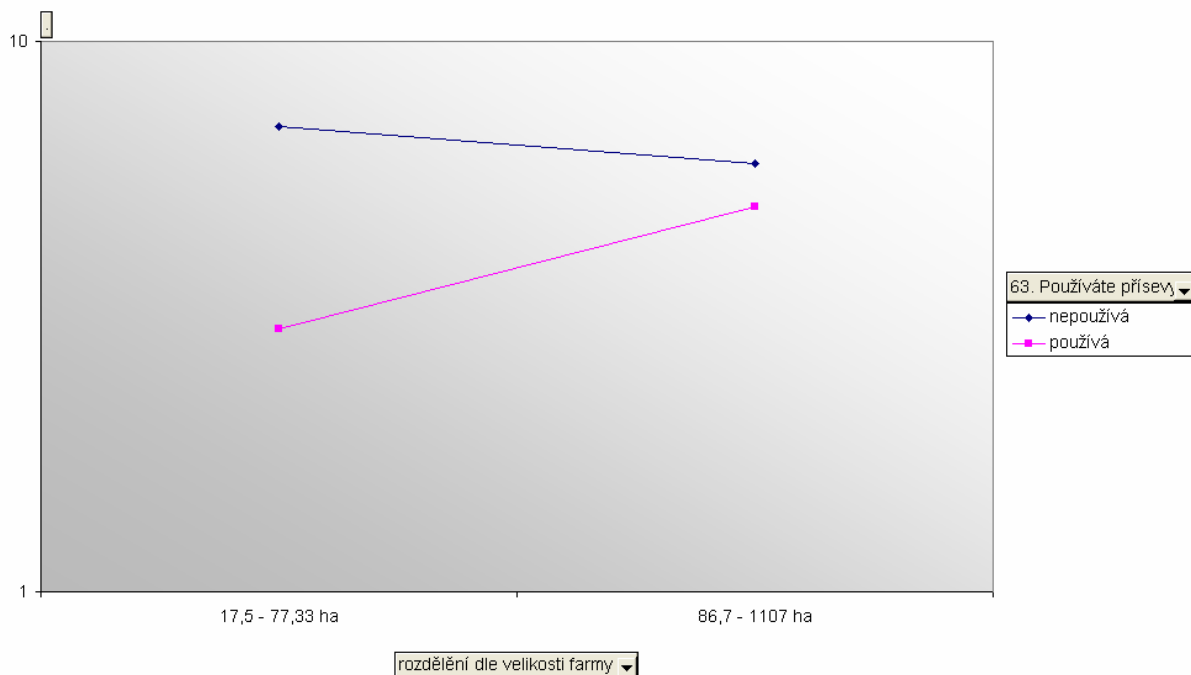
Z dotazníku vyplynulo, že ekozemědělec v okrese Prachatice sklízí v průměru 2x do roka TTP. Podle Darmovzalové a kol. (2008) se průměrný výnos sena z ekologicky obhospodařovaných TTP pohyboval na úrovni 3,48 t/ha. Na Prachaticku byl ale tento výnos nižší a to 2,84 t/ha. Každý z dotazovaných ekofarmářů uskladňuje seno formou balíků a pouze 3 tento způsob doplňují o volné uskladnění sena. Z grafu č. 9 je patrné, že většina uskladňuje seno pod přístřešky. 86 % respondentů udává, že nemá problémy s plísní v seně.

Graf č. 9: otz. č. 60: Seno skladujete?

Šarapatka a kol. (2006) tvrdí, že obnova travního porostu přísevem je plně v souladu s požadavky na ekologické způsoby hospodaření, 62 % ekozemědělců ale na Prachaticku přísevy nepoužívá. Z hodnocení vyplynulo, že od používání přísevů upouštějí spíše farmy s menším počtem ha (17,5-77,33 ha) viz graf č. 10.

Graf č. 10: Přísevy a počet ha

Nejčastěji používaným hnojivem na TTP je hnůj, používá se v 63 %. Ekofarmáři s velkými (průměrně 224 ks) i malými stády (průměrně 29 ks) ho využívají k hnojení ve stejném poměru k ostatním statkovým hnojivům. Jako druhé nejčastěji používané hnojivo je kompost. Kompost také doporučuje pro ekologicky obhospodařované porosty Moudrý a kol. (2007). K hnojení se na prachatických ekofarmách přistupuje 1x ročně. Pozemky vápní pouze 24 % tazatelů.

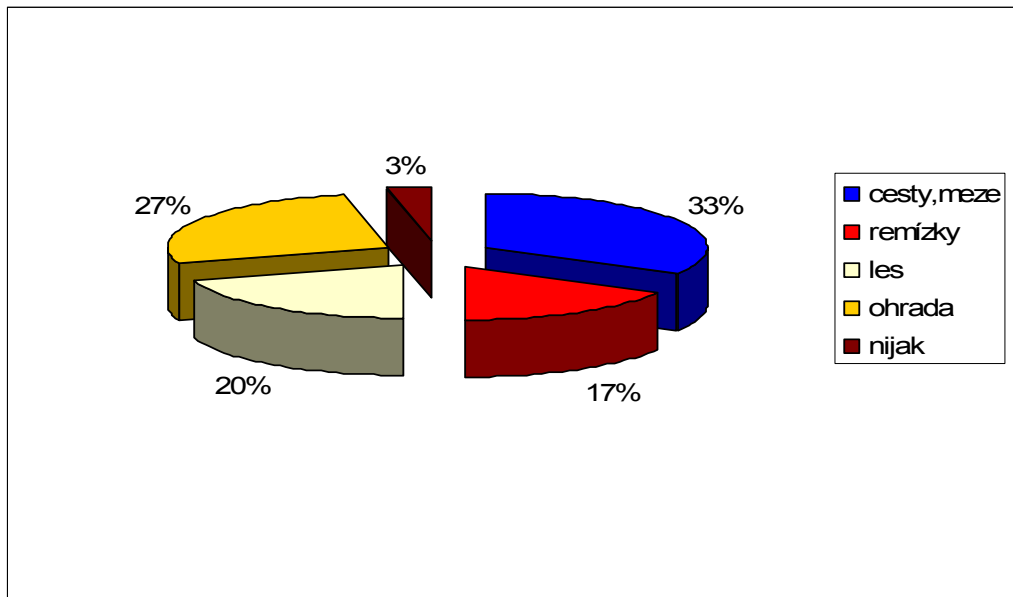
Otz. č. 68 zjišťovala, zda se provádí regulace plevelných druhů. 71 % odpovědí bylo kladných. Z toho se nejvíce regulují na pastvinách. Z uvedených způsobu je tato regulace prováděna hlavně ručním vytrháváním a sečením plevelů.

Na TTP agrotechnických zásahů využívá 95 % respondentů. Jak doporučuje Anonymus 38, je vhodné pro obhospodařování TTP použití smykování, válení, vláčení a odstranění nedopasků. Všechny tyto způsoby jsou na ekofarmách používány (nejvíce vláčení) viz graf č.11 v příloze a to v průměru 1,4x do roka.

Ekofarmáři oddělují své pozemky ze 33 % mezemi a cestami, jako další způsob oddělení je využívána ohrada 27 % (viz graf č. 12). Ohrada podle zákona o ekologickém

zemědělství č. 242/2000 Sb. upraveného zákonem 553/2005 Sb. § 10 není ale šťastným řešením pro omezení působení škodlivých vlivů na ekologicky obhospodařované pozemky.

Graf č. 12: otz. č. 64: Jakým způsobem máte Vaše plochy (pole, louky, pastviny) odděleny od sousedních pozemků, na kterých se hospodáří konvenčně?

O způsobu pastvy rozhoduje výměra a kvalita pastviny, počet zvířat, oplocení, místní zvyklosti a zkušenosti. V podstatě se vždy jedná buď o kontinuální nebo rotační pastvu (Anonymus 38). Na prachatických ekofarmách se z 90 % využívá pastva rotační, zbytek je pastvou kontinuální. Zatížení VDJ/ha je na Prachaticku, vzhledem k podílu CHKO, velice nízké a pohybuje se v rozmezí od 0,3 do 1,1 VDJ/ha. Průměrně jde o zatížení 0,66 VDJ/ha.

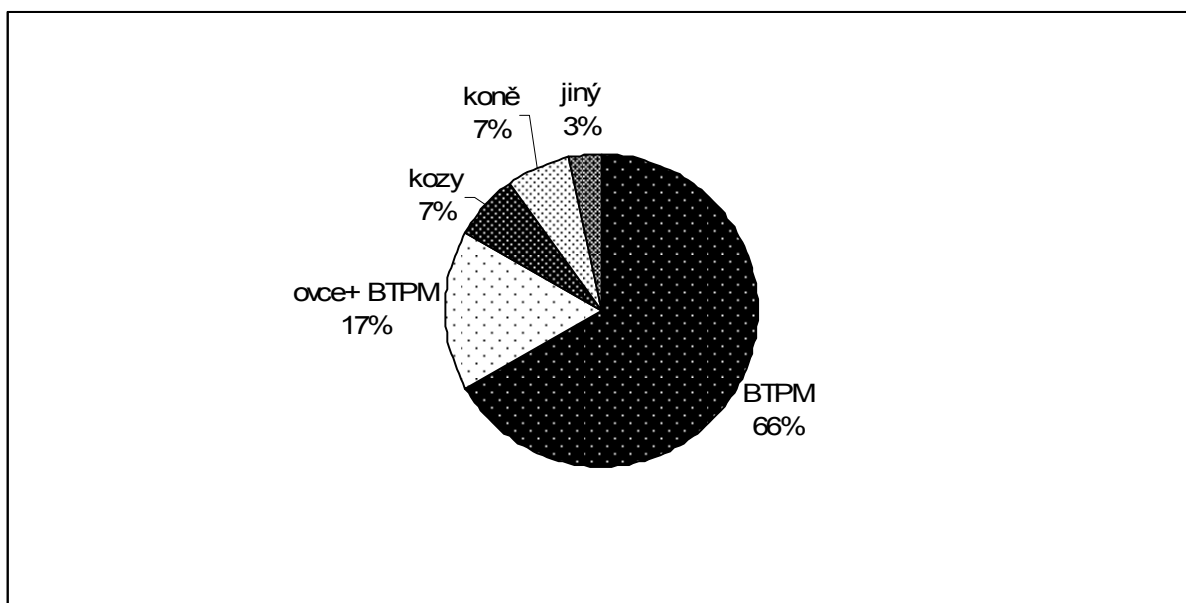
Polovina ekozemědělců pro oplocení pastvin volí pevné obvodové oplocení, 40 % kombinaci pevného s mobilním oplocením a 10 % má pouze mobilní oplocení. Z ohledem na způsob oplocení dochází k jeho poškození divokými zvířaty. S rostoucí nadmořskou výškou se frekvence poškození zvířaty zvyšuje. V otázce na frekvenci útěků hospodářských zvířat odpovědělo 62 % dotazovaných, že jim neutíkají vůbec. U osob odpovídajících ANO byla ale i tak frekvence útěků zvířat nízká (1-2 x ročně).

4.3. Živočišná výroba

Okres Prachatice je vzhledem k podhorské až horské oblasti předurčen pro chov zvířat s vysokou odolností proti nepříznivým povětrnostním vlivům. Výběr chovaného druhu a plemene zvířat by tomu tedy měl odpovídat. Z grafu č.13 vidíme, že 66 %

chovatelů chová pouze skot BTPM, 17 % chová ovce a skot BTPM. Dalšími chovanými zvířaty jsou kozy, koně a jiné druhy zvířat.

Graf č. 13: otz. č. 25: Jaký chováte druh zvířat ?

Zákon č. 242/2000 Sb. o EZ jasně definuje chovaná plemena v EZ. Musí být především adaptována na místní podmínky. Jak doplňuje Moudrý a kol. (2007) je vhodné volit plemena krajová. Pro skot doporučují Šarapatka a kol. (2006) vhodné plemeno ČESTR. U ekozemědělců na Prachaticku je výběr plemene zaměřen na plemena masná a kombinovaná. Jsou to: Limousine, Hereford, Charolais, Aberdeen Angus, Piemontesse, ČESTR, Salers, Galloway a Highland. Z nich není ani jedno obzvláště preferováno.

Počty chovaného skotu na jedné farmě se pohybují v rozmezí od 15 do 500 ks. Průměrný počet v ekologických chovech na Prachaticku je 94 ks skotu. Rozdělením chovů podle počtu kusů dostaneme 2 odlišné skupiny. V první početně nižší skupině je průměrný počet chovaných kusů 29 (13 ekozemědělců) a ve druhé početně větší skupině je to 224 ks (7 ekozemědělců). Z kontingenční tabulky 3 vyplývá, že chovatelé s vyšším počtem kusů již žádné další zaměstnání nemají, neboť jsou jejich prací plně vytíženi. Z šetření také vyplynulo, že se zvyšujícím se počtem hektarů také rostou kusy chovaných zvířat.

Graf č. 14 v příloze dokládá, že nejčastěji jsou zvířata z početně nižší skupiny chována v nadmořské výšce od 700-760 m n.m..

Tabulka 3: Počet kusů a jiné zaměstnání

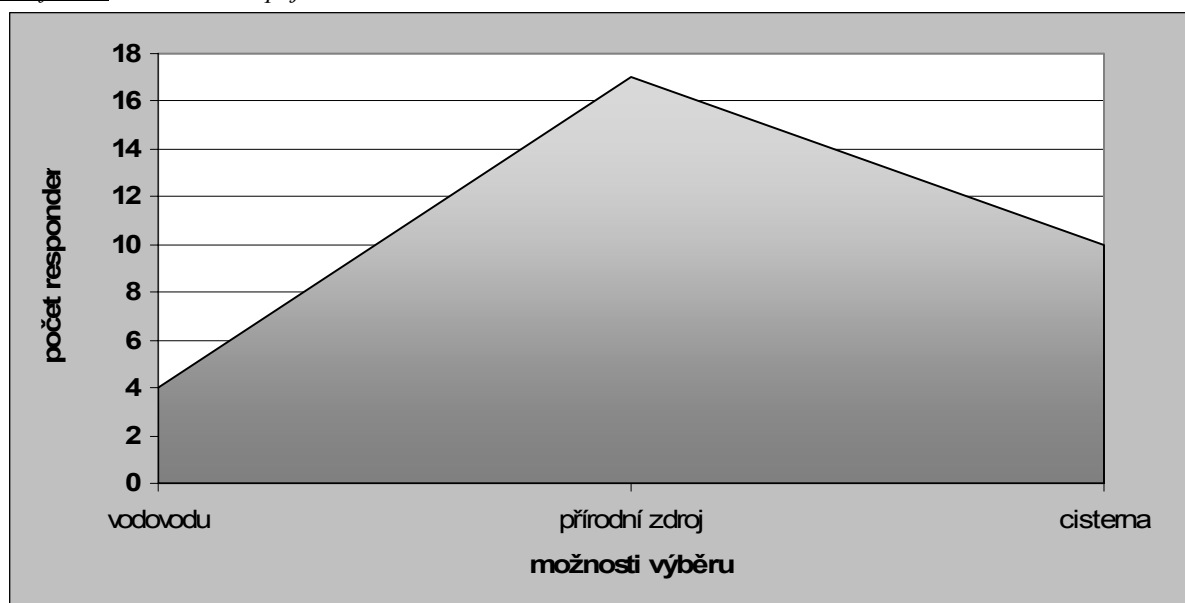
	rozdělení dle počtu ks		
22. Máte ještě i jiné zaměstnání, nebo Vás farma užíví	29 ks	224 ks	Celkový součet
ne	7	6	13
ano	8		8
Celkový součet	15	6	21

Podle Nařízení Rady (ES) 834/2007 mají být zvířata krmena krmivem ze zemědělského podniku, kde jsou chována, nebo z jiných ekologických chovů ze stejného regionu. V otázce č. 35 byli ekofarmáři dotazováni zda krmí obilninami z vlastních zdrojů nebo cizích. Výsledek odpovědí můžeme vidět v grafu č.15 v příloze. Většina zemědělců obilím zvířata nekrmí vůbec, 24 % používá krmiva z vlastních zdrojů a 14 % nakupuje krmiva od cizích producentů z prachatického okresu. Všichni ekofarmáři mají objemná krmiva zajištěna z vlastní produkce. V letní období je krmení tvořeno především pastvou. Šarapatka a kol. (2006) udávají její trvání minimálně 180 dní ročně. Podle odpovědí ekozemědělců z Prachaticka zde ale pastva v průměru trvá 202 dnů.

Minerální krmivo je vhodným doplňkem ve výživě zvířat. Má být označeno značkou „KEZ doporučuje pro EZ“. Na koláčovém grafu č. 16 v příloze vidíme, že 85 % respondentů minerálního krmiva využívá.

Dalším důležitým prvkem v rámci výživy zvířat je zajištění dostatečného množství pitné vody po celý rok. Výhodné jsou k tomuto účelu míčové napáječky jak doporučují Juršík a kol. (2001). Nejvíce jsou zvířata v ekochovech na Prachaticku napájena vodou z přírodních zdrojů, dále prostřednictvím cisterny a vodovodu (viz graf č.17).

Graf č. 17: otz. č. 33: Napájíte zvířata vodou z:

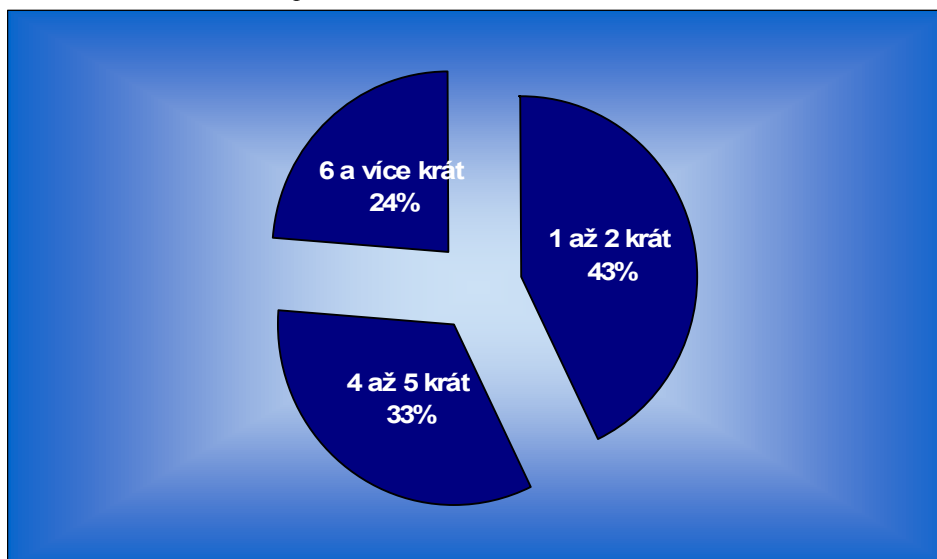
Většina ekochovatelů z Prachatického okresu chová zvířata celoročně venku, tento fakt jasně koresponduje s tvrzením Loudy a kol. (2003). Pro welfare zvířat je důležitým prvkem v chovu na pastvinách možnost přirozeného úkrytu. Takovouto možnost mají všechna zvířata z prachatických ekochovů. Pro doplnění přirozených úkrytů je možno vybudovat umělé přístřešky na pastvinách. 11 ekozemědělců je pro svá zvířata zajistilo, zbývajících 10 ne. Se zvyšující se nadmořskou výškou klesl počet vystavěných přístřešků pro zvířata.

Podle Juršíka a kol. (2001) má zimoviště splňovat nároky daného plemene, velikosti, intenzity, organizaci chovu a také má umožnit zvířatům přístup ven do výběhů. Z grafu č. 18 v příloze je patrné, že 24 % ekozemědělců nemá vybudované zimoviště. Na 76 % farmách mají zvířata zimoviště s přístupem do výběhu. Zimovištěm u prachatických ekozemědělců je nejčastěji nový objekt s podestýlkou, jak můžeme vidět na grafu č. 19 v příloze. Menší stáda pak mají k dispozici zimoviště častěji než stáda větší. Důležitým prvkem je také to, že v naprosté většině zimovišť jsou zvířata chována na podestýlce.

V rámci prevence zvířat je nutné, aby chovatel odhalil včas možná onemocnění. Proto je třeba denní kontrola formou pozorování (Preuschen a kol., 1999). Toto doporučení beze zbytku dodržují všichni ekofarmáři na Prachaticku, kdy každý odpověděl, že je v denním kontaktu se zvířaty.

Otázka č. 42: „Kolikrát ročně potřebujete veterinárního lékaře?“ viz graf č. 20. Nejčastější odpovědí bylo 1-2 x ročně, což svědčí o odolnosti zvířat.

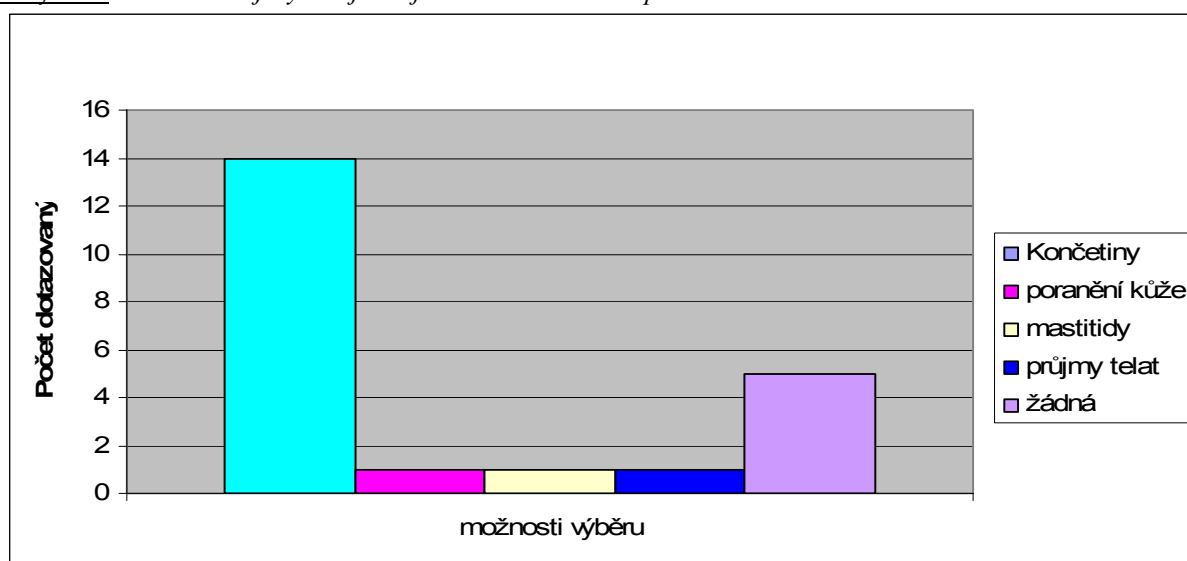
Graf č. 20: otz. č. 42:Kolikrát ročně potřeba veterinárního lékaře?

Dalším pozitivním faktem se ukázal výsledek odpovědí na otz. č. 28 : „*Jaké jsou nejčastější důvody vyřazování zvířat ze základního stáda?*“. 60 % respondentů uvedlo jako důvod věk zvířat, další důvody byly poruchy trávicího, pohybového a pohlavního aparátu. Tento výsledek tedy neodpovídá tvrzení Dufky a kol. (1995), že 70 % krav je vyřazováno z důvodu poruchy pohlavního aparátu. V menších stádech byl hlavní příčina vyřazení věk, zatímco u velkých stád se stáří a ostatní poruchy podílí na vyřazení rovnoměrně.

Jako nejčastější příčinou poranění zvířat bylo prokázáno poranění končetin. Nejspíše je to díky náročnému terénu v podhorské a horské oblasti Prachaticka (viz sloupcový graf č.21).

Graf č. 21: otz. č. 40: *S jakým nejčastějším onemocněním či poraněním zvířat se ve stádě setkáváte ?*

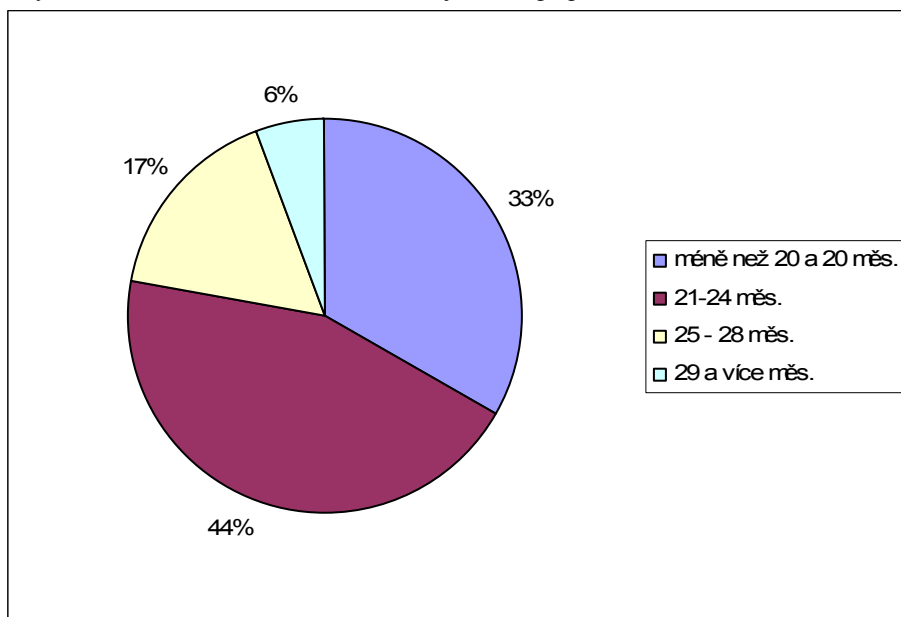
Podle Anonyma (29) je v ČR pouze 37,8 % stád skotu prostých nákazy IBR. Anonymus (29) uvádí 3 oblasti s nejnižším výskytem nákazy, které dále charakterizuje okresy ČR. Okres Prachatice do oblastí s nízkým výskytem nákazy nepatří. Z odpovědí na otázku č. 41: „*Máte chov prostý IBR?*“ ale vyplývá, že 86 % ekochovatelů má své chovy prosté touto nákazou.

Nařízení Rady (ES) 834/2007 umožňuje při rozmnožování zvířat využívat jak přirozené metody tak i umělého oplodnění. Šarapatka a kol. (2006) v ekologických chovech masných stád doporučují jednoznačně přirozenou plemenitbu. Ta je na Prachaticku využívána ze 77 %. Ostatní zemědělci využívají buď inseminaci nebo jejich kombinace. Z kontingenční tabulky 4 v příloze pak vyplývá, že velká stáda využívají pro rozmnožování býka, zatímco menší stáda využívají inseminaci nebo její kombinaci s přirozenou plemenitbou.

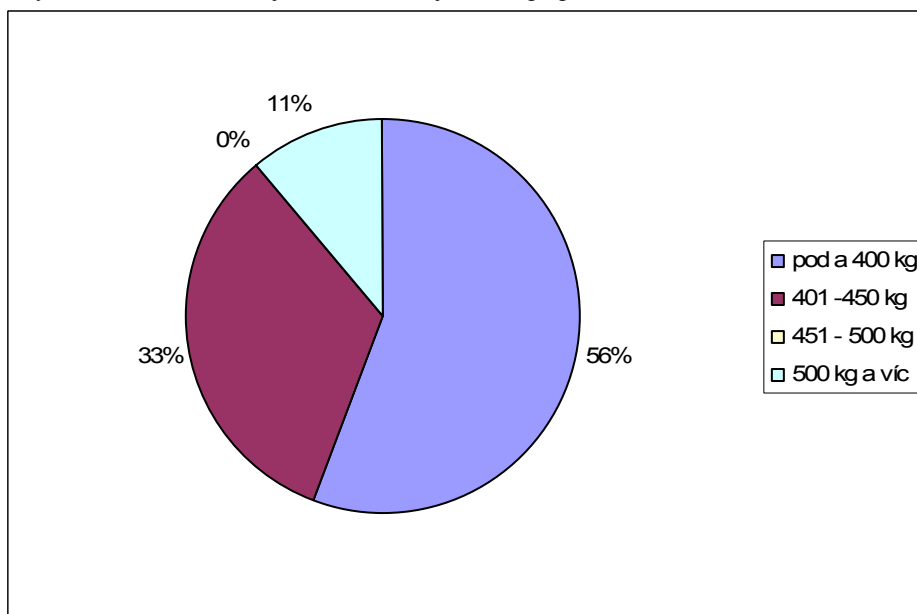
Frelich (2001) jako optimální dobu pro zapouštění jalovic vidí věk 16-18 měsíců

při minimální hmotnosti 400 kg. Ekofarmáři na otz. č. 43: „V kolika měsících a v jaké hmotnosti poprvé zapouštíte jalovice?“ odpověděli následovně (viz grafy č. 21 a 22).

Graf č. 21: otz. č. 43a: V kolika měsících jalovice připouštíte?

Graf č. 22: otz. č. 43 b: V jaké hmotnosti jalovice připouštíte?

Nejčastěji jsou jalovice v ekochovech na Prachaticku zapouštěny ve věku 21-24 měsíců a při hmotnosti do a 400 kg.

Sezónní telení je podle Goldy a kol. (1997) žádoucí. Pro zimní telení autoři uvádí měsíce leden až polovinu března a pro letní telení měsíce květen až červen. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že nejvíce telat se porodí od prosince do března

(42 %), dále od dubna do května, nejméně porodů je pak v období od června do listopadu (viz graf č. 23 v příloze).

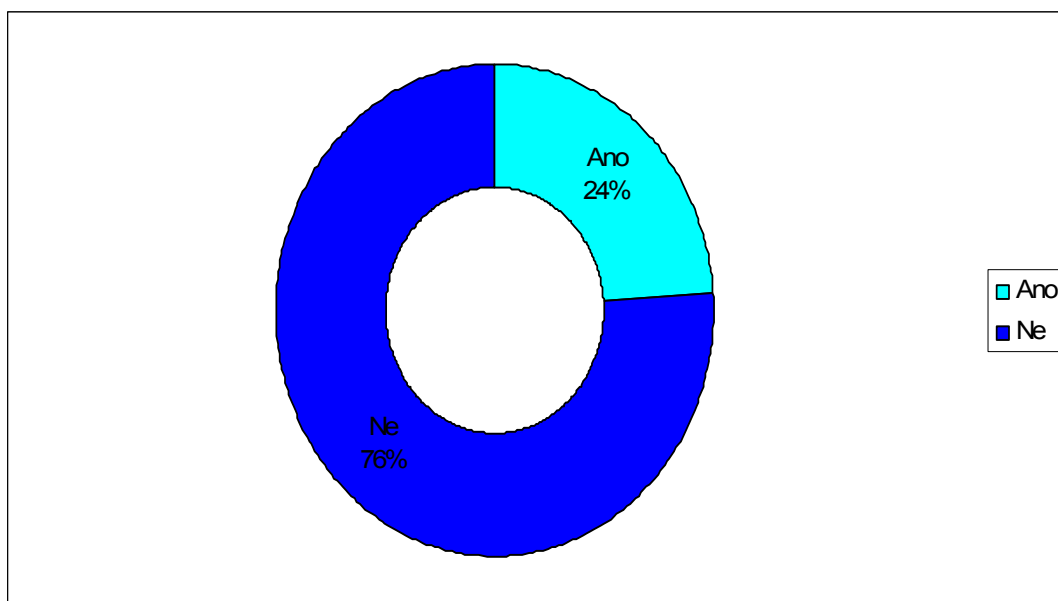
Samotný průběh porodu popsalo 90 % respondentů jako normálně probíhající a pouze 10 % ho značilo za lehce problémový. Výsledek tak koresponduje s tvrzením Teslíka (1995), že u většiny masných plemen probíhají porody samovolně.

Chov krav BTM lze provozovat podle Juršíka a kol. (2001) v několika základních produkčních zaměřeních. Jsou to plemenné chovy s produkcí plemenného a chovného skotu, a užitkové chovy s produkcí zástavového skotu. Na prachatických ekofarmách jsou chovy z 83 % užitkové a z 17 % plemenné. Z tohoto vyplývá, že 76 % respondentů nemá své chovy zařazené do KU (viz graf č. 24). Při bližším zkoumání se také ukázalo, že osoby mající chov v KU jsou s vyšším vzděláním a chovají menší počet kusů (v průměru 29 ks).

K užitkovému chovu pak Šarapatka a kol. (2006) dodávají, že výstupem jsou zástavová telata ve věku 8-10 měsíců o hmotnosti 250- 330 kg. Telata mají dosahovat denních přírůstků živé hmotnosti kolem 1200-1300 g. V průměru je u ekozemědělců prováděn odstav telat ve věku 7,36 měsíců a podle odpovědí telata dosahují průměrný denní přírůstek 1160 g.

Polovina tazatelů provádí výkrm skotu a to z 90 % pasterním způsobem. Farmy chovající větší počet kusů (průměrně 224 ks) neprovádí tak často výkrm skotu jako farmy s menším počtem kusů (29 ks).

Graf č. 24: otz. č. 50: Je Váš chov zařazen do KU?

4.4. Ekonomika

Podle Krutiny (2003) je definicí cíle podniku nebo podnikání zisk. Jeho dosažení se ale odvíjí od vlivů okolí a vlastních podmínek. Vlastní podmínky pro podnikání v ekologickém zemědělství u ekozemědělců v Prachatickém okrese jsou následující.

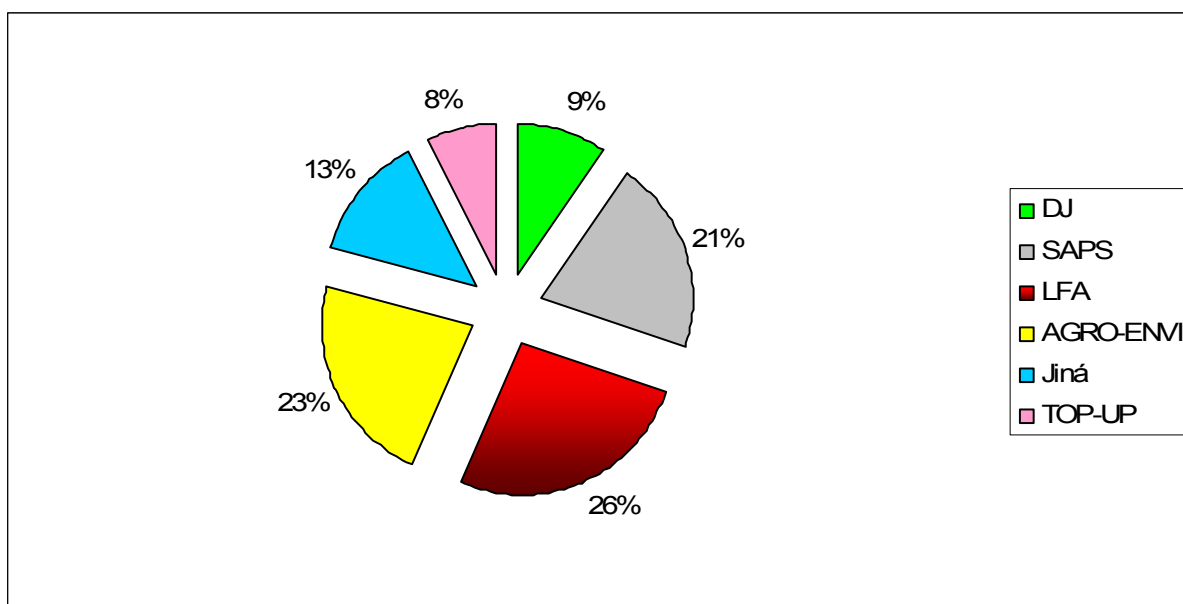
Pro podnikání v zemědělství je tedy důležitá mechanizace. Potřebnou mechanizaci mají všichni ekofarmáři na Prachaticku. V současnosti již není zemědělec pouze osobou pracující na poli a nebo chovající zvířata, musí být také zkušený manager svého vlastního podnikání. K tomu mimo jiné potřebuje také počítač, internet a případně finančního poradce.

Z toho pohledu vidíme i vývoj u ekozemědělců z Prachaticka. 95 % jich vlastní PC a stejné procento má přípojku na internet.

Hlavní složkou výnosu jsou v EZ tržby a dotace (Šarapatka a kol., 2006). Průměrný poměr dotací k tržbám je u ekologických podniků Prachaticka 67,1 : 32,7. To přesně odpovídá tvrzení Šarapatky a kol. (2006), že u farem hospodařících pouze na travních porostech s chovem krav BTM tvoří dotace v průměru 50-70 % příjmů. Většina příjmů ekozemědělců na Prachaticku je znovu vkládána do zemědělství.

Při rozdělení sledovaného souboru respondentů podle procentického podílu dotací v příjmech dostaneme 2 skupiny. V první skupině jsou ekozemědělci u nichž dotace tvoří 55,1 % a jsou tedy skupinou s nižším podílem dotací. Ve druhé, dotačně více závislé skupině, je to 76,3 %. Do skupiny více závislé na dotacích patří především farmy s větším počtem hektarů a také s větším počtem kusů zvířat. V literárním přehledu byly stručně nastíněny dotace v rámci EZ, podmínky žádostí, atd.. V dotazníku byly položeny další otázky ve vztahu k nim. Otázka č. 82: „*Jaká forma dotací by Vám nejvíce vyhovovala?*“ Odpovědi jsou patrné z grafu č. 25. Jak můžeme vidět, tak ekozemědělci nepreferují nějak výrazně žádnou formu. Zajímavé byly odpovědi a spíše i přání na nový typ dotací např. dotace na farmu, na stroje. Někteří zemědělci by místo dotací více ocenili garantované ceny výrobků státem a nebo srovnání ceny s náklady.

Graf č. 25: Vyhovující forma dotací

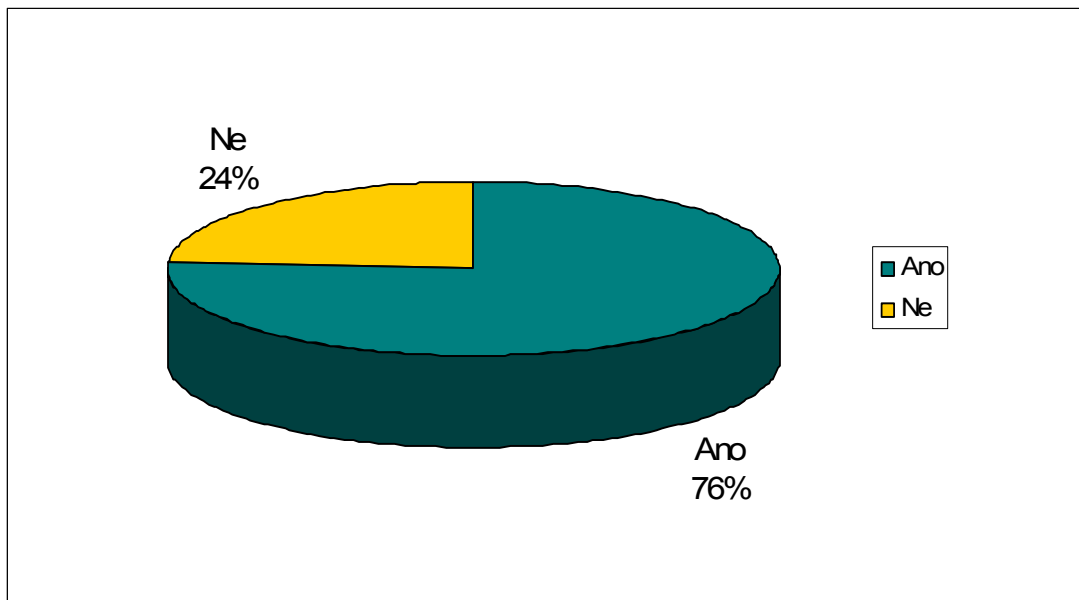

V otázce vnímání způsobu žádání o dotace se ekozemědělci ve svých odpovědích rozdělili na dvě skupiny. 52 % z nich vyplnění žádosti bere jako moc složité, druhá skupina ho má za vcelku bezproblémové. Mladší generace se přiklání k názoru, že žádání o dotace je moc složité. Pro starší generaci je ale způsob vcelku bezproblémový. Z pohledu vzdělání ho osoby s nižším vzděláním vnímají jako moc složité a naopak s vyšším vzděláním za vcelku bezproblémové. Pokud by ale dotace skončily, ukončili by ekozemědělci svoji činnost? 33 % odpovědělo *ANO*, 24 % *NE* a zbývající (téměř polovina) odpověděla *NEVÍM*. Tento výsledek dokládá pocit závislosti na dotacích a zároveň ukazuje na s ní spojenou nejistotu v rámci pokračování podnikání v EZ. Projev nejistoty se častěji objevuje u ekozemědělců, kteří jsou ve skupině více závislejších na dotacích. Respondenti, kteří mají ještě jiné zaměstnání, by při zrušení dotací spíše nepokračovali v podnikání, na rozdíl od ekozemědělců, které živí pouze hospodaření.

Tržby, jak již bylo zmíněno, tvoří průměrně 32,7 % příjmů ekologických zemědělců. Seno prodává 29 % a tento prodej tvoří v průměru 9,5 % z celkové produkce sena. Jelikož okres Prachatice leží v podhorské až horské oblasti, dá se očekávat, že prodejem obilí se bude zabývat pouze malá část ekozemědělců. Výsledkem je, že pouze jeden ekozemědělec se věnuje pěstování a prodeji obilí. Zde se proto naskytla otázka, zda-li jsou produkty zpeněžovány v biokvalitě. Odpovědi ekozemědělců jsou patrné z grafu č. 26. Z bližšího zkoumání vyplynulo, že ekologičtí zemědělci žijící v malých obcích (276-472 obyvatel) se s tímto problémem potýkají častěji oproti zemědělcům z větších obcí (viz kontingenční tabulka 5 v příloze). Tento výsledek tak potvrzuje tvrzení Divila a kol. (2005)

a to, že jak hrubé, tak čisté peněžní a celkové čisté příjmy (včetně naturálních příjmů) zemědělských domácností jsou ve větších obcích podstatně vyšší než v obcích do 999 obyvatel.

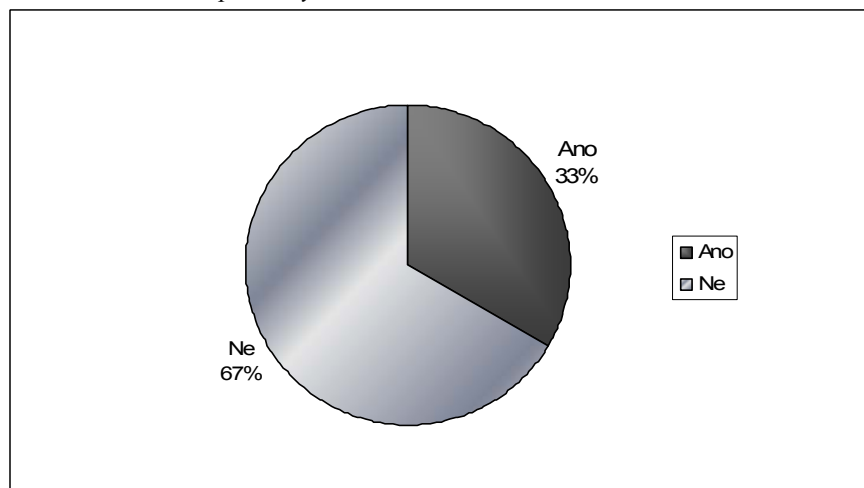
Graf č. 26: otz. č. 90: Máte problém zpeněžit všechny Vaše produkty v bio kvalitě?

Prodejem zvířat se zabývá téměř 86 % respondentů. Prodávat zvířata do dalšího chovu v biokvalitě se daří pouze 19 % tazatelů. O procento úspěšnější jsou ekozemědělci při prodeji zvířat na jatka.

Okres Prachatice je příhraniční oblastí a naskýtá se možnost prodeje bioproduktů do zahraničí nebo podnikání v agroturistice. Výsledky ukazuje graf č. 27. Třetina (33 %) prodává bioprodukty do zahraničí a ještě menší procento (14 %) respondentů podniká v agroturistice.

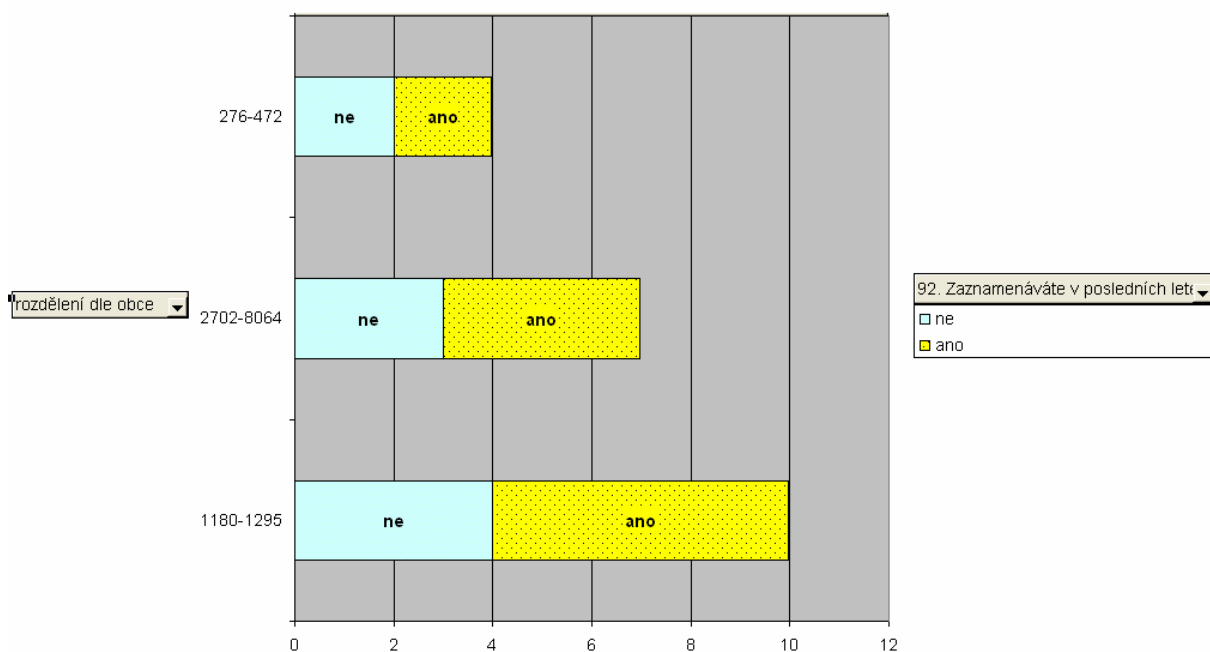
Graf č. 27: otz. č. 95: Prodáváte produkty i do zahraničí?

17 respondentů pro své účetnictví využívá služeb účetního poradce.

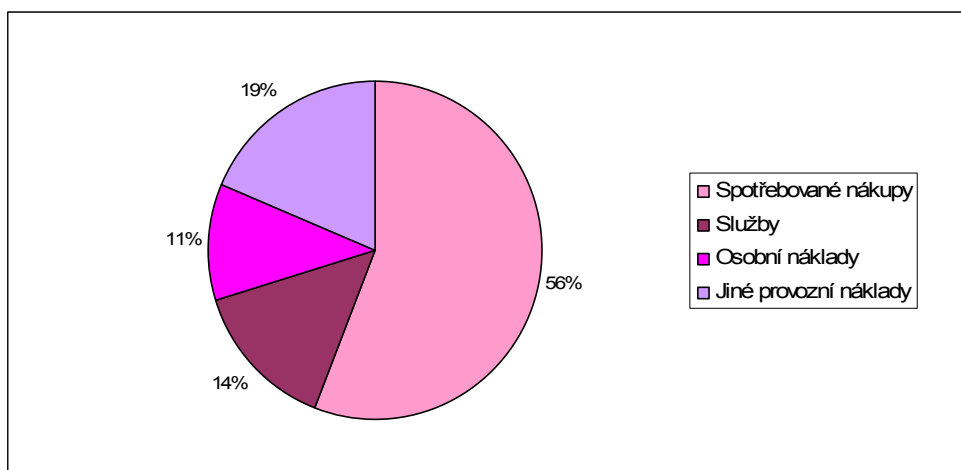
Otázka č. 78 zjišťovala možnost výroby složitějších bioproduktů. 38 % ekozemědělců by bylo ochotno se do takové výroby pustit a to stejně bez rozdílu na vzdělání. Osoby, které by se do výroby složitějších bioproduktů pustily, jsou zároveň ekozemědělci s menší závislostí na dotacích a jsou tedy zvyklé na tržby ze své činnosti. Kladné odpovědi nejspíše souvisí s odpověďmi na otázku č. 92: „Zaznamenáváte v posledních letech zvýšený zájem o Vaše produkty?“ Více jak polovina odpovědí byla kladná, jak je vidět grafu č. 28 v příloze. Na grafu č. 29 vidíme, že ekozemědělci žijící ve větších obcích zaznamenávají zvýšený zájem o jejich bioprodukty.

Graf č. 29: Velikost obce a zájem o bioprodukty

Krutina (2003) dělí náklady na provozní, finanční a mimořádné. V otázce č. 96 byla položena otázka týkající se nákladů. Z odpovědí a následného začlenění do účtovacích tříd vyšlo najevo, že náklady ekozemědělců jsou především provozní. Ty byly proto rozděleny podle účtových skupin: spotřebované nákupy, služby, osobní náklady a jiné provozní náklady. Jak vyplývá z grafu č. 30 nejvýznamnější nákladovou položkou pro ekozemědělce jsou spotřebované nákupy.

Graf č. 30: otz. č. 96: Jmenujte sestupně 5 nákladových položek, za které vydáváte nejvíce peněz (např. mzdy, služby, veterinární péče, krmiva)

80 % ekologických zemědělců je navíc zatíženo úvěrem nebo půjčkou.

Při porovnávání nárůstu či poklesu rozlohy ekologicky obhospodařovaných pozemků na začátku ekologického podnikání se současným stavem ekologicky obhospodařovaných ploch bylo zjištěno, že téměř 67 % respondentů své pozemky od začátku podnikání v EZ navýšilo a to v průměru o neuvěřitelných 99,2 %. 14 % respondentů naopak zaznamenalo pokles obhospodařovaných ploch a zbytek (19 %) zůstal ve stavu nezměněn.

Ekozemědělci, kteří měli v začátcích ekologického podnikání malou rozlohou pozemků (průměrně 29,16 ha) mají dnes navíc další zaměstnání a to nejspíše z důvodu, že již v předešlém období byli zvyklí mít ještě jiné zaměstnání. Na rozdíl od ekozemědělců, kteří měli hned od začátku ekologického hospodaření velkou rozlohou pozemků (v průměru 592,50 ha) a v současnosti jiné zaměstnání nemají (viz tabulka 6).

Tabulka 6: Velikost pozemků v začátcích a jiné zaměstnání

	83. Jak veliké jste měli pozemky v začátcích ▼			
22. Máte ještě i jiné zaměstnání,nebo Vás fai ▼	29,16 ha	592,50 ha	Celkový součet	
ne		5	8	13
ano		8		8
Celkový součet		13	8	21

V otázce č. 98 byli ekozemědělci dotázáni na plány v podnikání a na záměr investic. Nejvíce investic je plánováno respondenty na stavby, dále do agroturistiky a do chovu nových zvířat nebo budou rozděleny podle aktuální potřeby (viz graf č. 31 v příloze).

5. Souhrn a závěr

Cílem práce bylo zhodnotit úroveň ekologického zemědělství na Prachaticku prostřednictvím ekologických zemědělců hospodařících v okrese Prachatice.

Okres Prachatice náleží do podhorské a horské oblasti. To ho předurčuje pro zemědělské hospodaření s chovem skotu BTPM a obhospodařování TTP. Podmínky prostředí ale nejsou jediným důvodem či motivací pro takovýto způsob hospodaření. Významnou úlohu zde hraje zemědělská politika ČR a EU.

Informace o ekologickém zemědělství na Prachaticku byly získány pomocí dotazníků, které vyplňovali samotní ekozemědělci. Dotazník byl rozdělen na 4 oblasti: sociologická, rostlinná a živočišná výroba a oblast ekonomická. Každá část obsahovala 25 otázek. Samotné zhodnocení bylo provedeno za pomoci základních statistických metod s tvorbou grafů v programu Excel, a dále pomocí kontingenčních tabulek.

Na základě vyhodnocení získaných podkladů bylo zjištěno:

- Ekozemědělci jsou si vědomi skutečností, jaké přírodní podmínky jim okres poskytuje pro zemědělskou činnost a také si uvědomují podmínky pro ekologické zemědělství ze strany státu ČR ale i EU. Proto zde takovým způsobem hospodaří. Chovem krav BTPM a také se zaměřením na údržbu krajiny se okres se svými 83 % rovná celorepublikovému průměru (82 %).
- Úroveň vzdělání u ekozemědělců je na Prachaticku od základního přes středoškolské až po vysokoškolské. Průměrný věk je 49,9 let.
- Více jak polovina (62 %) osob je věřících. Jsou to především osoby s nižším vzděláním a mladší věkové generace.
- Důvodem pro zahájení ekologického systému hospodaření byla vlastní svoboda a nezávislost. Za největší výhodu považují zachování ekologických vztahů v přírodě. Největší nevýhoda je viděna v závislosti na státních dotacích.
- Ekofarmy jsou veliké od 17,5 ha až do 1107 ha, v průměru 216,4 ha. Velikostně se Prachatický okres přibližně vyrovnává celorepublikovému průměru (190 ha). 15 ekozemědělců (tj. 71 %) má své pozemky v CHKO a 3 ekozemědělci (tj. 14 %) hospodaří v oblastech Natura 2000. Průměrná velikost pozemků v CHKO je 135 ha.
- Pozemky jsou tvořeny z 88 % TTP, což odpovídá celorepublikovému průměru v EZ, tedy 82 %. Nejčastěji používaným hnojivem je hnůj a kompost. Agrotechnické zásahy používá téměř většina (95 %) a to především vláčení.

- Zatížení VDJ/ha se na Prachaticku pohybuje v rozmezí od 0,3-1,1 VDJ/ha. Oddělení pozemků od konvenčních je provedeno ze 33 % mezemi a cestami, dalším způsobem je ohrada (27 % respondentů).
- Nejčastějším chovaným druhem je skot (BTPM) masného plemene. Počty chovaného skotu jsou v rozmezí od 15 do 500 ks. V průměru chová ekofarma 94 kusů.
- Pro ekofarmy je důležité produkovat hlavně takové množství a druh krmiva, aby pokryla potřeby zvířat, které chová. Chov zvířat probíhá ve většině celoročně venku. 76 % ekozemědělců zbudovalo pro zvířata zimoviště, jsou to především chovy s menším počtem kusů zvířat.
- Více jak polovina ekozemědělců (60 %) uvedla, že hlavním důvodem pro vyřazení zvířete je věk. Na Prachaticku se nejčastěji využívá přirozené plemenitby. Což opět koresponduje s přírodními podmínkami Prachaticka, ale také z rozlohou samotných ekofarem. Obdobím pro telení jsou měsíce prosinec až březen.
- Na prachatických ekofarmách jsou chovy z 83 % užitkové a z 17 % plemenné. Polovina ekozemědělců provádí výkrm skotu a to z 90 % pastvením způsobem.
- Poměr dotací k tržbám 67,1:32,7. Dotačně více závislé jsou větší farmy. Způsob žádání o dotace vnímá 52 % dotazovaných jako moc složité. Z této skupiny jsou to nejčastěji osoby s nižším vzděláním.
- Tržby jsou nejčastěji tvořeny prodejem zvířat. Ekozemědělci mají problém zpeněžit produkty v bio kvalitě, ale zároveň zaznamenávají v poslední době o ně zájem. Ten je patrný především u zemědělců žijících v početnějších obcích.
- K největším nákladovým položkám patří spotřebované nákupy a dále jiné provozní náklady. Více jak ¾ ekozemědělců jsou zatíženy půjčkou nebo úvěrem. Všichni ekozemědělci k 31.12. 2007 byli členy svazu PRO-BIO.

Ekologické zemědělství v ČR je oblastí v zemědělství, která má mnoho možností a směrů kudy se ubírat. Záleží pouze na samotných ekozemědělci, za přispění státu, jaké směry se dokáží prosadit a rozvíjet. Je proto třeba využít potenciálu, který naši ekozemědělci nabízejí. Musíme si uvědomit několik základních věcí. Ekozemědělec z Prachaticka je osobou vnímající přírodu jako dar, kterého je třeba si vážit. Těžké přírodní podmínky v tomto regionu svázali ekozemědělce s přírodou do těsného svazku. Díky jejich přístupu k sobě samým ale i k přírodě dopomáhají zachovat přírodní rovnováhu pro tento chráněný region. Preference zisku ustupuje vlastní seberealizaci. Víra dopomáhá k zachování nezaměnitelné kultury společnosti a rodinných tradic zemědělců z let

minulých. Vzdělanost je prostředkem k logickému uvažování nad vztahy a zlepšováním ekosystému, což se projevuje např. na udržování krajiny a rozvoji biodiverzity. Ochota se neustále rozvíjet je dobrým nástrojem pro motivaci ve výrobě nových bioproduktů a technologií. Osobní a denní kontakt zemědělce s půdou a zvířaty je základem pro kvalitní produkci. Názorový postoj k životu a představy o budoucnosti vypovídají o početní stabilitě ekozemědělců na Prachaticku. Pocit nulové sociální izolace vyjadřuje pozitivní přístup k sobě samým a také ke svému okolí. Lokalizace farem se soustřeďuje na menší obce, což napomáhá zkrášlovat český venkov pro oko turistů i návštěvníků a zároveň poskytuje příležitosti pro podnikání, v západních zemích tak oblíbené agroturistice.

K doplnění chovu krav BTM v pohorské a horské oblasti je vhodný rozvoj chovu ovcí s preferencí krajových plemen. Rozsáhlé TTP v okrese Prachatice poskytují dostatek krmiva pro hospodářská zvířata. Ve spolupráci se správci CHKO a NP Šumava vytvářet rozmanitá travinná společenstva odpovídající této oblasti. U pozemků, jež jsou od konvenčních odděleny ohradou, by bylo vhodné více preferovat oddělení pomocí přírodních prvků např. remízky či stromy, jež budou doplňovat estetickou stránku krajiny. Omezit hnojení močůvkou a kejdou a věnovat se kompostování.

Ekonomická stránka hospodaření, a to i přes zjištěnou menší důležitost peněz, stále zanechává v rolnících pocit nejistoty a to především ve vztahu k dotacím. Společně s malou možností zpeněžení produktů v biokvalitě tak vznáší otazníky nad dalším pokračováním EZ na Prachaticku. Při svém studijním pobytu na vídeňské univerzitě jsem měla možnost diskuze s místními ekozemědělci. Z mého pohledu je již nemusí trápit zpeněžení svých produktů v biokvalitě. Systém a také veřejné povědomí či spíše nadšení pro BIO vytvářejí pro to příhodné podmínky. Budoucnost by tak mohla být viděna v postupném snižování dotační závislosti a ve vybudování zprvu státem dotovaných biojatek, alespoň jedny pro každý kraj. Díky umožnění spravedlivého ohodnocení bioproduktů by měli být ekozemědělci soběstačnější. Dalším pozitivem ve zbudování biojatek, je splnění základního principu EZ, tedy vyrábět potraviny s minimálním dopadem na životní prostředí, jak tvrdí Anonymus 32. Česká republika by také mohla k posílení soběstačnosti ekozemědělců ale i k zvýšení výroby vlastních bioproduktů, začít s výkupem bioproduktů státem. Tyto (ať už maso či mléko) by zásobovaly školy, nemocnice, pečovatelské domy atd. kvalitními potravinami. Tento systém by tak mohl navázat na projekt „Mléko do škol“. Další podpora vlády by mohla být spojená s větší propagací bioproduktů. Kampaň, která zde byla v posledních letech rozvíjena je prvním úspěšným signálem. Zvýšením veřejného povědomí o českých bioproduktech bychom se tak mohli

dočkat větší poptávky ze strany konzumentů ale také větší ochoty ze strany výrobců a zpracovatelů vyrábět nové a hlavně konkurence schopné bioprodukty. Výhledově je pak dále možné představit si podporu samotných krajů, které by mohly propagovat bioprodukty, které by odsud přímo pocházely. Tímto způsobem by se také naplnil princip EZ.

Do koloběhu života patří i člověk. Jeho existence na Zemi byla od nepaměti spjata s přírodou. Ekologické zemědělství proto bylo vždy součástí lidstva a neustále se rozvíjelo. A tak můžeme i u nás říci, že se naše ekozemědělství rozvíjí a má především velký potenciál pro svůj rozvoj.

6. Seznam použité literatury

1. **Achilles, W.:** Systembewertung der ökologischen Tierhaltung. Kuratorium für Technik und Bauwesen in der Landwirtschaft, 2008 , 128 s. ISBN 978-3-939371-56-4
2. Akční plán České republiky pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010, MZe, ČR Praha, 2004, 16 s. ISBN 80-7084-344-6
3. **Anonym (2008a)** <http://www.mze.cz/Index.aspx?ids=2371&ch=73&typ=1&val=13980> (online 2008). Accessed 10.10.2008
4. **Anonym (2008b)** <http://www.priroda.cz/clanky.php?detail=438> (online 2008). Accessed 10.10.2008
5. **Anonym (2008c)** <http://home.zf.jcu.cz/~kpicha/zbn/zbn/kapitola8g.doc> (online 2008). Accessed 11.10. 2008
6. **Anonym (2008d)** http://www.agroporadenstvi.cz/poradenstvi/ENVI/HRDP_CJ.pdf (online 2008). Accessed 11.10.2008
7. **Anonym (2008e)** www.subvence.cz (online 2008). Accessed 13.10.2008
8. **Anonym (2008f)** <http://mam.ihned.cz/c1-27748270-potravinarska-komora-se-sekci-pro-biopotravinu> (online 2008). Accessed 28.10. 2008
9. **Anonym (2008g)** <http://mesto-zatec.cz/modules/dokumenty/soubory/formulare/ZP/doc/266.doc> (online 2008). Accessed 15.10.2008
10. **Anonym (2008h)** [http://smtp_probio.cz/probio/infoOPRLZ.nsf/0/00fba6fe8fbd0154c1257226002684dd/\\$FILE/P%C5%99%C3%ADloha2%20Kontroln%C3%AD%20syst%C3%A9m%20EZ.doc](http://smtp_probio.cz/probio/infoOPRLZ.nsf/0/00fba6fe8fbd0154c1257226002684dd/$FILE/P%C5%99%C3%ADloha2%20Kontroln%C3%AD%20syst%C3%A9m%20EZ.doc) (online 2008). Accessed 20.10.2008
11. **Anonym (2008ch)** <http://www.kez.cz/main.php?pageid=220> (online 2008). Accessed 20.10.2008
12. **Anonym (2008i)** <http://www.abcert.cz/index.php?id=2> (online 2008). Accessed 25.10.2008
13. **Anonym (2008j)** <http://www.biocont.cz/onas.html> (online 2008). Accessed 25.10.2008
14. **Anonym (2008k)** <http://www.probio.cz/start.htm> (online 2008). Accessed 30.10.2008
15. **Anonym (2008l)** <http://pro-bio.stachy.cz/view.php?cisloclanku=2004080508> (online 2008). Accessed 1.11.2008

16. **Anonym (2008m)** http://www.mze.cz/attachments/novela_logo-konecne_zneni.pdf (online 2008). Accessed 14.11.2008
17. **Anonym (2008n)** http://www.edenshop.cz/produkty-ekologickeho-zemedelstvi-info_19.html (online 2008). Accessed 14.11.2008
18. **Anonym (2009a)** <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociologie> (online 2009). Accessed 10.1.2009
19. **Anonym (2009b)** <http://land.lebensministerium.at/article/articleview/62457/1/21409/> (online 2009). Accessed 10.2.2009
20. **Anonym (2008o)** http://pro-bio.stachy.cz/storage/1174402827_sb_vz2006cz_2_.doc (online 2008). Accessed 15.10. 2008
21. **Anonym (2008p)** http://www.agrofert.cz/_cms/_files/1122/agfnews_24_2005.pdf (online 2008). Accessed 28.12. 2008
22. **Anonym (2008q)** <http://www.lfa.cz/aktuality/SMObulletin0705.pdf> (online 2008). Accessed 28.12.2008
23. **Anonym (2008r)** http://www.agro-envi-info.cz/files/dokumen/ML33_Problemy%20farem.pdf (online 2008). Accessed 15.11. 2008
24. **Anonym (2009c)** http://www.delavalczech.cz/Products/Electric+fencing/Permanent_fencing/Posts/default.htm (online 2009). Accessed 14.1.2009
25. **Anonym (2009d)** <http://www.kamir.cz/default.asp?autd=0&fn=katalog&kv=700> (online 2009). Accessed 14.1.2009
26. **Anonym (2009e)** http://poettinger.it/landtechnik/download/cz/farmar03_05str39-46.pdf (online 2009). Accessed 14.1. 2009
27. **Anonym (2008s)** <http://www.cestr.cz/plemeno.html> (online 2008). Accessed 30.11. 2008
28. **Anonym (2008t)** http://ec.europa.eu/agriculture/organic/animal-welfare/feed_cs (online 2008). Accessed 15.12. 2008
29. **Anonym (2009f)** <http://www.alex.izona.net/vsczu/Prvni%20semestr/Chov/Krmiva%20na%20zapocet/Krmiva%20z%20Milky/16.pdf> (online 2009). Accessed 20.1. 2009
30. **Anonym (2008u)** http://www.mikrop.cz/UserFiles/File/katalog_skot_CZ.pdf (online 2008). Accessed 30.10.2008
31. **Anonym (2008v)** <http://old.cestr.cz/index.php?file=www/cz/ibr/nofile.html> (online 2008). Accessed 27.11.2008

32. **Anonym (2008w)** http://ekonomika.ihned.cz/c4-10070850-24484070-001000_d-ceske-biopotravin-y-valcuje-dovoz (online 2008). Accessed 15.10. 2008
33. **Anonym (2008x)**
http://www.agrovenkov.cz/UserFiles/File/smital/Prirucka_pro_zadatele_SZIF_2008.pdf
(online 2008). Accessed 23.11. 2008
34. **Anonym (2008y)** http://www.mze.cz/attachments/BS_rocenka_ez2008_nahled.pdf
(online 2008). Accessed 25.10. 2008
35. **Anonym (2008z)** <http://www.strukturalni-fondy.cz/oprvmz> (online 2008). Accessed 20.11. 2008
36. **Anonym (2008aa)** http://projects.czu.cz/EF/prednasky_12.html (online 2008).
Accessed 20.12. 2008
37. **Anonym (2008ab)** <http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/kapitola/13-3101-08-2008-02>
(online 2008). Accessed 20.12. 2008
38. **Anonym (2009g)**
http://www.agronavigator.cz/nitrat/attachments/Cleneni_travnich_porostu.doc (online 2009). Accessed 10.1. 2009
39. **Anonym (2009h)** http://www.trasovnik.cz/k_jihoc/prachat/prachat.asp (online 2009).
Accessed 16.1. 2009
40. **Anonym (2009ch)** <http://www.sumavaregion.cz/> (online 2009). Accessed 16.1. 2009
41. **Anonym (2009i)** <http://www.dotaznik-online.cz/otazky-dotazniku.htm> (online 2009).
Accessed 27.2. 2009
42. **Anonym (2009j)** www.dc.fd.cvut.cz/material/msstat.doc (online 2009). Accessed 27.2. 2009
43. **Anonym (2009k)**
http://cs.wikipedia.org/wiki/Kontingen%C4%8Dn%C3%AD_tabulka (online 2009).
Accessed 27.2. 2009
44. **Barthélemy, D.:** Production rights in European agriculture. Elsevier, 2001, 245 s. ISBN 0-444-50823-6
45. **Čermák, B., Šoch, M.:** Ekologické zásady chovu hospodářských zvířat, Ústav zemědělských a potravinářských informací, 1997, 43 s. ISBN 80-86153-27-4
46. **Čermáková, A., Střeleček, F.:** Statistika I., Jihočeská univerzita Zemědělská fakulta České Budějovice, 1995, 172 s. ISBN 80-7040-126-5

47. **Darmovzalová, I., Koutná, K.:** Statistické šetření na ekologických farmách České republiky za rok 2007, Výstup funkčního úkolu MZe ČR č. 4218/2008. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha, 2008, 16 s.
48. **Disman, M.:** Jak se vytváří sociologická znalost. Karolinum, Praha, 2002, 374 s. ISBN: 978-80-246-0139-7
49. **Divila, E., Doucha, T.:** Zemědělské domácnosti v České republice – Typologie a příjmové postavení (Výzkumná studie). Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, Praha, 2005, 54 s. ISBN 80-86671-27-5
50. **Dufka, J., Štráfera, J.:** Řízení reprodukce stáda masných krav. In. Teslík, V. a kol.: Chov masných plemen skotu. Praha, 1995, 241 s. ISBN 80-901100-5-3
51. **Freyer, B.:** Ökologische Landbau. Margraf, 1991, 215 s. ISBN 3-8236-1202-6
52. **Frelich, J. a kol.:** Chov skotu. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2001, 211 s. ISBN 80-7040-512-0
53. **Golda, J. a kol.:** Chov krav bez tržní produkce mléka = Suckler cow production. Asociace chovatelů masných plemen, Rapotín, 1997, 121 s.
54. **Gravert, H. O., Kübler, W.:** Die Milch. Ulmer, 1983, 387 s. ISBN 3-8001-4343-7
55. **Hadatsch, S.:** Biologische Landwirtschaft im Marchfeld. Umweltbundesamt, 2000, 198 s. ISBN 3-85457-555-6
56. **Hagemannová, G.:** Motivace. Victoria Publishing, Praha, 1995, 212 s. ISBN 80-85865-13-0
57. Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004-2006, MZe, Praha, 2004, 135 s.
58. **Hrabě, F., Buchgraber, K.:** Pícninářství: Travní porosty. Mendlova zemědělská a lesnická univerzita, Brno, 2004, 149 s. ISBN 80-7157-816-9
59. **Juršík, J., Trávníček, P., Drgáč, M.:** Chov skotu bez tržní produkce mléka v podmínkách ekologického zemědělství. PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců, Šumperk, 2001, 109 s.
60. **Kalinová, J. a kol.:** Ochrana rostlin v ekologickém zemědělství. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2007, 43 s. ISBN 978-80-7394-030-0
61. **Keller, J.:** Úvod do sociologie. Sociologické nakladatelství, Praha, 1995, 186 s. ISBN 80-85850-06-0.
62. **Klimeš, F.:** Lukařství a pastvinářství. Ekologie travních porostů. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 1997, 142 s. ISBN 80-7040-215-6

63. **Komberec, S., Homola, V., Knobová, A.:** Ekologické zemědělství pro chráněná území. Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, Praha, 1993, 50 s. ISBN 80-7105-034-2.
64. **Koubek, J.:** Řízení pracovního výkonu. Management Press, 2004, 210 s. ISBN 80-7261-116-x.
65. **Kouřilová, J.:** Multifunkční ekologické a konvenční zemědělství se zřetelem na podhorské a horské oblasti. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2007, 108 s. ISBN 978-80-7394-012-6
66. **Kováč, D.:** Kultivace integrované osobnosti. In: Psychologie dnes, Portál, X., 2004, 2, s.32-34 ISSN 1211-5886
67. **Krutina, V., Novotná, M.:** Ekonomika podniku. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2004, 112 s. ISBN 80-7040-732-8
68. **Krutina, V.:** Ekonomika podniku: studijní text: studijní pomůcka pro kombinované studium. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2003, 83 s.
69. **Kučera, Z.:** Vybrané kapitoly ekonomiky odvětví zemědělské výroby. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2002, 123 s. ISBN 80-7040-535X
70. **Lapka, M., Gottlieb, M.:** Rolník a krajina. Kapitoly ze života soukromých rolníků. Sociologické nakladatelství, Praha, 2000, 166 s. ISBN 80-85850-83-4
71. **Louda, F. a kol.:** Zásady ekologického chovu skotu. MZe ČR, Praha, 2003, 36 s. ISBN 80-7084-206-7
72. **Maříková, H., Petrusek, M., Vodáková, A. a kol.:** Velký sociologický slovník I. a II. Karolinum, Praha, 1996, 1627 s. ISBN 80-7184-311-3
73. Metodika kontroly užítkovosti skotu bez tržní produkce mléka (KUMP), Český svaz chovatelů masného skotu, Praha, 2006, 4 s.
74. **Mládek, J. a kol.:** Pastva jako prostředek údržby trvalých travních porostů v chráněných územích. Výzkumný ústav rostlinné výroby Praha, 2006, 104 s. ISBN 80-86555-76-3
75. **Moudrý, J. a kol.:** Ekologické zemědělství. Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta České Budějovice, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7394-046-1
76. **Moudrý, J.:** Přejít na ekologický způsob hospodaření. Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství České republiky, Praha, 1997, 47 s.
77. Nařízení Rady (EHS) č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a k němu se vztahujícím označování zemědělských produktů a potravin

78. Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91
79. Nařízení Rady (ES) č. 967/2008 , kterým se mění nařízení (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů
80. **Newton, J.:** Organic grassland. Chalchombe Publications, 1993, 128 s. ISBN 0-948617-28-4
81. **Petr, J., Dlouhý, J. a kol.:** Ekologické zemědělství. Zemědělské nakladatelství Brázda, Praha, 1992, 312 s. ISBN 80-209-0233-3
82. **Pělucha, M. a kol.:** Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU. IREAS, Institut pro strukturální politiku, o.p.s., Praha, 2006, 162 s. ISBN: 80-86684-42-3
83. **Preuschen, G., Bernath, K., Hampl, U.:** Umstellung auf ökologischen Landbau. SÖL, Bad Dürkheim, 1999, 235 s. ISBN 3-926104-90-2
84. Příručka pro žadatele 2008: SZIF, 2008, 117 s.
85. Ročenka ekologické zemědělství v České republice, MZe ČR Praha, 2008, 18 s. ISBN 978-80-7084-736-7
86. **Robertson, G. P.:** Standard soil methods for long-term ecological research . Oxford University Press, New York, 1999 , 462 s. ISBN 0-19-512083-3
87. **Settersten, R. A., Furstenberg, F. F., Rumbaut, R. G.:** On the frontier of adulthood : theory, research, and public policy. The University of Chicago Press, 2005, 591 s. ISBN 0-226-74889-8
88. Směrnice PRO-BIO (Svazu ekologických zemědělců) : Pro ekologické zemědělství. Šumperk, 2008, 56 s.
89. **Šantrůček, J. a kol.:** Základy pícninářství. Česká zemědělská univerzita, Agronomická fakulta, Praha, 2001, 139 s. ISBN 80-213-0764-1
90. **Šarapatka, B., Hejduk, S., Čížková, S.:** Trvalé travní porosty v ekologickém zemědělství. PRO-BIO (Svaz ekologických zemědělců), Šumperk, 2005, 24 s.
91. **Šarapatka, B., Urban, J. a kol.:** Ekologické zemědělství v praxi. PRO-BIO (Svaz ekologických zemědělců), Šumperk, 2006, 502 s. ISBN 978-80-903583-0-0
92. Úplné znění zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, jak vyplývá ze změn provedených zákonem č. 320/2002 Sb. a zákonem č. 553/2005 Sb. s komentářem, MZe ČR Praha, 2007, 25 s. ISBN 978-80-7084-615-5

93. **Weish, P.:** Umwelt-Ethik. Skriptum zur Vorlesung von Peter Weish. BOKU, 2008, 62 s.

Další použité www. stránky:

<http://emanzipationhumanum.de/deutsch/landw01.html>

www.bio-

austria.at/content/download/826/4318/file/Schl%E4gler%20Biogespr%E4che05.pdf

http://www.itr.si/javno/youth_farm/cz/eu-and-cap-

[PART1.html#Slovn%C3%AD%C4%8Dek](http://www.itr.si/javno/youth_farm/cz/eu-and-cap-PART1.html#Slovn%C3%AD%C4%8Dek)

<http://www.ifoam.org/>

<http://www.mze.cz/Index.aspx?ch=74&typ=1&val=42795&ids=0>

<http://www.lfa.cz/aktuality/mapa%20%2021032003katasry.jpg>

<http://www.czso.cz/xc/edicniplan.nsf/kapitola/13-3101-08-2008-14>

7. Přílohy

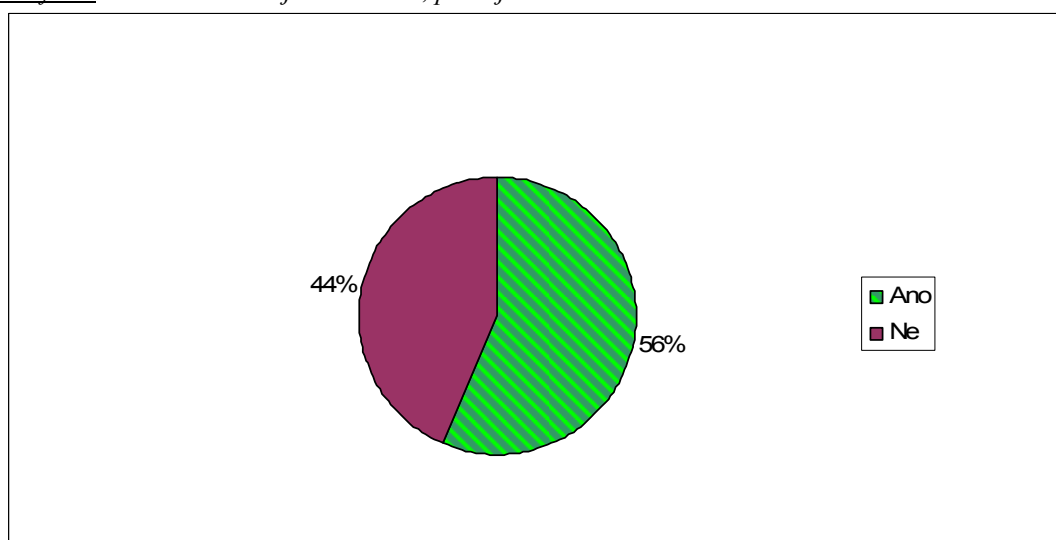
Obsah: a) Grafy

b) Tabulky

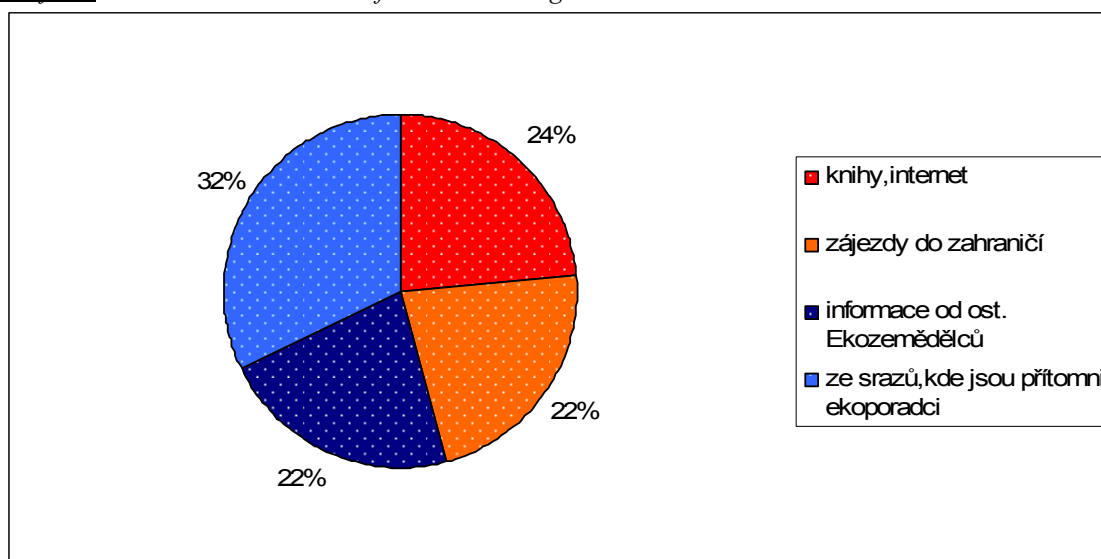
c) Dotazník

a) Grafy

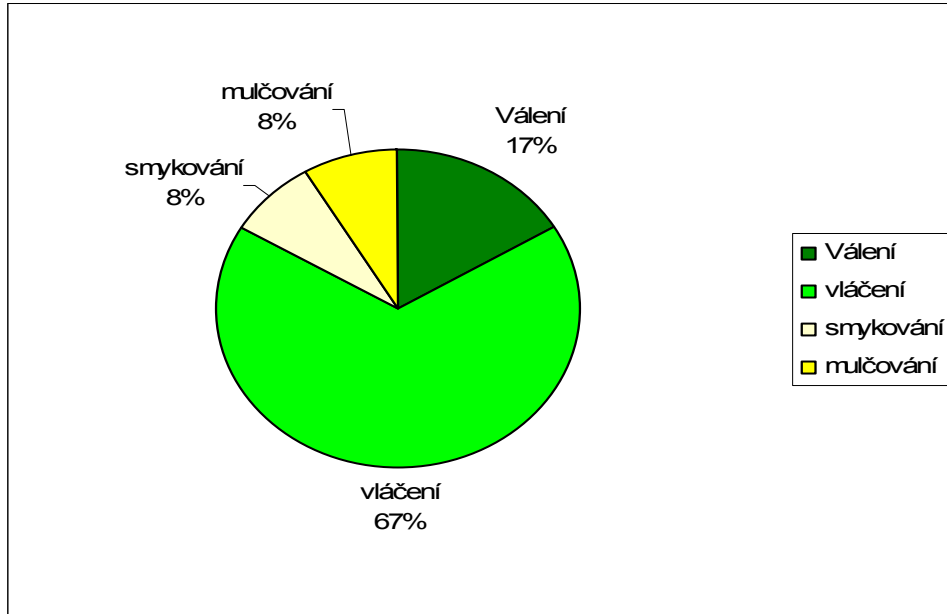
Graf č. 2: otz. č. 5: Pokud jste v soužití, pracuje Váš druh v zemědělství ?

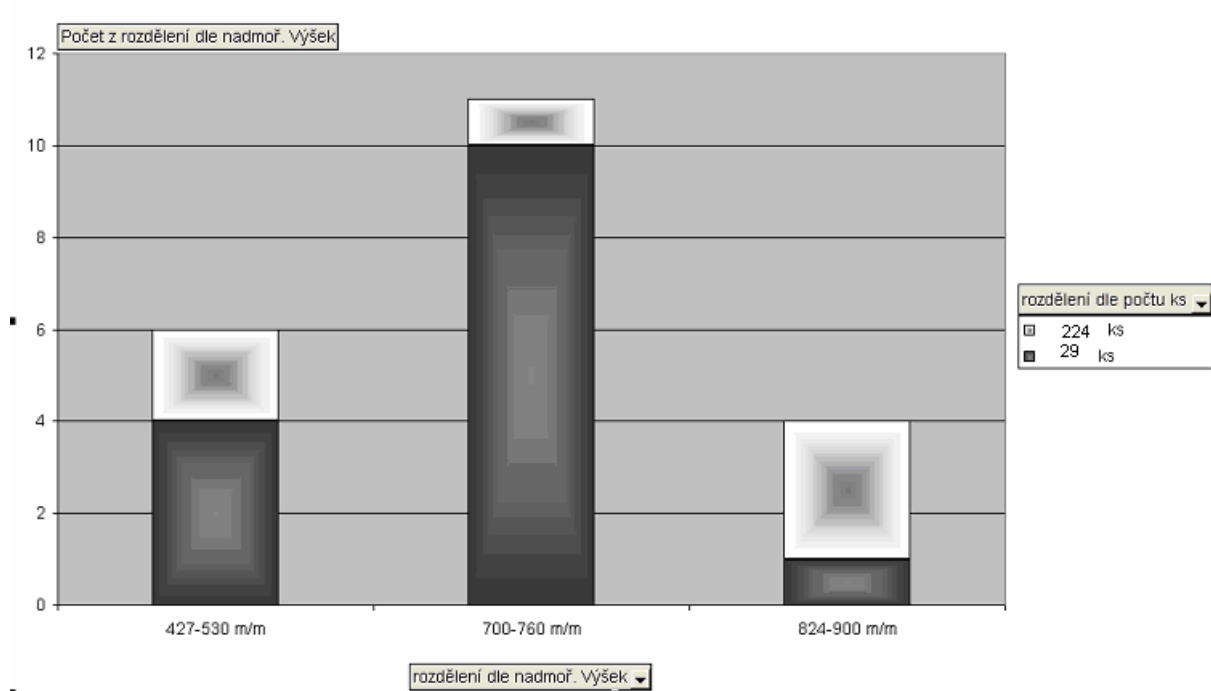
Graf č. 5: otz. č. 9: Jak získáváte informace o ekologickém zemědělství ?

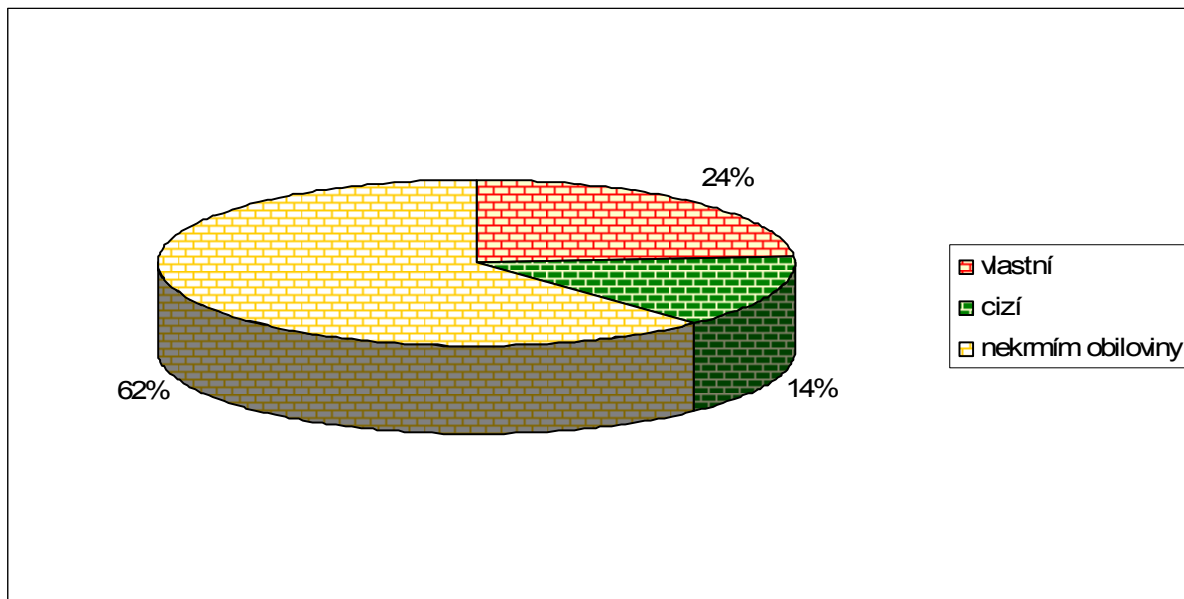
Graf č. 11: otz. č. 72b: Provádíte na loukách či pastvinách agrotechnické zásahy (vláčení/smykování/válení/jiné)?

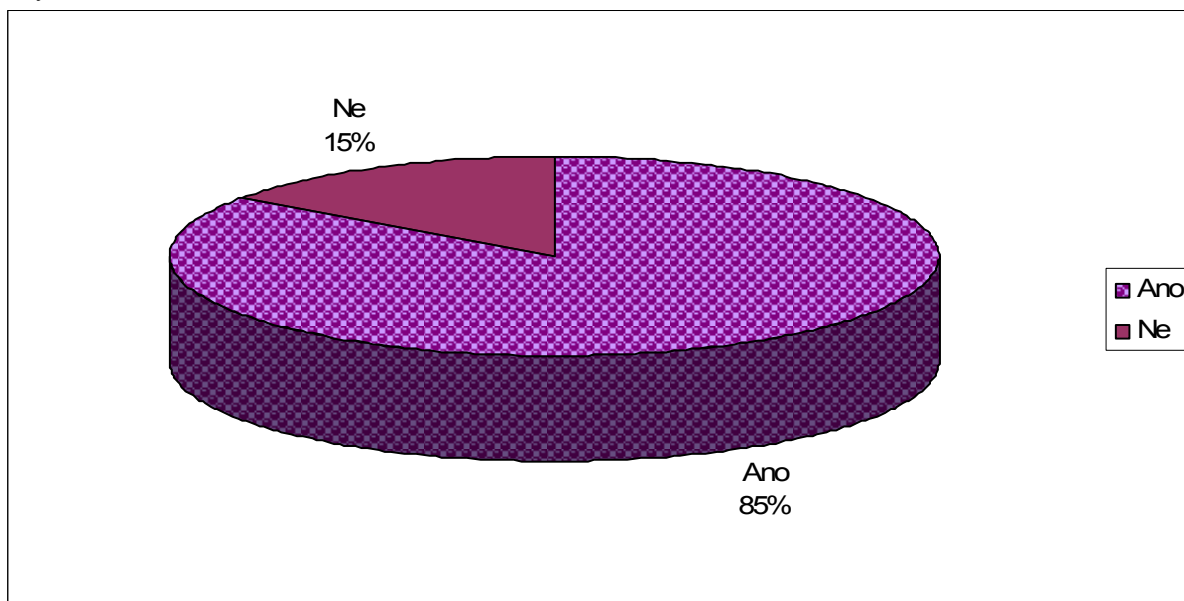
Graf č. 14: Nadmořská výška a počet kusů

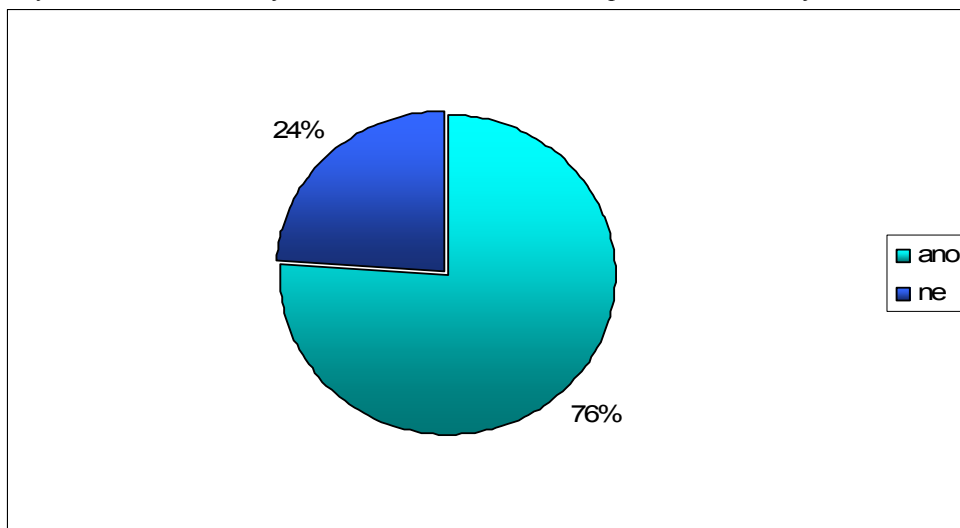
Graf č. 15: otz. č. 35: Krmíte obilovinami z vlastních zdrojů?

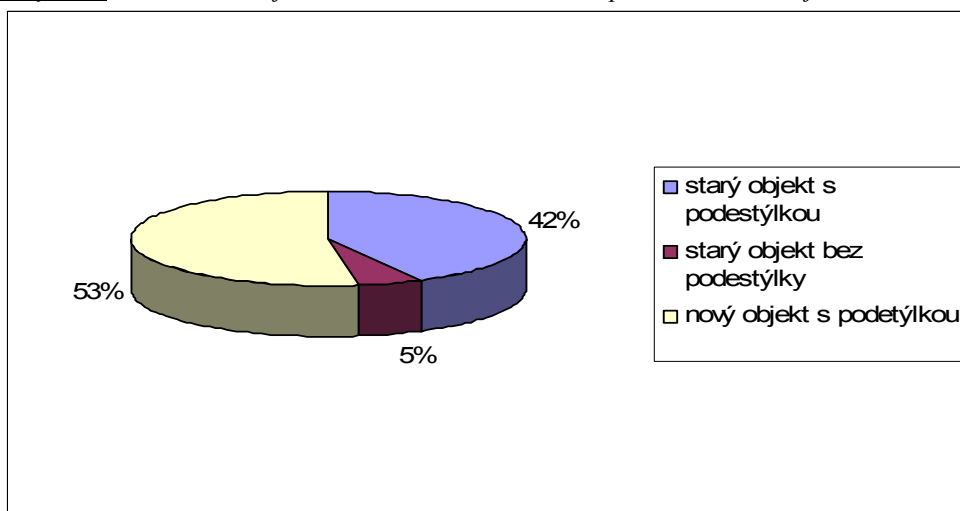
Graf č. 16: otz. č. 36: Používáte minerální krmiva?

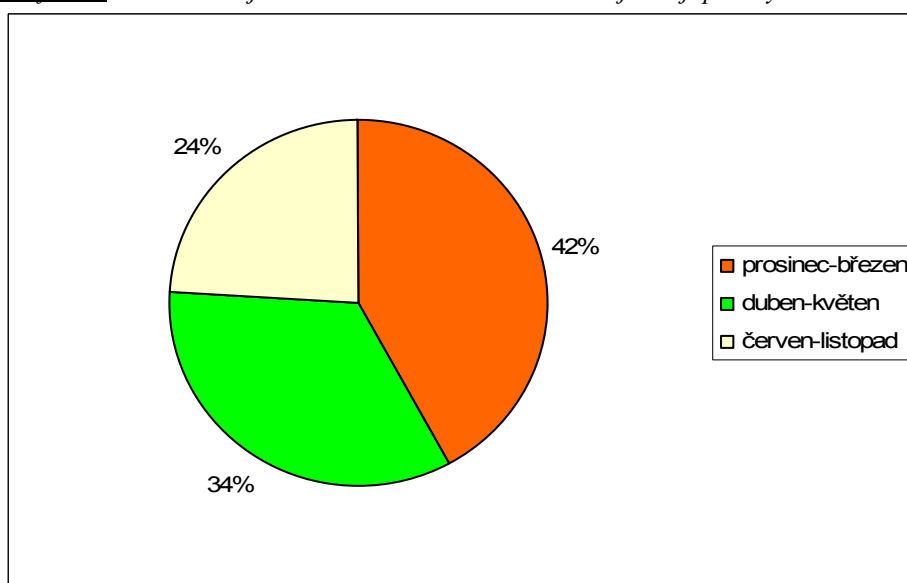
Graf č. 18: otz.č. 48a: Mají zvířata v zimním období k dispozici zimoviště a jaké?

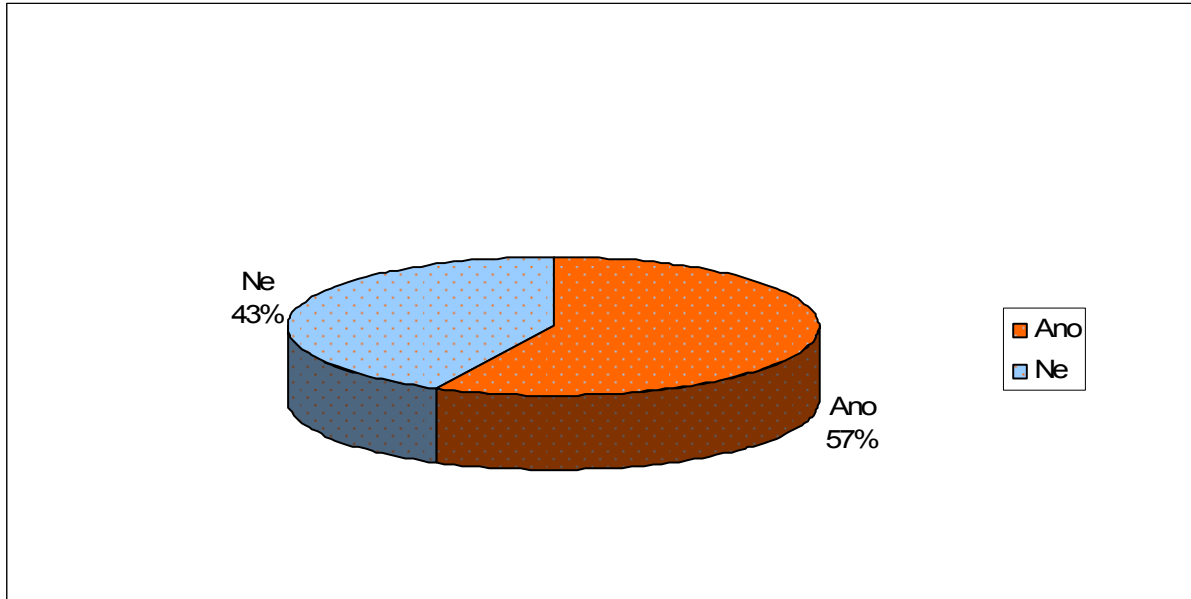
Graf č. 19: otz.č. 48b: Mají zvířata v zimním období k dispozici zimoviště a jaké?

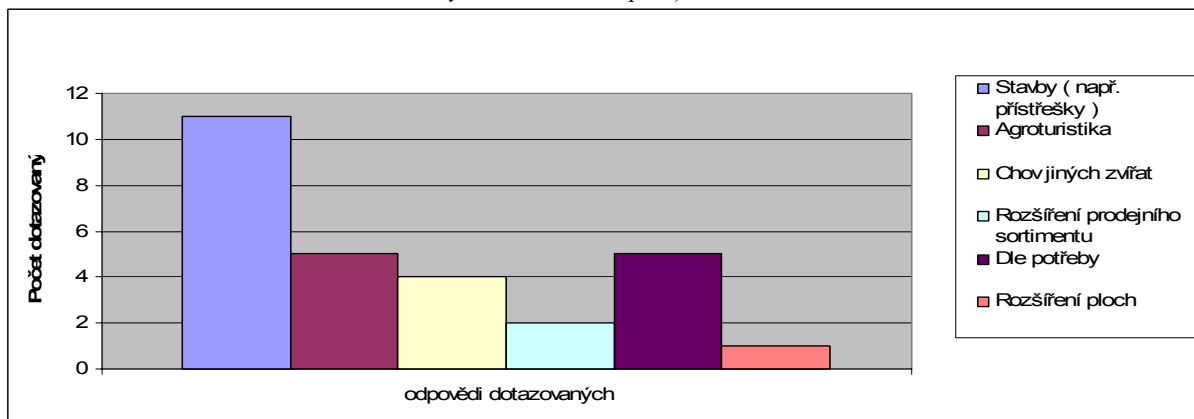
Graf č. 23: otz. č.45: V jakém kalendářním měsíci máte nejčastěji porody ?

Graf č. 28: otz. č. 92: Zaznamenáváte v posledních letech zvýšený zájem o Vaše produkty ?

Graf č. 31: otz. č. 98: Plánujete rozšíření podnikání a jaký máte záměr (např. nové stáje či stavby, přístřešky pro zvířata, rozšíření stáda, rozšíření stáda, nový druh zvířat... apod.) ?

b) Tabulky

Tabulka 4: Velikost stáda a plemenitba

	38. Máte ve stádě býka, používáte inseminaci nebo využíváte obě možnosti : ▼		
rozdělení dle počtu ks ▼	býk	inseminace	Celkový součet
29 ks		11	5
224 ks		6	6
Celkový součet		17	5
			22

Tabulka 5: Zpeněžení v bio kvalitě a velikost obcí

	90. Máte problém zpeněžit všechny Vaše produkty v bio kvalitě : ▼		
rozdělení dle obce ▼	ne	ano	Celkový součet
1180-1295		3	7
2702-8064		2	5
276-472			4
Celkový součet		5	16
			21

Tabulka 9: Pořadí krajů podle výměry EZ (ha)

	Kraj	Výměra EZ k 31.7. 2008 (ha)	Nárůst za 1. pololetí 2008 (ha)
1.	Karlovarský kraj	54 524,6	1 232,0
2.	Jihočeský kraj	48 712,4	6 265,3
3.	Moravskoslezský kraj	40 814,4	2 441,9
4.	Ústecký kraj	35 327,7	490,0
5.	Zlínský kraj	30 867,8	1 509,1
6.	Plzeňský kraj	27 435,4	1 757,3
7.	Liberecký kraj	25 685	681,8
8.	Olomoucký kraj	25 398,5	945,6
9.	Královéhradecký kraj	15 367	1 336,0
10.	Jihomoravský kraj	9 056,1	1 792,9
11.	Středočeský kraj	7 965,2	1 432,5
12.	Kraj Vysočina	6 547,7	1 418,9
13.	Pardubický kraj	5 465	651,5
14.	Praha	341,9	222,3

Zdroj dat: MŽE

Zpracovala: K. Dytrová (Bioinstitut, o.p.s)

Tabulka 10: Velikostní struktury podniků v EZ mezi roky 2006-2007

Velikostní skupiny ekologických podniků podle výměry (ha)	2006				2007				Meziroční nárůst dle	
	počet		výměra		počet		výměra		počtu podniků	výměry půdy
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%		
> 0 až < 5	54	5,7	105,8	0,0	130	9,9	246,8	0,08	76	141
5 až < 10	38	4	281	1,0	78	5,9	579,2	0,19	40	298,2
10 až < 50	214	22,8	6 018,3	2,2	345	26,4	9 368,2	3	131	3 349,9
50 až < 100	164	17,4	12 005,1	4,4	219	16,7	16 201,1	5,2	55	4 196
100 až < 500	290	30,9	70 113,1	25,5	335	25,6	80 888,8	26	45	10 775,7
500 až < 1000	115	12,2	84 772,3	30,8	130	9,9	95 647,2	30,7	15	10 874,9
1000 až < 2000	53	5,6	73 597,5	26,7	61	4,7	84 386,4	27,1	8	10 788,9
2000 a více	12	1,2	28 243,4	10,3	11	0,8	24 013,7	7,7	-1	-4 229,7

Zdroj dat: MZe

Zpracovala: K. Dytrtová, (Bioinstitut, o.p.s.)

Tabulka 11: Vývoj hlavních ukazatelů EZ od roku 2006 do první poloviny 2008

	31. 12. 2006	31. 12. 2007	30. 6. 2008	Nárůst za I. pololetí 2008
Počet ekofarem	963	1 318	1766	448
Výměra zemědělské půdy v ekologickém zemědělství (ha)	281 535	312 890	333 727	20 837
Podíl ekologického zemědělství na celkové výměře zemědělské půdy (%)	6,61	7,35	7,84	0,49
Výměra orné půdy (ha)	23 479	29 505,2	33 805	4 300
Výměra trvalých travních porostů (ha)	232 190	257 899	274 786	16 887
Výměra trvalých kultur (sady) (ha)	1 195,61	1 625	2 581	956
(sady + vlnice)				
Výměra trvalých kultur (vlnice) (ha)		245	407	162
Ostatní plochy (ha)	24 671	23 616	22 148	-1 468
Počet výrobců biopotravin	152	253	375	122

Zdroj: MZe

c) Dotazník

Pozn. pro představu grafického zpracování je uvedena pouze 1. strana dotazníku ve formě, v jaké ji vyplňovali ekozemědělci.

Zvolenou odpověď zakřížkujte

Jméno:.....

1. věk :

2. Pohlaví		
	muž	
	žena	

3. Dosažené vzdělání		
	Základní	
	Středoškolské	
	Vyšší odborné	
	Vysokoškolské	

4. Stav		
	Svobodný(á)	
	V manželství	
	V partnerství	

5. Pokud v soužití ,pracuje Váš druh v zemědělství?		
	Ano	
	Ne	

6. Věděli jste na začátku svého ekologického podnikání,co bude vaše práce obnášet (měli jste takové znalosti)		
	ano	
	ne	
	nevzpomínám	
	z části	

7. Důvody pro zahájení Vaší činnosti: *Ekonomicky výhodnější, Ztráta zaměstnání, Vlastní svoboda a nezávislost, Jiné.*
8. Reakce okolí ve Vašich začátcích: *Podpora, Odrazování, Žádná reakce.*
9. Jak získáváte informace o ekologickém zemědělství: *Z knih či internetu, Ze zájezdů do zahraničí, Informace od ostatních ekozemědělců, Ze srazů, kde jsou přítomni ekoporadci, Všechny možnosti.*
10. Jaké jsou podle Vás největší výhody Eko zemědělství: *Ekonomické, Svobodné a volné povolání, Zachování ekologických vztahů v přírodě, Všechny možnosti.*
11. Jaké jsou podle Vás největší nevýhody eko zemědělství: *Fyzická a časová náročnost, Závislost na státních dotacích, Izolace od okolí a společnosti, Jiné.*
12. Práci zvládáte: *Sami, S pomocí trvale zaměstnaných pracovníků, S pomocí sezónně zaměstnaných pracovníků.*
13. Jak vnímáte vztah obce k vám: *Bezproblémový, Negativní až závistivý, Žádný.*
14. Máte čas na koníčky a popř. jaké ? *Ne, Ano a to:*
15. Jak hodnotíte přístup ke svému zaměstnání a životnímu stylu: *Optimisticky, Průměrně, Negativně.*
16. Budoucnost své farmy vidíte a její pokračování: *Spojenou s koncem Vaší činnosti, Nástupem Vašich potomků, Odkoupení druhou osobou.*
17. Jste věřící: *Ano, Ne.*
18. Vypomáháte si navzájem: *S konvenčními zemědělci, S ekozemědělci, S oběma, Vůbec.*
19. Pracovali v zemědělství Vaši rodiče: *Ano, Ne.*
20. Kdy jste začali ekologicky hospodařit (rok):
21. Je celý Váš podnik od začátku v ekozemědělství: *Ano, Ne.*
22. Máte ještě i jiné zaměstnání, nebo Vás farma uživí: *Ano, Ne.*
23. Jaký je podle Vás důvod „ nízkého“ počtu ekozemědělců v ČR:
24. Jak je situovaná vaše farma: *Přímo v obci, Okraj obce, Samota, Jinak a jak:*
25. Jaký druh zvířat chováte:
26. Jaké plemeno:
27. Kolik máte kusů v základním stádě:
28. Jaké jsou nejčastější důvody vyřazování zvířat ze základního stáda: *Věk, Poruchy v reprodukci, Poruchy pohybového aparátu, Poruchy trávicí soustavy.*
29. Chováte zvířata na pastvě: *Celoroční, Určitou část roku.*
30. Jak dlouhé je pastevní období (měsíce) ve Vašich podmínkách :
31. Mají zvířata na pastvině uměle vytvořené přístřešky: *Ano, Ne.*

32. Mají zvířata na pastvině možnost přirozeného úkrytu (les/remízky/stromy,keře,..): *Ano, Ne.*
33. Napájíte zvířata vodou z: *Přírodních zdrojů (např. potok, pramen), Vodovodu, Cisterna.*
34. Jaká je krmná dávka v letním a jaká v zimním období kg/den/kus: *Letní období (kg/ks/den), Zimní období.(kg/ks/den)*
35. Krmíte obilninami z vlastních zdrojů či z cizích (a jaká firma Vám krmiva dodává):
Vlastní zdroje, Cizí a to:
36. Používáte minerální krmiva: *Ano, Ne.*
37. Krmíte konzervovanými krmivy (seno, senáž, siláž) z vlastní produkce: *Ano, Ne.*
38. Máte ve stádě býka,používáte inseminaci nebo využíváte obě možnosti: *Býk, Inseminace, Obojí.*
39. Označili byste většinu vašich porodů ve stádě jako: *Normálně probíhající, Lehce problémové, Problémové.*
40. S jakým nejčastějším onemocněním či poraněním zvířat se ve stádě setkáváte?
41. Máte chov prostý IBR: *Ano, Ne.*
42. Kolikrát ročně potřebujete veterinárního lékaře :
43. V kolika měsících připouštíte poprvé jalovice a v jaké hmotnosti :
.....*měs.**kg*
44. V kolika měsících odstavujete telata : *měs.*
45. V jakém kalendářním měsíci máte nejčastěji porody:
46. Jste v denním kontaktu se zvířaty (např. za účelem kontroly ohradníku,zdravotního stavu):
Ano, Ne.
47. Jak často Vám utíkají zvířata ročně :
48. Mají zvířata v zimním období k dispozici zimoviště a jaké: *Ne nemají, Mají: starý objekt s podestýlkou, starý objekt bez podestýlky, nový objekt s podestýlkou, nový objekt bez podestýlky.*
49. Mají zvířata možnost volného přístupu ze zimoviště ven po celý den: *Ano, Ne.*
50. Je Váš chov zařazen do kontroly užitkovosti: *Ano, Ne.*
51. Zaměření Vašeho chovu je: *Užitkové, Plemenné.*
52. Jakého průměrného přírůstku dosahují telata na pastvě v kg/den:*kg/den*
53. Provádíte výkrm skotu: *Ne, Ano: pasterově, ve stáji volné, ve stáji vazné.*
54. Jaký počet ha máte celkem a kolik z toho tvoří v ha orná půda, pastvin, luk:
55. Kolik ha pozemků máte v CHKO a v oblastech Natura 2000:
56. Kolik ha vlastníte a kolik ha si pronajímáte:

57. Jaký máte výnos(t/ha) sena :t/ha
58. Kolik provádíte sečí ročně:
59. Seno uskladňujete: *Do balíků, Volně.*
60. Seno skladujete: *Venku (pod přímým vlivem povětrnostních podmínek), Přístřešek či budova.*
61. Máte problémy s plísní v seně: *Ano, Ne.*
62. Vaše porosty jsou spíše: *Travninné, Jetelo-travní, Jetelové.*
63. Používáte přísevy (travninné směsi): *Ano, Ne.*
64. Jakým způsobem máte Vaše plochy (pole,louky ,pastviny) odděleny od sousedních pozemků, na kterých se hospodaří konvenčně:
65. Vápníte pozemky: *Ano, Ne.*
66. Jaká hnojiva používáte na své pozemky: *Hnůj, Močůvka, Kejda, Kompost, Jiný, Nehnojím.*
67. Pokud ano,kolikrát ročně:
68. Regulujete některé plevné či jedovaté druhy ? kde (louka,pastvina,orná půda) a jakým způsobem?
69. Poškozují Vám ohradníky divoká zvířata: *Ano, Ne.*
70. Máte pevné obvodové oplocení či mobilní oplůtky: *Pevné obvodové oplocení, Mobilní oplůtky.*
71. Kolik máte VDJ na ha:
72. Provádíte na loukách či pastvinách agrotechnické zásahy(vláčení/smykování/válení/jiné) a kolikrát do roka:
73. Jaký systém pastvy používáte: *Rotační (přehánění zvířat z pastvy na pastvu, zatímco na dalších dorůstá tráva), Volná (tráva stačí dorůst), Jiný způsob,jaký.....*
74. Vlastníte většinu mechanizace , kterou potřebujete ke svému hospodaření: *Ano, Ne.*
75. Máte doma PC: *Ano, Ne.*
76. Máte přípojku na internet: *Ano, Ne.*
77. Účetnictví zvládáte: *Sám, Máte účetního poradce.*
78. Kdybyste měli možnost ,pustili byste se do výroby složitějších biopotravin (např. bio müsli tyčinky, biosalám): *Ano, Ne.*
79. Podnikáte v oboru agroturistika: *Ano, Ne.*
80. Prodáváte seno a kolik % tento prodej z celkové produkce tvoří: *Ano a tvoří % , Ne.*
81. Prodáváte obilniny a kolik % tento prodej z celkové produkce tvoří: *Ano a tvoří % , Ne.*
82. Jaká forma dotací by Vám nejvíce vyhovovala (DJ,SAPS,LFA,AGRO-ENVI,jiná), prosím napište:

83. Jak veliké jste měli pozemky v začátcích ekologického zemědělství :
84. Jakou rozlohu mají Vaše pozemky dnes :
85. Co tvoří Vaše zdroje příjmů:
86. Kolik % příjmů tvoří dotace od státu, kolik tržby:
87. Jak vnímáte způsob žádání o dotace, jejich přidělování či jiné výhody spojené s vaší činností jako: *Moc složité, Vcelku bezproblémové, Jednoduché.*
88. Pokračovali byste v podnikání, kdyby byli zrušeny dotace: *Ano, Ne, Nevím.*
89. Kam vkládáte většinu svých příjmů: *Zpět do zemědělství (nákup nových strojů apod.), Do zvýšení své životní úrovně a zájmů (např. vylepšení domácnosti, zahraniční dovolená), Jinam.*
90. Máte problém zpeněžit všechny Vaše produkty v bio kvalitě: *Ano, Ne.*
91. Zaznamenali jste při přechodu na EZ pokles výnosů a o kolik %?
92. Zaznamenáváte v posledních letech zvýšený zájem o Vaše produkty: *Ano, Ne.*
93. Prodáváte zvířata na jatka pod značkou bio a jaké cenové zvýhodnění v Kč to pro Vás znamená:
94. Prodáváte zvířata do ostatních chovů pod značkou bio a jaké cenové zvýhodnění v Kč to pro Vás znamená:
95. Prodáváte produkty i do zahraničí: *Ano, Ne.*
96. Jmenujte sestupně 5 nákladových položek, za které vydáváte nejvíce peněz (např. mzdy, služby, veterinární péče, krmiva)
97. Jste zatíženi finančním úvěrem či krátkodobou půjčkou (např. na koupi traktoru, stavba stájí ..): *Ano, Ne.*
98. Plánujete rozšíření podnikání a jaký máte záměr (např. nové stáje či stavby, přístřešky pro zvířata, rozšíření stáda, rozšíření stáda, nový druh zvířat... apod.):
99. Jste členem svazu a jakého?:

8. Seznam použitých zkratek

AEO- *agroenvironmentální opatření*

BTPM- *bez tržní produkce mléka*

Backels Zuchtprogramm- *Zucht auf Lebensleistung*

Bioland- *svaz ekologických pěstitelů v Německu*

CAP- *Společná zemědělská politika, soubor směrnic a postupů, které v zásadě upravují a řídí výrobu, obchod a zpracování zemědělských produktů v rámci Evropské Unie.*

ČESTR- *Český strakatý skot*

ČR – *Česká republika*

EPOS- *Spolek poradců v ekologickém zemědělství ČR je občanským sdružením odborníků v oblasti ekologického zemědělství. EPOS je nezávislá organizace, sdružující poradce, výzkumné pracovníky a pedagogy. Jejím cílem je zvyšovat odbornou kvalifikaci ekologických zemědělců a pomoci zajistit ekonomickou stabilitu jejich farem a následně také k posílení trvale udržitelného zemědělství v ČR.*

EU – *Evropská unie*

EZ – *ekologické zemědělství*

FADN- *Síť dat o účetnictví farem, každoroční přehled farem v EU pro účely hodnocení příjmů zemědělských podniků a dopad Společné zemědělské politiky.*

FOA- *Nadační fond pro ekologické zemědělství*

GMO- *geneticky modifikované organizmy*

HRDP- *horizontální plán rozvoje venkova*

CHKO- *chráněná krajinná oblast*

IBR - *infekční bovinní rinotracheitida*

IFOAM- *International Federation of Organic Agriculture Movements*

KEZ- *kontrola ekologického zemědělství*

KU- *kontrola užítkovosti*

KZ- *konvenční zemědělství*

LFA- *less favoured areas*

LPIS- *Land Parcel Identification System*

MZe- *ministerstvo zemědělství*

Natura 2000- *Soustava chráněných území evropského významu*

NP- *národní park*

NR- *nařízení Rady*

OP – *operační program Zemědělství*

ÖPUL- *Österreichisches Programm einer umweltgerechten Landwirtschaft*

PC- *počítač*

PRO-BIO - *Svaz ekologických zemědělců, celostátní sdružení ekozemědělců, zpracovatelů a prodejců biopotravin. Sdružuje také poradce, školy, spotřebitele a přátele ekologického zemědělství.*

PRV- *program rozvoje venkova*

RÚ- *rodinné účty*

SAPS - *single area payment scheme*

Top-Up- *národní doplňkové platby*

TTP- *trvalé travní porosty*

VŠZ – *vysoká škola zemědělská*

ZD- *zemědělské družstvo*